

วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

มีนาคม 2555

วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

มีนาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วงปีแพทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

มีนาคม 2555

อนุชาติ อินทร์สุวรรณ. (2555). *วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย*. ปริญญาโท ศิลป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์, รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุวานนท์.

วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยมีความมุ่งหมายของการค้นคว้าวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเซ็งผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

จากการศึกษาค้นคว้า โดยการรวบรวมเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ ได้ผลสรุป ดังนี้

การศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ในบริบทสังคมวัฒนธรรมล้านนาในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย นั้นมีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านภายใต้โลกทัศน์เกี่ยวกับ ความเชื่อ พิธีกรรม และ ประเพณี ที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมล้านนาเดิมดังจะพบเห็นวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ในกิจกรรมต่างๆ สภาพของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยในประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยกับวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับการสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น แม้ว่าในปัจจุบันสภาพทางสังคมล้านนาจะมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้านแต่วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาก็สามารถที่จะปรับตัว และสามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาพสะท้อนจากการศึกษาความสัมพันธ์ของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนากับ โครงสร้างต่างๆ ของวัฒนธรรมล้านนาดังกล่าวแสดงให้เห็นโครงข่ายของโครงสร้างต่าง ๆ ของวัฒนธรรมล้านนาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และ ส่งผลให้วัฒนธรรมล้านนายังคงปรากฏอยู่ในสังคมชาวบ้านในปัจจุบัน

จากการที่ได้ศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา: กรณีศึกษาคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย คงเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่และศึกษาดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้ เป็นการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ให้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

FOLK PIPAT LANNA : A CASE STUDY OF CHERNGPA LANNA SILP GROUP, KLANG
DONG SUBDISTRICT, TUNGSALIAM DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE.

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

March 2012

Anuchart Insuwan. (2012). *Lanna Folk Musical Band: A Case Study of 'Cherngpha Lanna Silp Band, Klangdong Sub-district, Thoong Saliam District, Sukhothai Province.*

Master Thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisory Committee: Assoc. Prof. Dr. Manop Wisuttiapat, Assoc. Prof. Kanchana Intrarasunanon.

The objectives of the study entitled 'Lanna Folk Musical Band: A Case Study of 'Cherngpha Lanna Silp Band, Klangdong Sub-district, Thoong Saliam District, Sukhothai Province' were the following.

1. To study historical background and current status of Cherngpha Lanna Silp Band, Klangdong Sub-district, Thoong Saliam District, Sukhothai Province.

2. To study cultural strength imbued in Cherngpha Lanna Silp Band.

The findings of the study compiled from related literature and interviews reveal the following.

The findings of study of Lanna Folk Musical Band: A Case Study of 'Cherngpha Lanna Silp Band, Klangdong Sub-district, Thoong Saliam District, Sukhothai Province indicate that based on the socio-cultural contexts, this Lanna folk musical band is closely attached with the ways of life of the people in terms of their worldviews regarding beliefs, rites and traditions, which are rooted in traditional Lanna culture. These phenomena are evidently seen in the activities performed by Cherngpha Lanna Silp Band, where the customs and rituals performed reflect an intimate relationship between the local people and their cultural heritage. Although cultural aspects of Lanna society have undergone considerable changes, the folk musical band is capable to adjust itself to suit the social conditions and to retain its existence amidst such changes. The manifestation of the close affiliation of Cherngpha Lanna Silp Band with Lanna cultural structures is a cause of cultural presence of Lanna culture in the social life of the people at present.

The findings of the study are worth publicizing and the study of Cherngpha Lanna Silp Band is a cultural preservation of the band to serve as a cultural heritage.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากบุคคลหลายฝ่ายให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ในการทำปริญญาโทฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ประธานควบคุมปริญญาโท รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ กรรมการควบคุมปริญญาโท ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป เล้ารัตนอารีย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ และรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์ กรรมการสอบปริญญาโท ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนปริญญาโทฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ตลอดจนอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อครูไชยยา จันทร์มาทอง หัวหน้าคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย และนักดนตรีทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลวิจัยตลอดจนชาวบ้านเชิงผาตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ที่ให้การต้อนรับและความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี จนปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคุณสุดาพร พรหมพันธ์ ที่ช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆด้านเป็นอย่างดีเยี่ยมและขอขอบพระคุณนายไพบุลย์ หวลหอม ที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะทางการเรียบเรียงเนื้อหา จนปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ผู้ประสิทธิ์ประสาท วิชาการดนตรีให้กับผู้วิจัย และการเขียนเรียบเรียงข้อมูลตลอดจนข้อเสนอแนะ คำปรึกษา จนปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสำเร็จ อินทร์สุวรรณ บิดาของข้าพเจ้า ที่ช่วยเหลือ ที่ทำให้ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาเกี่ยวกับวิชาดนตรีไทย เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในวันนี้

อนุชาต อินทร์สุวรรณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	6
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	6
ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง.....	10
ความเชื่อ ขนบประเพณี.....	13
การศึกษาดนตรี.....	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล.....	26
การลำดับข้อมูลและตรวจข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
การนำเสนอข้อมูล.....	28
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	30
ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาและสภาพปัจจุบันของคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.....	31
ประวัติความเป็นมาจังหวัดสุโขทัย.....	31
ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัย.....	43
ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.....	49
ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.....	54

สารบัญ

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ศึกษาองค์ประกอบของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.....	55
นักดนตรี.....	55
เครื่องดนตรี.....	62
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง.....	73
ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่.....	88
พิธีกรรมก่อนการบรรเลง.....	82
บทบาท หน้าที่.....	83
โอกาสใช้ในการบรรเลง.....	83
การถ่ายทอด.....	83
ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม.....	86
อยู่อย่างไทย.....	86
ใส่ใจศึกษา.....	87
เสาะหาความรู้.....	89
เข้าสู่ค่านิยม.....	91
สร้างสมอุดมการณ์.....	92
สืบสานวัฒนธรรม.....	93
จดจำประเพณี.....	94
ของดีศาสนา.....	95
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปผลการวิจัย.....	98
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	112
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	132

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตราประจำจังหวัดสุโขทัย.....	32
2 ธงประจำจังหวัดสุโขทัย.....	33
3 แผนที่จังหวัดสุโขทัย.....	37
4 แผนที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม.....	48
5 ตำบลกลางดง.....	50
6 หมู่บ้านเชิงผา.....	50
7 แผนที่หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.....	51
8 วงปีพาทย์พื้นบ้านลำนาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์.....	54
9 นายไชยยา จันท์มาทอง (ครูประจำวง).....	55
10 นายชื่น สุวรรณรินทร์.....	56
11 นายคำจันทร์ วงศ์ถาดิ๊บ.....	57
12 นายแทน กันทะชมภู.....	58
13 นายนิมิต บุญเสริฐ.....	59
14 นางจม ชิงค์ษา.....	60
15 นางสุนิรัตน์ ก่องดาวงศ์.....	61
16 รูปร่างลักษณะของรางระนาดเอก.....	62
17 รูปร่างลักษณะของระนาดเอก.....	62
18 ขณะบรรเลงปาดเอกหรือระนาดเอก.....	63
19 รูปร่างลักษณะของรางระนาดทุ้ม.....	64
20 รูปร่างลักษณะของระนาดทุ้ม.....	64
21 ขณะบรรเลงปาดทุ้มหรือระนาดทุ้ม.....	64
22 รูปร่างลักษณะของก้องวงหรือฆ้องวง.....	65
23 ขณะบรรเลงก้องวงหรือฆ้องวง.....	65
24 ส่วนประกอบของปีแนใหญ่.....	66
25 รูปร่างลักษณะของปีแนใหญ่.....	66
26 ขณะบรรเลงปีแนใหญ่.....	66
27 รูปร่างลักษณะของปีแนใหญ่.....	67
28 ส่วนประกอบของปีแนเล็ก.....	68
29 รูปร่างลักษณะของปีแนเล็ก.....	68
30 ขณะบรรเลงปีแนเล็ก.....	68

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
31 รูปร่างลักษณะของกลองเต่งถึง	69
32 ขณะบรรเลงกลองเต่งถึง	69
33 รูปร่างลักษณะของฉิ่ง	70
34 ขณะบรรเลงฉิ่ง	70
35 รูปร่างลักษณะของฉาบใหญ่	71
36 ขณะบรรเลงฉาบใหญ่	71
37 รูปร่างลักษณะของกรับ	72
38 รูปร่างลักษณะของฉาบเล็ก	72
39 เครื่องกำนลในพิธี 1	82
40 เครื่องกำนลในพิธี 2	82
41 การทำนาของชาวบ้านกลางดง	86
42 เศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้านเชิงผา	87
43 ขณะการถ่ายทอดเด็กในหมู่บ้าน 1	88
44 ขณะการถ่ายทอดเด็กในหมู่บ้าน 2	88
45 ขณะการบรรเลงคณะเชิงผา	89
46 ขณะการถ่ายทอด 1	89
47 ขณะการถ่ายทอด 2	89
48 เครื่องไหว้ครู	91
49 ขณะการถ่ายทอด 3	92
50 ประเพณีและวัฒนธรรม 1	93
51 ประเพณีและวัฒนธรรม 2	93
52 ประเพณีตานก๋วยสลาก	94
53 ประเพณีแห่คร้วทาน	94
54 วัดกลางดง	95
55 ชาวบ้านที่มาทำงานบุญ	95

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศิลปะการดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญแขนงหนึ่ง ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ทางการดนตรี อันเป็นดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นมรดกอันเกิดจากอัจฉริยภาพ และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย จึงเป็นสิ่งที่ตั้งงาม แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติมาแต่อดีต และได้ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความไพเราะและความประณีตของดนตรีไทยย่อมเป็นสิ่งที่ยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่าดนตรีไทยนั้นมีช่วงอายุที่ยาวนานและได้พัฒนาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันซึ่งศิลปินทางด้านดนตรีก็เปรียบเสมือนศิลปะสาขาอื่นๆ ความนิยมย่อมผันแปรไปตามกาลเวลา และตามสภาพของสังคม เช่นเมื่อใดที่บ้านเมืองอยู่ในสภาวะสงครามความก้าวหน้าของดนตรีก็หยุดชะงักลงชั่วคราว เมื่อใดที่บ้านเมืองมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นดนตรีก็มีการพัฒนาขึ้น มีความประณีตขึ้น เมื่อใดที่สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าภายนอก ดนตรีก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์นั้น ๆ จากหลักฐานต่างๆ เช่น ศิลปินตำนานเพลงมโหรี ปี่พาทย์ บทละคร วรรณคดี ฯลฯ พบว่าดนตรีไทยมีการพัฒนาเรื่อยมาเป็นลำดับตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา อันเป็นพื้นฐานนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ต่อกันมาเป็นลำดับ สำหรับชีวิตคนไทยอดีตดั้งเดิมตั้งแต่เกิดจนตายเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีเพราะคนไทยมีนิสัยรักความสงบชอบอิสระ เสรี รักความสนุกสนาน เบิกบานใจไม่ชอบทำศึกสงคราม ดนตรีจึงเป็นศิลปะคู่บ้านคู่เมืองเมื่อยามบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขประชาชนก็รื่นเริงบันเทิงใจขับลำนำทำเพลงบรรเลงดนตรีอย่างสนุกสนาน แม้ในยามศึกสงครามดนตรีก็เป็นเครื่องกล่อมใจบำรุงขวัญทหาร ดนตรีจึงเป็นชีวิตจิตใจของประชาชนชาวไทย นับตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมาถึงราษฎร (สุนนมาลย์ นิมเนตทิพันธ์. 2524: 1-11)

วัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันในสังคมเดียวกันจากความตกลงกัน ว่ายักระบบไหนดี พฤติกรรมใดบ้างที่จะถือเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและมีความหมายอย่างไร แนวความคิดใดจึงเหมาะสม ข้อตกลงเหล่านี้คือการกำหนดความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ในสังคม เพื่อสมาชิกของสังคมจะได้เข้าใจตรงกันและยึดแบบเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งเราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงในความหมายแล้ว นี้ว่า ระบบสัญลักษณ์ ดังนั้นวัฒนธรรมก็คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแล้ว จึงสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีถ่ายทอด เมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือแบบธรรมเนียม ประเพณีของสังคม และส่วนใหญ่มนุษย์จะรู้ว่าอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ ฉะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม และพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์. 2537: 1-2)

วัฒนธรรมเป็นเรื่องว่าด้วยวิถีชีวิตของมนุษย์ในความความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม อีกนัยหนึ่งยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยนั้น (สุมิตร ปิติพันธ์. 2548: 61)

การดำรง ชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องมีปัจจัย 4 ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน แต่นอกเหนือจากปัจจัย 4 แล้วสิ่งที่มีความสำคัญ และผูกพันกับวิถีชีวิตมนุษย์ตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ “ดนตรี” ดนตรีเกิดขึ้นเมื่อใดและเกิดขึ้นอย่างไรมีบันทึกเป็นหลักฐานที่แน่ชัด เพียงแต่ใช้การสันนิษฐานว่าคงเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติต่างๆ ในโลก เช่นเสียงฟ้าร้องเสียงน้ำตก เสียงวัตถุกระทบกัน เสียงร้องของสัตว์หรือเสียง ตะโกนของมนุษย์ เป็นต้น ต่อมามนุษย์ได้นำเสียงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและเรียบเรียงให้ผสมกลมกลืนกันอย่างเป็นระบบแล้วนำมา ประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตามความเชื่อความศรัทธา และพิธีกรรมต่างๆ ของตน ของสังคมในการดำรงอยู่ของมนุษย์

ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่รับใช้สังคมมนุษย์ทุกคติ ทุกภาษาและทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ในความหมายทางสังคมศาสตร์มนุษย์ยังกำหนดให้ดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่าง ประชาชนกับพระเจ้าเช่น ดนตรีในพิธีกรรมศาสนาของตะวันตก และดนตรีในความเชื่อเรื่องพิธีไหว้ ครุทางดนตรีของชาวไทย (กาญจนา อินทรสุวานนท์. 2532: 63) ดนตรีจัดเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่เราสามารถพบเห็นได้ในทุกชนชาติกลุ่มชน หรือแม้กระทั่งในกลุ่มสังคมเล็กๆ ดนตรีเป็นเรื่องของ เสียงที่อาศัยโสตประสาทเป็นเครื่องรับรู้และแปลความหมายหรือไม่ก็ได้ ดุจเดียวกับเสียงของภาษาพูด ซึ่งในการตีความหมาย อาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ความคิดแต่ละคนหรือรับรู้ไปคนละอารมณ์ ก็ได้ (สังต์ ภูเขาทอง. 2532: 9) นานาชาติไม่ว่าสมัยใดถิ่นใด ตั้งแต่ชาติที่เป็นป่าเถื่อนจนถึงชาติที่ เจริญย่อมมีการร้องรำทำเพลงเป็นสมบัติ ประจำชาติของตน สำหรับใช้เนื่องในกิจกรรมพิธีทางลัทธิ ศาสนาและในการพักผ่อนหย่อนใจเนื่องด้วยสังคม การร้องรำทำเพลงจึงเป็นสิ่งจำเป็นเกี่ยวกับจิตใจ ขาดไม่ได้ เพราะเป็นศิลปะซึ่งบำรุงจิตใจให้เข้มแข็ง ชาติใดมีความเป็นอยู่อย่างไรมีจิตใจดีงาม หรือ เลวทราม อาจดูได้จากมาร้องรำทำเพลงประจำชาติของตน และอาจเปรียบเทียบกับชาติอื่นว่า ความสูงต่ำกันอย่างไรในทางวัฒนธรรม(พระยาอนุমানราชชน. 2515: 104)

การสร้างงานดนตรีเป็นสิ่งสะท้อนความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่แฝงด้วยปรัชญาอัน เป็นปอเกิดแห่งภูมิปัญญาในการเรียนรู้ และเข้าใจในสังขธรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังแสดงถึง ความเป็นกลุ่มชนและภาพลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ได้อย่างชัดเจนในทางมนุษย์วิทยามองดนตรีใน ลักษณะ ที่สัมพันธ์กับมนุษย์และสังคม ดนตรีคือผลผลิตของพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงานดนตรีขึ้น มีความเกี่ยวเนื่องกับแนวคิดอันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมในสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ วัฒนธรรมสิ่งหนึ่งซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างเห็นได้ชัดนั่นก็คือ “ดนตรีไทยและ เพลงไทย” ที่เกิดขึ้นด้วยบรรพบุรุษของไทยเอกราชแล้วสั่งสอนจนกลายเป็นรูปแบบอย่างในปัจจุบัน และ นัยเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งที่ช่วยกล่อมเกลাজิตใจของคนไทย ให้มีความสุขทางใจมีความเบิกบาน แจ่มใสเปลितเปลื่นความไพเราะประเพณีดีงามของลักษณะดนตรีไทยและเพลงไทย (สงบศึก ธรรมวิหาร. 2545: 1)

ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเสียง มีทั้งความเป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ในตัวของตัวเอง มนุษย์มีความสัมพันธ์กับการใช้เสียงมานานแล้วนับตั้งแต่เสียงพูดหรือเสียงสัญญาณต่างๆ เพื่อสื่อสารกันและได้พัฒนาเรื่อยมาจนเป็นการขับร้องเพลงและการใช้เครื่องดนตรีหลากหลายชนิด เกี่ยวกับการกำเนิดเสียงของดนตรีนั้นมีข้อสันนิษฐานและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า มนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังไม่เข้าใจในความเป็นไปของธรรมชาติ และความเชื่อกันว่า ท้องฟ้า ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ โลก ดิน น้ำ ลม ไฟ และสรรพสิ่งในโลกรวมไปถึง กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตอันได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ล้วนอยู่ในความควบคุมของเทพเจ้า ที่ทั้งคุณและโทษ ดังนั้นเพื่อให้ชีวิตมนุษย์ดำเนินไปอย่างปกติ ปราศจากภัยพิบัติหรือโรคภัยไข้เจ็บ จึงจำเป็นต้องสื่อสารกับเทพเจ้าเพื่อวิงวอนขอความเมตตาปราณี หรือให้เทพเจ้าช่วยอำนวยความสะดวกแก่พวกตน เช่น การร้อง การเต้น หรือแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่เชื่อว่าเทพเจ้าจะพอใจ และให้สิ่งที่คุณโบราณใช้ติดต่อกับเทพเจ้าของพวกเขาจะเริ่มต้นด้วยวิธีง่ายๆ เช่น การตบมือ กระพือ เท้า การโยกตัว การร้องตะโกน หรือร้องไห้ และเมื่อเวลาผ่านไปนานมากขึ้น มนุษย์ผู้มีรสนิยม มาให้สืบทอดกันต่อไป การร้องและการเคลื่อนไหวเหล่านั้น ก็คือ กำเนิดดนตรีและการเต้นรำ (ทิพย์สุตา ญาญโกมุท. 2543: 1) ดนตรีเป็นงานศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอันกว้างใหญ่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความคิด สร้างสรรค์เรียนรู้เลียนแบบจากธรรมชาติเป็นการตอบสนองความต้องการ (response) โดยตรงโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีในการบรรเลงขับกล่อมตามกิริยาท่าทางของมนุษย์ที่พึงกระทำได้ ดีด-สี-ตี-เป่า

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านแต่ละภูมิภาค สามารถบ่งบอกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ได้ เพราะแต่ละกลุ่มชนหรือแต่ละชนชาติ แต่ละชาติพันธุ์จะมีการแสดงศิลปะการแสดงที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี คติความเชื่อ ตลอดจนการดำรงชีวิต ดังนี้ การแสดงพื้นบ้านถือกันว่าเป็นการแสดงจากชีวิตจริงของคนในท้องถิ่นที่บริสุทธิ์ กลั่นกรองออกมาจากสภาพความเป็นจริงด้วยจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายใยทางวัฒนธรรม (เรณู โกศินานนท์. 2539: 1)

การศึกษาดนตรีในภูมิภาคต่างๆ จึงมิได้มีความหมายเพียงแค่นดนตรีของของวัฒนธรรมประจำชาตินั้นๆ เป็นหลัก แต่ยังมีหมายถึงดนตรีและวัฒนธรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะการศึกษา(ปัญญา รุ่งเรือง. 2541: 116) วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น นอกจากการศึกษาด้านวัฒนธรรมแล้วยังมีวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ที่แตกต่างกันแต่คล้ายคลึงกัน เช่น พิธีกรรม และประเพณีต่างๆ ในพิธีกรรมและประเพณีนี้ต่างประกอบไปด้วย บทเพลง พิธีการ และสิ่งประกอบอื่นๆ ที่อยู่ในค่านิยมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งเราสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์คติชาวบ้าน คำประพันธ์ฯ ภาษาถิ่น และเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ (กาญจนา อินทรสุวานนท์. 2536: 52) การศึกษาใดๆ ที่เป็นประโยชน์และความเข้าใจมนุษยชาติย่อมมีคุณค่า การศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยาจึงมีความสำคัญ เนื่องจากพยายามทำความเข้าใจชาติพันธุ์ซึ่งนับวันจะสูญหายไป (พลับพลึง คงชนะ. 2542: 8)

มานุษยดุริยางควิทยา หมายถึง ความรู้วิชาการ หรือการศึกษาหาความรู้ ด้านดนตรีของมนุษย์ ทั้งในเชิงดนตรีวิทยา, มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา โดยศึกษาเรื่องราวทั้งทางด้านดนตรีและทางวัฒนธรรมของมนุษย์ เช่น เหตุผลในการที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดสร้างดนตรีของตนเอง ลักษณะเฉพาะของดนตรี การใช้ดนตรีในสังคม ความหมายของดนตรีที่มีต่อผู้คนในสังคมนั้นๆ ความดำรงอยู่ ความเปลี่ยนแปลง และความเสื่อมสลายของดนตรีในสังคม (ปัญญา รุ่งเรือง. 2544: 1)

มานุษยดุริยางควิทยา (Etnomusicology) เป็นการศึกษาดนตรีที่กำลังดำเนินไปในปัจจุบัน มีอยู่ในปัจจุบันโดยศึกษาตัวดนตรี แนวคิดทางดนตรีของผู้คน การสร้างดนตรี การใช้ดนตรี การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในท้องถิ่นต่างๆ โดยมุ่งศึกษาภาคสนามเป็นสำคัญซึ่งเป็นการศึกษาที่ไม่ตายตัวและไม่มีวันจบสิ้นเนื่องจากดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอสรุปได้ว่าวิชา มานุษยดุริยางควิทยา 1) มุ่งศึกษาเรื่องราวทางดนตรีของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านตัวดนตรีเองและด้านวัฒนธรรม 2) เป็นการศึกษาดนตรีที่ยังมีชีวิตอยู่ในภาพรวมของธรรมชาติการสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ (ซึ่งโดยมากมักจะเป็นแบบมุขปาฐะ) และ 3) เป็นอธิบายข้อเท็จจริงทางดนตรีในแง่ของเนื้อหาทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมเดี่ยวๆ แล้ววัฒนธรรมที่ประสมประสานกันระหว่างมนุษย์กลุ่มต่างๆ (ปัญญา รุ่งเรือง. 2544: 5)

ศิลปะดนตรีของไทยเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญ แขนงหนึ่งนับว่าได้เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน ที่ได้ศึกษาสืบต่อกันมาเป็นเวลาอันยาวนานซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ ดนตรีเป็นปัจจัยชั้นที่ 3 คือ ปัจจัยเสริมความสุขของมนุษย์ ปัจจัยชั้นที่ 1 เป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างขาดไปก็ตายคืออาหาร และยารักษาโรค ปัจจัยชั้นที่ 2 คือปัจจัยที่ถ้าขาดไปก็ทำให้ดูไม่เป็นคน คือเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ปัจจัยชั้นที่ 3 คือปัจจัยเสริมความสุขได้แก่ดนตรี (วิเชียร วรินทร์เวช. 2530: 1)

วิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่โบราณกาลมา เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรี เพราะคนไทยเป็นชนชาติที่รักความสนุกสนานและความรื่นเริงเป็นสาระสำคัญของชีวิต หากชีวิตมีความสุขสนุกสนานและความรื่นเริง ชีวิตนั้นก็เป็ชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ ในทัศนะของคนไทยในอดีตนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา ต้องมีการทำบุญ โดยเริ่มตั้งแต่เกิดก็มีการทำบุญ มีการทำขวัญเดือนและโกนผมไฟทารกที่เกิดใหม่ เมื่อเด็กโตขึ้นก็มีการโกนจุก หากบุคคลนั้นเป็นชายต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีพิธีทำขวัญนาค พิธีบวช จากนั้นก็ถึงพิธีมงคลสมรส การทำบุญอายุครบรอบและเมื่อตายลงก็มีพิธีต่างๆ ในงานศพ ซึ่งในงานต่างๆ ที่กล่าวมานั้นต้องมีดนตรีประกอบเกือบทั้งสิ้น เริ่มต้นด้วยปี่พาทย์บรรเลงเพลงโหมโรง บรรเลงรับพระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ บรรเลงระหว่างพระฉัน และบรรเลงส่งพระเวลาพระกลับด้วยเพลงกราวรำ แสดงความปีติยินดีที่ได้ทำบุญเสร็จ นอกจากปี่พาทย์จะใช้ในการประกอบพิธีกรรมแล้ว ในด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น โขนละคร ลิเก และอื่นๆ ก็ใช้ปี่พาทย์เป็นส่วนในการบรรเลงประกอบเป็นสำคัญ

สุโขทัยปัจจุบัน กลายเป็นจังหวัดเล็กๆ ที่คงความเรียบง่ายอยู่ทางตอนล่างของภาคเหนือ หรืออยู่ดินแดนภาคกลางตอนบน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก แพร่ ลำปาง และอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ที่ความเจริญด้านเศรษฐกิจการค้ามากกว่าแต่สุโขทัยกลับมากมายด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งมาท่องเที่ยวชมสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทยคือชุมชนเมืองเก่าเชิงเขาหลง ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และได้รับยกย่องเป็นมรดกโลกเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๔ นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง เตาทูเรียนสลักโลก ศาลพระแม่ย่า เป็นต้น สุโขทัย มีเนื้อที่ทั้งหมด ๖,๕๙๖ ตารางกิโลเมตร มี ๙ อำเภอ คือ อำเภอเมือง ศรีสำโรง สวรรคโลก ศรีสัชนาลัย ศรีนคร ท่งเสี้ยม บ้านด่านลานหอย ศรีมาศ และกงไกรลาศ แต่ละอำเภอก็มีเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

วัฒนธรรมในจังหวัดสุโขทัย มีความหลากหลายที่รวมกันได้อย่างกลมกลืน หากจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมของชาวบ้านจังหวัดสุโขทัยแล้ว สามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ กลุ่มคือ

๑. กลุ่มวัฒนธรรมไทยกลาง ได้แก่ ชาวบ้านเขตอำเภอเมือง ศรีสำโรง สวรรคโลก ศรีนคร กงไกรลาศ ศรีมาศ และบ้านด่านลานหอย
๒. กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวน ได้แก่ ชาวบ้านในตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย
๓. กลุ่มวัฒนธรรมไทยล้านนา ได้แก่ ชาวบ้านในอำเภอท่งเสี้ยม

ดนตรีพื้นเมืองของประเทศไทยแตกต่างกันด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นคุณค่าที่สมควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดทั้งสิ้น ดังเช่นดนตรีพื้นเมืองเหนือที่ยังมีการสืบทอดและการพัฒนาทางดนตรี เรื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อดนตรีอาจมาจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ การโยกย้ายถิ่นฐานที่ทำให้เกิดการถ่ายโยงทางวัฒนธรรม ซึ่งภาคเหนือของประเทศไทยนั้นแต่เดิมมีการกระจุกกระจายเป็นกลุ่มย่อยๆ หลายแคว้นแคว้น ภายหลังได้มีการจัดตั้งเป็นอาณาจักรต่างๆ ได้แก่ หริภุญชัย ล้านนา และสุโขทัย ซึ่งในอาณาจักรล้านนานั้นมีหลักฐานปรากฏคำว่า “ล้านนา” ในหลักศิลาจารึกของวัดนางจันดี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดนตรีล้านนาเป็นวัฒนธรรมลักษณะหนึ่งที่สะท้อนความรุ่งเรืองของล้านนาในอดีตและมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน ดนตรีล้านนากับลักษณะสังคมวัฒนธรรมของล้านนาว่า เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทางภาคเหนือส่วนใหญ่จะเป็นป่าเขา ที่ราบ และสายน้ำ ลำธาร ที่มีความสงบเรียบง่าย มีธรรมชาติที่ร่มเย็นสวยงาม ส่งผลมาถึงจิตใจของผู้คนให้เป็นผู้มีความเยือกเย็น อ่อนหวาน และส่งผลมาถึงลักษณะของศิลปวัฒนธรรมอีกทอดหนึ่งโดยเฉพาะดนตรี ดนตรีของชาวล้านนามีเสียงที่แผ่วเบา เยือกเย็น และอ่อนหวาน บางครั้งแฝงความเศร้าไว้ด้วย เครื่องดนตรีทางเหนือทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเครื่องเป่า เครื่องตี เครื่องสีหรือเครื่องดี จะมีเสียงเบาแทบทั้งสิ้น การเล่นดนตรีพื้นบ้านล้านนาปรากฏโดยทั่วไปในพื้นที่ล้านนาเดิม เป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีอยู่อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในสังคมชาวบ้านเป็นวงดนตรีพื้นบ้านปีพาทย์พื้นเมืองล้านนาประเภทหนึ่งที่ปรากฏในเขตพื้นที่วัฒนธรรมล้านนา วงดนตรีพื้นบ้านปีพาทย์พื้นเมืองล้านนาถูกเรียกชื่อที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นวงดนตรีดังกล่าวมักจะ

ถูกนำมาถ่ายทอดเป็นการเรียนการสอนทางด้านประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่พิธีพืชมอ-ร้างาน สงกรานต์,งานแต่ง,งานบวช,งานศพและงานประเพณีต่าง ๆ เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัย ให้ความสนใจและได้กำหนดเป็นหัวข้อการวิจัยครั้งนี้

วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผาตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเส ลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทยล้านนา มีถิ่นฐานอาศัย อยู่ในจังหวัดสุโขทัยที่ทำให้เกิด การถ่ายโยงทางวัฒนธรรมล้านนาไทยและวัฒนธรรมทางด้านดนตรีที่อยู่ในจังหวัดสุโขทัย วงปีพาทย์ พื้นบ้านล้านนาของพ่อครูไชยยา จันมาทองเป็นอีกวงหนึ่งที่ยังอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของวงปี พาทย์พื้นบ้านล้านนาและเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ที่เป็นการเอกลักษณ์ ทางด้านวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยเห็นว่าการมีพื้นที่ใกล้กับศูนย์กลางในอดีต เป็นสิ่งสำคัญทำให้เกิดความ หนาแน่น ทางด้านดนตรีอยู่พอสมควร และในขณะที่ความสำคัญของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ลดน้อยลงไป ตามสภาวะของสังคมโดยรวม แต่วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ยังเป็นพื้นที่ที่ยังมีความโดดเด่นในด้านดนตรี วัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม ไม่น้อยหน้าจังหวัดใกล้เคียง จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาถึงสภาพ ปัจจุบันของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอ ทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ว่ามีลักษณะอย่างไรและการปรับสภาพแห่งวิถีวัฒนธรรมทางดนตรีเป็น อย่างไร วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ให้ดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมถึง ปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. ทำให้ทราบสภาพบทบาท หน้าที่โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง และความเข้มแข็งทาง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการถ่ายทอดวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ของคณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

3. ทำให้ทราบวิถีชีวิตของชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกับดนตรีเป็นอย่างไร ดนตรี และบทเพลงต่างๆ เป็นสื่อกลางของสังคมในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ของชาวบ้านด้าน วัฒนธรรม ความเชื่อ การดำรงชีวิตเป็นต้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญและลักษณะของดนตรีและบทบาทหน้าที่โอกาสที่ใช้ของดนตรีที่มีในชุมชน

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. พื้นที่การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เพียงหนึ่งหมู่บ้านเท่านั้น
2. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทำการศึกษารวบรวมองค์ความรู้โดยเน้นเฉพาะเนื้อหาทางด้านดนตรี และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเป็นสำคัญ เช่นประวัติที่มาของดนตรีเครื่องดนตรี ส่วนประกอบของเครื่องดนตรี ขั้นตอนต่างๆ ของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง บทเพลง การประสมวง โอกาสในการบรรเลงดนตรี นักดนตรี การถ่ายทอด วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เท่านั้น
2. ในการบันทึกโน้ตเพลงผู้วิจัยจะบันทึกโน้ตเป็นอักษรโน้ตไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

การถ่ายทอด หมายถึง การถ่ายทอดดนตรีไทย (วงปี่พาทย์พื้นบ้าน) ระหว่าง ครูผู้สอนดนตรีไทยกับศิษย์ผู้เรียนดนตรีไทย

นักดนตรีอาชีพ หมายถึง นักดนตรีที่ใช้งานการแสดงดนตรีไทยประกอบเป็นอาชีพหลักในการดำรงชีวิต

บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ของนักดนตรีตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ตาม วัตถุประสงค์ของสังคม

พิธีกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นเรื่องของความเชื่อที่มีจุดประสงค์ เพื่อให้จิตใจอบอุ่นเป็นกิจกรรมที่อยู่คู่กับคนและสังคม สังคมเจริญ ขึ้นเท่าใดพิธีกรรมก็เจริญขึ้น เท่านั้น

พื้นบ้าน หมายถึง สิ่งที่ชอบทำ ชอบเล่นกันในแวดวงจำกัด เพียงแค่ในละแวกบ้านนั้น ละแวกบ้านอื่นๆ

พื้นเมือง หมายถึง สิ่งที่ชอบทำชอบเล่น นิยมกันเป็นบริเวณกว้างทั่วทั้งเมือง ทั่วทั้งจังหวัด ทั่วทั้งภูมิภาค หรือทั่วทั้งประเทศ

ล้านนา หมายถึง ชื่อของแคว้นหรืออาณาจักรในยุคก่อนบางสมัยอาจมีอาณาเขตเลยไปถึง
รัฐน่านของพม่า อาจเรียกอีกอย่างว่า ลานนา ปัจจุบันคือบริเวณภาคเหนือตอนบนของของไทย

วงป้าด หมายถึง วงดนตรีปี่พาทย์แบบภาคเหนือตอนบน โดยมีชื่อเรียกต่างๆ กันไป
เช่น วงพาทย์ วงปี่พาทย์ล้านนา วงปี่พาทย์เมืองเหนือ วงปี่พาทย์พื้นบ้าน ภาคเหนือ วงกลองแต่ทั้ง
วงที่ทั้ง เป็นต้น

ก้องวง หรือ ฆ้องวง หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทตีที่มีแหล่งกำเนิดเสียงเกิดจากการ
สั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ก้องวงเป็นเครื่องดนตรีที่มีมานานแล้วในแถบเอเชีย
อาคเนย์อาณาจักรล้านนา

แห หมายถึง เครื่องดนตรีลมไม้ประเภทปี่ลั่นคู่ ชาวภาคเหนือเรียกปี่ชนิดนี้ว่า แห โดยไม่
มีคำว่าปี่นำหน้า ทั้งนี้เนื่องจากชาวเหนือมีปี่ซอ หรือปี่จุมซึ่งเป็นปี่ แบบลั่นเดียว และเรียกปี่ชนิดนี้ว่า
ปี่อยู่แล้ว

กลองเต่งถึง หมายถึง เครื่องดนตรีมีรูปร่างลักษณะคล้ายกับตะโพนมอญ เต่งถึงเป็น
กลองขนาดใหญ่ที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น เต่งถึง ,ปุ่มผิ้ง หรือ ถืดทั้ง กลอง
เต่งถึงเป็นเครื่องดนตรีที่ล้านนารับมาจากมอญในทริภุญชัยที่มีอิทธิพลต่อล้านนาในสมัยก่อตั้ง
อาณาจักร

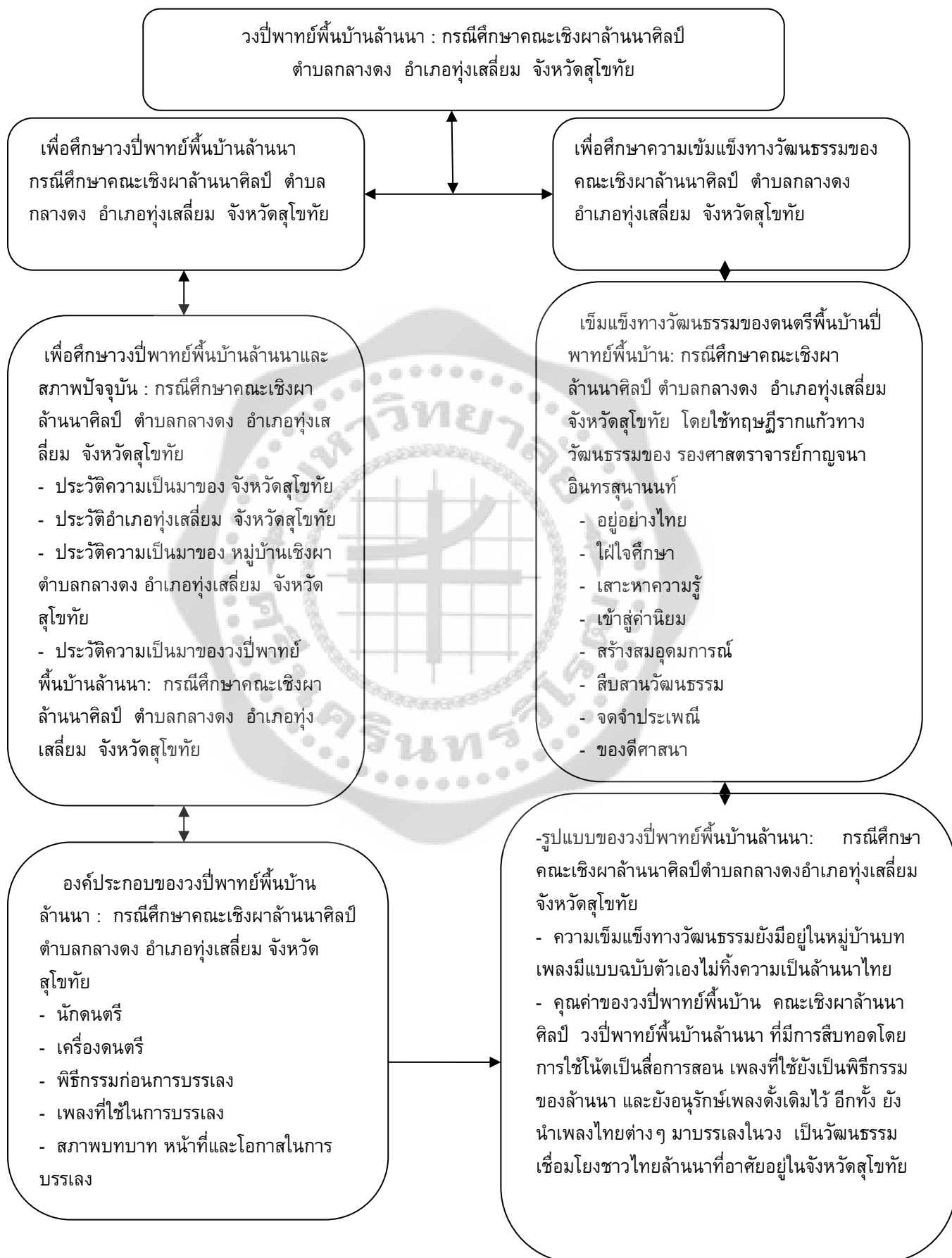
วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งดีงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมของมนุษย์ใน
แต่ละสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลง และสืบทอดต่อๆ กันจนกลายเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมทาง
ดนตรี เป็นมรดกทางสังคมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทย

ความเชื่อ หมายถึง ความคิดที่มนุษย์ยอมรับและนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนและไม่มี
ตัวตนว่าเป็นความจริงอาจยอมรับโดยได้พบเห็นด้วยตนเอง หรือเชื่อโดยไม่มีสาเหตุ

กำนล หมายถึง สิ่งของที่จัดไว้ให้วงดนตรีไทยทำการบูชาครูก่อนที่จะแสดง ประกอบด้วย
ดอกไม้ รูป เทียน เหล้า บุหรี่ หมาก พลุ พร้อมด้วยเงินจำนวนหก สลึง ซึ่ง ปัจจุบันเป็นเงินสิบสองบาท
และอีกกรณีหนึ่งใช้สำหรับการฝากตัวเป็น ศิษย์ สิ่งของที่ใช้จะมี รูปเทียน ขัน ผ้าขาว และเงิน
(เงินค่า กำนล ใน ปัจจุบันมีการปรับตามความเหมาะสม)

สภาพปัจจุบัน หมายถึง วงดนตรีและจำนวนนักดนตรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องวงปีพายุที่พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลปะตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ใช้ข้อมูลต่างๆ ที่นำมาประกอบงานวิจัยจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารงานวิจัย หนังสือทางวิชาการ เอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 วัฒนธรรมดนตรีกับสังคมไทย
  - 1.2 ความเชื่อ ขนบประเพณี
  - 1.3 การศึกษาดนตรี
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

1.1 วัฒนธรรมดนตรีกับสังคมไทย

สุภัตรา สุภาพ (2528: 19) ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ นอกจากนี้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 23) ยังให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชนทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งของคนในหมู่ผลิต สร้างขึ้นด้วยกันเรียนรู้จากกันและร่วมใจอยู่พวกของตน(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525)

นียบพรรณ วรรณสิริ (2540: 47-48) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 หมวด คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปร่างตัวตนเรียกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างตัวตนและเป็นนามธรรม เรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมทางจิตใจ (nonmaterial culture) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง คลาร์ก วิสเลอร์ (Clark Wissler. 1921) เจ้าของทฤษฎีเขตวัฒนธรรม และรูปแบบวัฒนธรรมเขาได้เป็นก็สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมเขาได้เป็นที่สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของเอตสิกโม และได้ทำการศึกษาวรรณกรรมทั่วโลก และพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจนั้นมีใจอยู่ในทุกสังคมโลก เรียกว่าระบบวัฒนธรรมสากลซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูดและภาษาเขียน และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา
2. วัฒนธรรมประเภทรูปธรรม ที่เกี่ยวกับการกินอาหาร ที่อยู่อาศัย สิ่งเกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่งเสื้อผ้าภาชนะของใช้เครื่องมือเครื่องมือ อาวุธยุทโธปกรณ์ อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ศิลปะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่นการแกะสลัก ปั้นรูป วาดรูป วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การละครและอื่นๆ
4. ระบบและรูปแบบของศาสนา
5. ระบบครอบครัว
6. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล
8. การศึกสงคราม
9. การกีฬาและการละเล่น
10. ระบบความรู้ การศึกษา

ในทางเดียวกัน พระยาอนุมานราชชน (2515: 75) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. มีการสะสม หมายถึง ต้องมีทุนอยู่ก่อนแล้วและสะสมทุนนั้นให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
2. วัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง หมายถึง ต้องคิดแปลง และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีความถูกต้องเหมาะสม

3. จะต้องมีการถ่ายทอด หมายถึง ทำให้วัฒนธรรมนั้นมีการแพร่หลายในวงกว้าง

สุมนมาลย์ นิมเนตพันธ์ (2524: บทนำ) ได้กล่าวถึงดนตรีไว้ว่า ดนตรีเป็นศิลปะที่มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา ในสมัยโบราณคนปายังรู้จักการร้องรำทำเพลงเพื่อเป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจ หลังจากที่ต้องตรากตรำทำมาหาเลี้ยงชีพ แทบจะกล่าวได้ว่าดนตรีเกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ สำหรับชีวิตคนไทยในอดีตตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีนาฏศิลป์ เพราะคนไทยมีนิสัยรักความสงบ ชอบอิสระเสรี รักความสนุกสนานเบิกบานใจ ไม่ชอบทำศึกสงคราม นาฏศิลป์ และดนตรีจึงเป็นศิลปะคู่บ้านคู่เมือง เมื่อยามบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ประชาชนก็รื่นเริงบันเทิงใจ ขับลำนำทำเพลงบรรเลงดนตรีอย่างสนุกสนาน แม้ในยามศึกสงคราม นาฏศิลป์ และดนตรีก็เป็นเครื่องกล่อมใจ บำรุงขวัญทหาร ดนตรีจึงเป็นชีวิตจิตใจของประชาชนชาวไทย นับแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมาถึงราษฎร

การใช้ชีวิตของคนไทย ในสังคมตามเทศกาลหรือตามประเพณี ก็ยังมีดนตรี และนาฏศิลป์ไทย เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยมาก เรียกได้ว่าเป็นส่วนสำคัญแห่งเทศกาล หรือประเพณีต่างๆ การทำบุญตามวัดวาอาราม ซึ่งคนจำนวนมากร่วมกันทำบุญตามเทศกาล เช่น การเข้าพรรษาออกพรรษา งานไหว้พระ ชักพระ ตลอดจนประเพณีทางศาสนาอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามเทศกาลที่กำหนดไว้ ก็จะต้องมีดนตรีปี่พาทย์และนาฏศิลป์เข้ามาแสดงให้เกิดความครึกครื้นรื่นเริงเป็นการแสดงออกซึ่งความปิติในการที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญบุญกุศลตามประเพณี

ศรีศักร์ วลลิโคม (2535: 2) ได้กล่าวถึงดนตรีว่ามีความสัมพันธ์กับมนุษย์และสังคม ดนตรีเป็นผลผลิตของพฤติกรรมในด้านความนึกคิด และการสร้างสรรค์ของมนุษย์แต่พฤติกรรมที่ทำให้เกิดดนตรีขึ้นมา นั้น ก็เป็นสิ่งที่เนื่องจากแนวคิดที่เกิดมาจากเกี่ยวกับดนตรี จึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ในมิติของของเวลาและสถานที่อยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงโปรดการฟ้อนรำ ขับร้อง แต่มีได้ทรงห้ามปรามแต่อย่างใด ศิลปะและวรรณคดีได้เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก สามัญชนพากันปลีกเวลามาให้กับงานศิลปะด้วยวิธีการต่าง ๆ การที่คนไทยมีนิสัยรักศิลปะนี้ จะเห็นได้อีกทางหนึ่ง จากชาวยุโรปคนหนึ่งที่มาพำนักอยู่ในประเทศสยาม ได้ให้ข้อสังเกตว่า “หมู่บ้านของชาวไทยเกือบทุกหมู่บ้านจะต้องมีวงดนตรีอยู่ด้วย” (นิจ ทองโสพิต. 2514: 84; อ้างอิงจาก วอเทอร์ เอฟ เวลลา. ม.ป.ป.)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการดนตรีทรงมี พระบรมราชานุญาต ให้พระราชวงศ์มีวงดนตรีเป็นของตนเองได้ ให้ประชาชนเล่นดนตรีได้อย่างอิสระ การเรียนขับร้อง ดนตรี จึงกระจายมากขึ้น ลูกหลานบ้านใดทั้งชายและหญิงที่มีฝีมือ มีความสามารถทางดนตรี มีโอกาสได้เข้ามาอยู่ในวัง ในพระอุปถัมภ์ของพระราชวงศ์หรือขุนนางมากขึ้น เป็นการเพิ่มปริมาณของบุคคล และความรู้ในวิทยากรด้านดนตรีมากขึ้นเป็นลำดับ (สงบศึก ธรรมวิหาร. 2540: 24; อ้างอิงจาก พูนพิศ อมาตยกุล. 2524: 22)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยกเลิกระบบไพร่และทาส สภาพสังคม ดนตรีเกิดการเปลี่ยนแปลง นักดนตรีเดิมนั้นอยู่ในอุปถัมภ์ของราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ นักดนตรีอีก ส่วนหนึ่งไม่ได้เข้าสังกัดของราชสำนักจึงต้องประกอบอาชีพอิสระ โดยบรรเลงดนตรีประกอบการ แสดง ปรากฏการณ์อุปถัมภ์นักดนตรีนี้จึงเกิดจากการที่ชนชั้นสูงใฝ่ใจในดนตรีไทย มีความสนใจที่จะ พัฒนาการบรรเลงให้ดีขึ้นมีการอุปถัมภ์นักดนตรีฝีมือเอก ให้เข้าร่วมฝึกฝนตนเองในวงของตน ให้ ความสนับสนุนในการผลิตผลงานและพัฒนาฝีมือในการบรรเลง ผู้อุปถัมภ์สนับสนุนทั้งด้านดนตรี และเศรษฐกิจ ดนตรีไทยช่วงนี้จึงมีการพัฒนาทางวิชาการดนตรีอย่างสูง เกิดนักดนตรีอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสามัญชน

1.2 ความเชื่อ ขนบประเพณี

ความเชื่อ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539: 173) อธิบายว่าความเชื่อ (Belief Superstition) จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม หมายถึง ความเห็นจริงด้วย ความนับถือ การยอมรับ นับถือความเชื่อ แบ่งได้กว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณต่างๆ ความเชื่อดังกล่าวเป็นวิธีการ หรือความพยายามที่มนุษย์ใช้อธิบายโลกรอบๆ ตัวเอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยที่ไม่รู้ และอธิบายกันด้วยเหตุผลทางไสยศาสตร์ เพราะยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้นว่า เชื่อว่ามีฝนตกเพราะมี นาคให้น้ำหรือทวดตาเป็นผู้บันดาล

ฟ้าแลบก็แสงจากนางเมฆล่อแก้ว ฟ้าผ่าก็เชื่อว่าเป็นเพราะรามสูรขว้างขวาน อำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติจึงสามารถให้ทั้งผลดี และผลร้ายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้ ความเชื่อจึงเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นพิธีกรรม ความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาตินี้ยังสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1.1 ความเชื่อที่มีอยู่ในของศาสนา

1.2 ความเชื่อที่เป็นไสยศาสตร์

2. ความเชื่อในธรรมชาติ ถือเป็นระบบความเชื่ออย่างหนึ่ง ที่มีพื้นฐานทางความคิดหรือสมมุติฐานที่ว่า จักรวาลเรามีระบบการทำงาน มีการเคลื่อนไหวไปตามระบบของธรรมชาติมากกว่าเกิดจากพลังงานหรือการควบคุมของอำนาจเหนือธรรมชาติอื่นใด โดยอธิบายได้จากผลการศึกษาทดลอง และความผิดพลาดที่มนุษย์ได้พยายามศึกษาทำความเข้าใจด้วยวิธีการที่เรียก “เป็นวิทยาศาสตร์” วิธีการนี้มีกระบวนการสำคัญขึ้นอยู่กับ การหาข้อเท็จจริง การหาผลสรุป เพื่อใช้อธิบายและคาดคะเนเหตุการณ์หรือสิ่งที่ไม่รู้ทั้งหลาย โดยนักวิทยาศาสตร์เป็นคนกลาง หรือเป็นผู้อธิบายปรากฏการณ์ของจักรวาล ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มากกว่าจะใช้การอธิบายด้วยศาสนาหรือไสยศาสตร์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งผู้คนในสังคมแบบนี้มักเห็นว่าศาสนา หรือความเชื่อในอำนาจลึกลับเป็นเรื่องงมงายไร้เหตุผล (ภัทรารวรรณ จันทรธีราช. 2539: 104; อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2533: 4-5)

ปีพาทย์เป็นดนตรีที่มีความเชื่อแฝงไว้ใน วัฒนธรรมของปีพาทย์เอง ความเชื่อในเรื่องต่างๆ ของกลุ่มนักดนตรีในวงปีพาทย์เป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับ เหนือธรรมชาติ นักดนตรีที่มีความเชื่อว่าเครื่องดนตรีเป็นของสูง มีครุฑคุ้มครอง ความเชื่อของนักดนตรีไทยในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เป็นขนบประเพณี ปฏิบัติกันสืบมา

ครูดนตรีสมัยก่อนๆ มีหลายท่านที่มีความเชื่อด้านโหราศาสตร์ เฉลิม บัวทั้ง (2530: 15) ได้กล่าวถึง วิธีการรับศิษย์ของท่านพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ว่า “ความรอบคอบของอาจารย์ คือ ต้องถาม วัน เดือน ปีเกิดก่อน ถ้าวันเดือนปีเกิดไม่สมพงศ์กันกับอาจารย์ ท่านก็ไม่รับไว้ เพราะโดยมากถือว่า คนเราวันเดือนไม่ถูกกัน การปกครองหรือการตักเตือนย่อมจะไม่มีผล การขัดกันอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ดังนั้นท่านจึงต้องถามไถ่ให้ได้ความแน่ชัด เมื่อเห็นว่าวันเดือนปีพอจะไปกันได้ท่านก็จะรับไว้”

1.3 การศึกษาดนตรี

เรื่องการศึกษาดนตรีนั้น ความหมายของการศึกษาในลักษณะต่างๆ ไปว่า

1. การศึกษาเป็นกิจการของมนุษย์ และสำหรับมนุษย์เท่านั้น

2. การศึกษา เป็นกระบวนการ มิใช่สิ่งที่คนเราครอบครอง หรือเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ความรู้ หรือทักษะ หรือลักษณะดีงาม เป็นเพียงหลักฐานที่แสดงว่าคนเราได้รับการศึกษา มิใช่เป็นตัวการศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์

3. การศึกษา เป็นการพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ พัฒนาธรรมชาติแท้จริงภายในตัวของมนุษย์ให้มนุษย์ได้เรียนรู้

4. การศึกษาต้องมีทิศทางกระบวนการพัฒนามนุษย์นั้น ไม่ใช่การศึกษาทั้งหมดการศึกษา ต้องอาศัยองค์การการศึกษาช่วยชี้ นำให้ทิศทาง และปรุ้งแต่งให้มนุษย์เจริญงอกงาม และจะต้องเป็นกระบวนการสองทาง คือมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ ผู้รับ

5. การศึกษาต้องเป็นไปด้วยเจตนา และเป็นเจตนาที่จะให้ผู้ศึกษา เกิดการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง เจริญงอกงามภายในตนเอง

6. มนุษย์เท่านั้น ที่รับผิดชอบเรื่องการศึกษา วัตถุประสงค์แวดล้อมทางกายภาพทั้งหลายช่วยให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ได้ แต่สิ่งเหล่านั้นมิใช่องค์การที่รับผิดชอบในการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา มีความหมายมิได้มีความหมายหนึ่งเดียว สามารถให้ความหมายเป็นกลางๆ ได้ ปรัชญาการศึกษาคือ การนำปรัชญามาใช้ในเรื่องของการศึกษา เป็นการใช้ปรัชญาและวิธีของปรัชญา รัตนา ต้นบุญเต็ก (2531: 42)

ในเรื่องของปรัชญานั้น วิทย์ วิศเวทย์ (2526: 33) กล่าวว่า บทบาทของปรัชญานั้นจะมีส่วนช่วยในการวางแผน ในการดำเนินการทางการศึกษา บทบาทที่มองได้คือด้านเนื้อหาและวิธีการ ปรัชญามีส่วนช่วยนักวิชาการศึกษาในด้านการกำหนดเป้าหมาย หรือกำหนดสิ่งอันมีค่าสูงสุดในการดำเนินกิจการทางการศึกษา การศึกษามีไว้เพื่อชีวิตและความเป็นชีวิตที่ดี ในแง่วิธีการ วิธีการของปรัชญาคือการวิเคราะห์และตีความโดยใช้เหตุผลตามครรลองของตรรกวิทยา และการค้นหาเชิงญาณทัศน์ (Insight) ปรัชญาไม่ใช่ความรู้ที่เกิดจาก ข้อมูลเชิงประจักษ์ (emtical data) ทำนองเดียวกัน วิมลศรี อุปรมัย (2530: 9) กล่าวถึง ปรัชญา มีความหมายว่า ความรักในความฉลาด คนเราเมื่อมีความรักในสิ่งใดก็พยายามไฝหา สิ่งนั้น

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2548: 103) ดนตรีไทยเดิม (Thai Classical Music) หมายถึงบทเพลงที่ประพันธ์โดยคีตกวีไทย ตามทฤษฎีดุริยางคศิลป์ของไทย บรรเลงโดยเครื่องดนตรีไทย และใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรม ประจำชาติในประเทศไทยมีดนตรีมากมายหลายประเภท นักวิชาการด้านดุริยางคศาสตร์ ได้จำแนกดนตรีต่างๆ เหล่านั้นเป็นประเภทๆ และบัญญัติศัพท์ใช้เรียกเพื่อประโยชน์ ทางการศึกษาและเพื่อความชัดเจนในการสื่อความหมาย เช่น ดนตรีราชสำนัก ดนตรีไทยเดิม ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีประจำถิ่นดนตรีกลุ่มชน เป็นต้น ซึ่งดนตรีแต่ละประเภทแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อสังคมนั้นๆ

ดนตรีไทยเดิมได้มีการสร้างสรรค์ สืบทอด และมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเครื่องดนตรี วงดนตรี และบทเพลงประเภทต่างๆ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2530) พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ (2540) พจนานุกรมศิลป์ (2530) และกรมสามัญศึกษาได้ให้ความหมายของศิลปะพื้นบ้าน (Folk art) ไว้สรุปไว้ได้ว่า ศิลปะพื้นบ้านหรือศิลปะชาวบ้าน คือ งานศิลปะหัตถกรรม หรือ ศิลปะพื้นๆ หรือศิลปะรูปแบบที่ชาวบ้านนิยม อันได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ การละเล่น ตลอดจนหัตถกรรมและงานประดิษฐ์แขนงต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยสัญชาตญาณในธรรมชาติ เกิดจากฝีมือ การสร้างสรรค์ ผลิตรีฐน หรือการแสดงของชาวบ้านระดับใดก็ได้ที่มีใช้ศิลปินผู้ผ่านการฝึกฝนอบรมหรือศึกษาจากโรงเรียนหรือสถาบันใดๆ มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นในรูปแบบ วิธีการและวัสดุ มีฝีมือเชิงช่างที่มีการพัฒนา ปรับปรุงสืบทอด ถ่ายทอดกันต่อๆ มาอย่างต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน มีความเรียบง่าย โดยมิได้เป็นงานสร้างสรรค์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นงานสร้างสรรค์ของสังคมอันประกอบด้วยชาวบ้านสามัญธรรมดา โดยมีขีดระดับอยู่คงที่ไม่ลดต่ำลงหรือไม่สูงขึ้น มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมากไม่ว่าจะเกิดมาก็ศตวรรษ อันสะท้อนถึงสภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมา ดังเช่น ศิลปะแม่ั่ว ศิลปะเอสกิโม ศิลปะชาวมอญ ซึ่งมีความแตกต่างจากศิลปะประจำชาติ (Conventionalize Art) หรือศิลปะของประเทศ ที่มีการดำเนินไปตามอำนาจวิวัฒนาการระดับประเทศ เช่น ศิลปะสมัยสุโขทัย ศิลปะสมัยอยุธยา ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ไม่สามารถเอามาปะปนกันได้ และผู้ผลิตศิลปะนี้จะต้องเป็นศิลปินผู้ผ่านการฝึกฝนมาอย่างชำนาญ มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายๆ ท่านที่ศึกษาด้านศิลปะพื้นบ้านได้ให้ความหมายของศิลปะพื้นบ้านไว้ อาทิ ศิลปะ พีระศรี (2527: 32) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2535: 33) วุฒิ วัฒนสิน (2541: 25) วัฒนะ จุฑา วิภาต (2545: 67) มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) วิโรจน์ ศรีสุโร (2526) บุศราคม เรืองโกสุม (2544: 6) โซเอลี ยามาอิ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2527: 35) ซึ่งสรุปความหมายของศิลปะพื้นบ้านได้ว่า ศิลปะพื้นบ้านคือ ศิลปะชาวบ้าน งานศิลปหัตถกรรม (art craft) งานฝีมือหรือหัตถกรรม (Craft) ที่เกิดขึ้นจากช่างชาวบ้านในท้องถิ่นหนึ่งอันแสดงถึงความเฉลียวฉลาด ในการแก้ปัญหาของช่างที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น อยู่ควบคู่กับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านภายใต้อิทธิพลของชีวิตความเป็นอยู่ชนบทรอบนิยามประเพณี คติความเชื่อและความจำเป็นของสภาพท้องถิ่น โดยมีการถ่ายทอดกันต่อมาเป็นรุ่นๆ จากอดีต เป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชน มีเอกลักษณ์ประจำแต่ละท้องถิ่นมีรูปแบบเรียบง่าย ผลิตโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น มีความเป็นธรรมชาติ ผลิตจำนวนมาก เน้นคุณค่าด้านความงามและประโยชน์ใช้สอย

อภัย นาคคง (2543: 16) ได้อธิบายว่า งานหัตถศิลป์ทุกสาขาย่อมมีกำเนิดมาจากศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ได้แก่ การที่ผู้คนในท้องถิ่นใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ตัวนำมาประดิษฐ์เป็นสิ่งใช้สอย เพื่อแก้ปัญหา การดำรงชีวิตในท้องถิ่นและการสร้างขึ้นมาให้มีรูปร่างคือสิ่งงดงามที่ทำด้วยมือ จึงมีความต่างอย่างมากกับงานหัตถกรรม (Handicraft) คือ การช่างที่ทำด้วยมือ แม้ว่าสร้างขึ้นด้วยวัสดุเดียวกันวิธีการเดียวกันและสนองความต้องการทางการใช้สอยอย่างเดียวกันก็ตาม โดยงานหัตถศิลป์จะต้องแสดงลักษณะประจำชาติอย่างชัดเจน มีคุณค่าด้านความงาม

อย่างไรก็ตามงานหัตถศิลป์ทุกสาขาต่างก็มีที่มาลักษณะเดียวกัน คือเกิดจากระดับหมู่บ้าน ตำบล แล้วขยายขึ้นเป็นภูมิภาค กลายเป็นสิ่งแสดงเอกลักษณ์ของชาติในที่สุด การศึกษาเพื่อให้เข้าใจ รากเหง้าที่มาของงานหัตถศิลป์ทุกสาขา เพื่อให้รู้ที่มา ความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถสืบทอดหรือ พัฒนาได้ จำเป็นจะต้องศึกษาศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ของท้องถิ่นต่างๆ ควบคู่กันไปด้วยโดยการ ไปสัมผัสของจริงในแหล่งวิชาจริงซึ่งทำให้เข้าใจได้

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2527: 35) ได้อธิบายถึงกำเนิดของศิลปะพื้นบ้านว่า เกิดจากแนวคิดของ มนุษย์ที่ต้องการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวัน เริ่มต้นแต่สมัยดึกดำบรรพ์ที่ มนุษย์ได้ดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติให้มีรูปร่างที่ผิดไปจากเดิมที่มีขนาดเหมาะสมและมีรูปทรงที่ เหมาะสมเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ เพื่อสับ หัก หรือกระแทก เป็นการเริ่มต้นการสร้างงานหัตถกรรม ของมนุษย์ ซึ่งต่อมามนุษย์อาศัยการสังเกต และการเรียนรู้ทำให้ได้รู้จักวัตถุดิบและนำมาดัดแปลง ด้วยฝีมือผสมกับความคิดในการสร้างสรรค์ มีการพัฒนาขั้นตอนการผลิตจนเกิดผลงานหัตถกรรม ประเภทต่างๆ ในยุคต่อๆ มา โดยเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามสภาพแวดล้อมและ องค์ประกอบทางสังคมของแต่ละยุคแต่ละสมัยดังนั้นหัตถกรรมแทบทุกประเภทจะมุ่งผลิตขึ้นเพื่อ เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเพื่อความต้องการทางจิตใจเป็นสำคัญที่มีการทำสืบทอดกัน มาเป็นเวลานานร้อยปีพันปี จนเกิดความชำนาญ ความชัดเจนในกรรมวิธี จนพัฒนาฝีมือสูงขึ้นส่งผล ให้งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทาง “ศิลปะ” เป็นการพัฒนา “หัตถกรรม” ไปสู่ “ศิลปหัตถกรรม” และเมื่อมนุษย์พัฒนาขึ้นใช้ตามวิถีชีวิตชนบทรอบริการประเพณีความเชื่อของแต่ละกลุ่มชนแล้ว หัตถกรรมจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นที่เรียกว่า “หัตถกรรมพื้นบ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับ การที่ มนุษย์ใช้วัฒนธรรมในการปรับตัวให้อยู่รอดจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดความคิดในการ ประดิษฐ์วัตถุดิบของเครื่องใช้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันรักษา เป็นเครื่องทุ่นแรง เป็นเครื่อง อำนวยความสะดวกและใช้ในการประกอบอาชีพ ยังรวมถึงความต้องการในด้านนามธรรมของ วัฒนธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อ เป็นสัญลักษณ์บางอย่าง อันเป็นที่เข้าใจและยอมรับเฉพาะใน กลุ่มวัฒนธรรมอันเดียวกันซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการแสดงออก 2 ลักษณะคือด้านประโยชน์ใช้สอยและ ด้านจิตใจ ศิลปะพื้นบ้านในยุคแรกจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานการปรับตัวให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติเป็นสำคัญ โดยมีมูลเหตุมาจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตอันได้แก่ ปัจจัยสี่ ลักษณะ ภูมิประเทศและลมฟ้าอากาศ ทรัพยากรท้องถิ่นหรือทรัพยากรธรรมชาติประเพณีความเชื่อและ ค่านิยม ความบันเทิงทางศิลปะและอิทธิพลของงานศิลปะหรือศิลปหัตถกรรมต่างถิ่นต่างแดน นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2523: 28) ยังได้อธิบายถึงสาเหตุการเกิดศิลปะพื้นบ้านว่า มีสาเหตุมาจาก ความจำเป็นในการใช้สอยและอาชีพของชาวบ้าน ประเพณีความเชื่อ ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงความงามของศิลปะพื้นบ้านเอง

วิวัฒนาการด้านหัตถกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยนั้นพบว่า มีมาตั้งแต่เมื่อ ประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์รู้จักทำหัตถกรรมใช้สอยใน ชีวิตประจำวัน ต่อมาในสมัยประวัติศาสตร์รู้จักทำหัตถกรรมใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมาในสมัย ประวัติศาสตร์คือทวารวดี ล้านนา สุโขทัย อยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีงานหัตถกรรม

พื้นบ้านเกิดขึ้นมากมายและมีวิวัฒนาการพัฒนาการมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2535) ศิลปะพื้นบ้านไทยเป็นสิ่งที่ปรากฏในทุกท้องถิ่นของประเทศไทย อย่างไรก็ตามศิลปะพื้นบ้านยังมีความสำคัญเพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตของคนไทย มีคุณค่าทางความงามทำให้เกิดสุนทรีย์ทางใจ แสดงออกถึงการถ่ายทอดทางความคิดของบรรพบุรุษ สะท้อนถึงรสนิยมทางความงามของมนุษย์แต่ละ ชาติพันธุ์ช่วยให้เกิดความชื่นชมและมีความสุขในชีวิตประจำวันแก่ผู้ใช้และผู้สัมผัสพบเห็น เป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพและการมีรายได้ ช่วยรักษาวัฒนธรรมอันดีของชาติ ก่อให้เกิดความภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติ แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทย ช่วยลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (เนื่ออ่อน ขรวิทองเขียว. 2539)

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539: 17) และวุฒิ วัฒนสิน (2541: 28) อธิบายว่าลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คือ (1)มีรูปแบบอิสระและเรียบง่าย (2)ใช้เวลาว่างในการประดิษฐ์สร้าง (3)ตอบสนองความต้องการใช้สอยเป็นหลัก (4)มีแบบอย่างศิลปะเฉพาะถิ่น (Local Style) (5) สร้างขึ้นอย่างตรงไปตรงมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ (6)สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตภูมิปัญญาและค่านิยม (7)มีคุณค่าคงที่ (Constant Value) (8)มีลักษณะการสืบทอดที่ยาวนาน (9)มีลักษณะที่คลี่คลายไปสู่แบบศิลปะประจำชาติ (National Style) (10)มีการตกแต่งสีสันทดลวดลาย (11)ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงเพื่อรักษาเอกลักษณ์ (12) มีความเป็นสากล

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2540: 17) ได้จำแนกประเภทศิลปะพื้นบ้าน (folk art) ได้แก่ ประเภทแรกเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ คืองานหัตถกรรม (Craft) งานหัตถกรรมพื้นบ้าน (Folk craft) และงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน (folk art and craft) ประเภทที่สอง เป็นประเภทที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน คืองานวรรณกรรม เพลงและดนตรีพื้นบ้าน โดยศิลปะพื้นบ้านมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป ตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความนิยมและ วิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นแต่ละชุมชน

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของมนุษย์ เป็นศิลปะที่มีคุณค่าในด้านการตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ใดล้วนแล้วแต่มีดนตรีสำหรับขับกล่อมบรรเลง ในกลุ่มของตนทั้งสิ้น ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีวัฒนธรรมทางดนตรีและการละ เล่นที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยแต่ละท้องถิ่นจะมีวัฒนธรรมอันเป็นตัวเลือกในการดำเนินชีวิต เป็นความคิด ความเชื่อ และเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนพฤติกรรมเฉพาะตนเอง สุพรรณิ เหลือบบุญชู (2537: 70)

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2534: 61) และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2535 : 1) ได้กล่าวสอดคล้องกันถึงการจัดระบบ การศึกษาที่มีส่วนทำให้ศิลปวัฒนธรรมของชาติสูญหาย ว่าระบบการศึกษาไม่ได้ นำเอาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาให้เยาวชนได้ศึกษา ในขณะที่ชีวิตของเด็กต้องอยู่กับระบบการศึกษาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การเกิดช่องว่างระหว่างวัย คนแก่ซึ่งเป็นที่มีความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไม่ยอมรับสิ่งที่ปู่ ย่า ตา ยายสั่งสอน สื่อมวลชนนำเสนอแต่ศิลปะยุคใหม่เยาวชนไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คนไทยนั้นมีความเชื่อและนับถือในสิ่งศักดิ์ทั้งหลาย ที่ช่วยปกป้องคุ้มครอง ตัวเรา ครอบครัว สิ่งของ พืช สัตว์เลี้ยงจำพวกวัวควาย ตลอดจนบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขมาแต่อดีตกาล ชาวสุโขทัยเอง ก็นิยมเล่นเข้าผีเชิญผีที่เป็นพิธีกรรมต่างๆ มาตั้งแต่โบราณโดยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่าง มีผีสิงอยู่ และโดยมากก็จะเกี่ยวกับอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร ทำนา เนื่องจากในสมัยก่อนนั้น ยังไม่มีเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวก และไม่มีอุปกรณ์การเล่นที่ทันสมัยเหมือนเช่นปัจจุบัน

มนตรี ตราโมท (2507: 9) ได้กล่าวในสมัยสุโขทัยนั้นบรรดาท่านนักปราชญ์ทางประวัติศาสตร์ ก็ดูเหมือนจะเห็นพ้องต้องกันว่า ศิลปกรรมและวัฒนธรรมของสุโขทัยกับล้านนาไทย ต่างก็เทไปถ้าย มาสู่กันและกันอยู่เสมอๆ เพราะฉะนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องนำหลักฐานทางล้านนาไทยที่ร่วมสมัยกัน มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งได้แก่หลักศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งจารึกใน พ.ศ. 1913 คำจารึกหลักนี้มีข้อความตอนที่กล่าวถึงการรับพระมหาสุมนเถระซึ่งอาราธนาไปจากสุโขทัยว่า “ให้ถือ กระทงข้าวตอกดอกไม้ได้เทียบ ตีพาทย์ตั้ง พิณฆ้องกลองปี่สรไน พิสนธัญชัย ทะเทียจกาหลแตรสังข์ มานกัสดาล มรทค์ดงเดียดเสียงเลิศเสียงก้อง อีกทั้งคนร้องโห่ฮื้อดาสรท้านทั่วทั้งนครหรือภูษัยแล” วราภรณ์ เชิดชู ได้กล่าวไว้ว่าปัจจุบันมีคนจำนวนไม่น้อยเรียก “พิณพาทย์” อยู่เป็นปกติวิสัย และเป็นที่ยอมรับและเข้าใจตรงกันได้ คำทั้งสองมีความหมายเหมือนกันหรือต่างกันหนอ เหตุใฉนจึงเรียก ต่างกัน มิหนำซ้ำ เอกสารโบราณ รวมทั้งชื่อหน่วยงานทางดนตรีที่สำคัญ ในอดีต ยังปรากฏใช้คำว่า “พิณพาทย์” อาทิเช่น กรมพิณพาทย์มหาดเล็ก กรมพิณพาทย์หลวง รวมทั้งราชทินนามของดนตรี เช่น พระพิณบรรเลงราชย์ พระพาทย์บรรเลงกรม เป็นต้น นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า คำว่า “พิณพาทย์” ที่ได้ไม่ใช่เรื่องที่จะมองข้ามอีกต่อไป ฉะนั้นเป็นประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างจงได้

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ป่าด” ในสังคมชาวล้านนาของไทย ก็ยังใช้เรียกวาดดนตรีของวัฒนธรรมพื้นบ้าน นอกจากนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราช วัดตองปุ (2521: 7) ทรงมีความสนพระทัยเกี่ยวกับ คำกล่าว และได้ทรงทราบข้อมูลคำว่า “พาทย์” จากชาวมอญ ดังนี้ คำว่า “พาทย์” เห็นว่าจะมาแต่ “วาท” คือคำร้อง ร้องจะมาก่อนที่อื่นหมด สิ่งที่ได้ชื่อตามหลังร้อง...” บุรีรัตน์ สามัตถิยะ (2541: 2) ได้จัดทำหนังสือ ชุด “รู้เรื่องเมืองไทย” ภาคเหนือกล่าวเกี่ยวกับล้านนาไว้ว่า อาณาจักรล้านนา ประกอบด้วยบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน แพร่ และน่าน เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 1801 โดยพระเจ้าเม็งรายเป็นต้นราชวงศ์ มีราชธานีอยู่ที่เวียงกุมกามยาว จากนั้นจึงย้ายเมืองหลวงไปที่จังหวัดเชียงใหม่แล้วขนานนามว่า (นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่) แต่เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าเม็งราย กษัตริย์องค์ต่อๆ มา ก็ย้ายราชธานีอยู่หลายครั้งจนกระทั่งเสียเอกราชให้พระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่าเมื่อ พ.ศ. 2101 อาณาจักรรุ่งเรืองนี้ได้ล่มสลายนานหลายสิบปี ต่อมาเจ้ากาวิละ ตั้งเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง เป็นต้นราชวงศ์กาวิละจนกระทั่งวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2482 ทางราชการ ได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยยุบเลิกเจ้าผู้ครองนคร อาณาจักรล้านนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยนับแต่นั้นมา

อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งอาณาจักรล้านนาในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 17 ในบทความศิลปะการขับร้อง ,พ็อนรำ,ดนตรีล้านนา ไว้ว่า “อาณาจักรล้านนา” ได้รับความยอมรับ วัฒนธรรม วัฒนธรรมนิยมและ ประเพณีมาจากหลายแห่ง หลายรูปแบบ อาทิ จากมอญบ้าง พม่าบ้าง อินเดียบ้าง และจากสุโขทัยก็ ถูกถ่ายทอดออกมาหลายเป็นของล้านนาทุกวันนี้

การศึกษาเรื่อง วงปาด มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงความเป็นมาของวงตั้งแต่อดีตเพื่อที่จะทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของวง ซึ่งคำว่า “ปาด” นั้น สงัด ภูเขาทอง (2534: 21-34) ได้กล่าวไว้ในหนังสือการดนตรีไทย และการไปสู่ดนตรี ว่า...เดิมที่น่าจะเรียกว่า “พาทย์” เฉยๆ ซึ่ง ตรงกับเสียงเรียกของมอญว่า “ปาด” หรือของพม่าว่า “ปัดยา”...“พาทย์” ที่กล่าวถึงคงเป็นดนตรี ประเภทหนึ่ง แต่จะมีรูปร่างอย่างไรไม่มีหลักฐานที่แน่นอน เพียงแต่ทราบว่าเป็นวงดนตรีที่เก่าแก่ ที่สุด เท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐานก็มีมาแล้วสมัยสุโขทัย และคงเป็นประเภทเครื่องดีตามอย่างวง “ปาด” ของมอญหรือ “ปัดยา” ของพม่าก็ได้”

ณรงค์ สมิทธิธรรม (2535: 32) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องดนตรีประกอบการพ็อนรำใน จังหวัดลำปางถึง ไว้ว่า จากจารึกวัดพระยืนคำว่า “พาด” คงหมายถึง คำว่า ปาด หรือ ปาดตามลิ้น ของชาวล้านนาแน่ ด้วยเหตุว่าผู้จารึกเป็นชาวสุโขทัยย่อมจะใช้อักษรวิธีตามแบบสุโขทัยคือใช้ “พ” แทน “ป” ดังนั้นคำว่า “พาด” จากจารึก จึงน่าจะเป็น “ปาด” หรือ “ปาด” ตามเสียงหรือลิ้นของทาง ล้านนา ซึ่งได้คำนี้มาจากมอญหมายถึง “ฆ้องวง” นั่นเอง ในทำนองเดียวกัน สุจิตต์ วงษ์เทศ (2532: 126) ได้สันนิษฐานคำว่า พาทย์ ในหนังสือร้องรำทำเพลง:ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยามไว้ว่า “...คำว่า “พาทย์” อาจหมายถึง “ฆ้องวง” ได้ ดังข้อความในจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน...เพราะข้อความ ต่อเนื่องในบรรยากาศเดียวกัน มีชื่อ “ฆ้อง” ถือ หรือ แขวนต์ และ”กั๋งสตาล” อยู่แล้ว ชื่อ “พาทย์” ที่ ปรากฏอยู่ด้วยจึงควรหมายถึง “ฆ้องวง”

ณรงค์ สมิทธิธรรม (2525: 35-39) ได้กล่าวเกี่ยวกับการถ่ายโยงทางวัฒนธรรมเรื่องปี พาทย์ในล้านนา ไว้ในหนังสือดนตรีประกอบการพ็อนรำจังหวัดลำปางว่า จากคำบอกเล่าของเจ้าอิน ทนนท์ ณ เชียงใหม่ บุตรเจ้าแก้วนารัฐ เมื่อ พ.ศ. 2527 สัมภาษณ์โดย ธีรยุทธ ยวงศรี เกี่ยวกับเรื่อง คนดนตรีแบบราชสำนักสยาม มาเผยแพร่ ณ จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้ ประมาณพุทธศักราช 2396 สมัยพระเจ้าพระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 6 ทางกรุงเทพฯ ได้ขอรับเอา เจ้าอุปราชอินทนนท์ บุตรเจ้าราชวงศ์มหาพรหมดาดง บุตรเขยพระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ ไปอุปการะ เลี้ยงดูตั้งแต่เยาว์วัย ครั้นถึงอายุครบบรรพชาพระเจ้าแผ่นดินสยาม (รัชกาลที่ 5) ก็ทรงรับเป็นเจ้าภาพ บรรพชาอุปสมบทให้ที่วัดบวรนิเวศวิหารระหว่างที่พำนักอยู่ในราชสำนักสยามนั้น เจ้าอุปราชอินทนนท์ ได้รับการถ่ายทอดวิชาพ็อนรำตามโบราณราชประเพณีเป็นอย่างดี จากครูในราชสำนักสยาม เคยฝึก รำอาวูรต่างๆ บนหลังช้างเคยแสดงเป็น (ตัว) อินทร์ชิต เคยพ็อนตบมะผาบอย่างสวยงาม ครั้นพ่อ เจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ ถึงแก่พิลัย ราชสำนักสยามจึงส่งเจ้าอุปราช อินทนนท์ขึ้นมาเป็นเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่สืบแทน ด้วยความฝักใฝ่และซาบซึ้งในขนบธรรมเนียมประเพณีราชสำนักสยาม พ่อเจ้าอิน ทวิชยานนท์ จึงได้นำเอาพฤติกรรมต่างๆ ที่พบเห็นมาดำเนินการขึ้นในคุ้มเจ้าหลวงนครเชียงใหม่ มี

การตั้งวงปีพาทย์ และคัดเลือก (ผู้หญิง) สาวมาหัดรำ เรียกว่า “ช่างพ็อน” ทำให้เกิดนักดนตรี นักรำ ที่มีลีลาการร่ายรำ การบรรเลงท่วงทำนองตามแบบราชสำนักสยามเกิดขึ้นจนถึงในสมัยที่พระราชชายาฯ ได้ทรงนำดนตรีไทยและจำรุงดนตรีไทยไปจากกรุงเทพฯ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ (2535: 24) ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นเมืองล้านนาไว้ในหนังสือ นิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่องเครื่องดนตรีล้านนาว่า วงกลองเต่งทึงหรือวงปีพาทย์มอญนั้น สันนิษฐานว่าในตอนแรกคงรับแบบอย่างมาจากพม่า ต่อมาเมื่ออิทธิพลจากสยามขึ้นมาแพร่หลายในเชียงใหม่จึงรับแบบอย่างการจัดการตามแบบวงปีพาทย์ภาคกลางผสมผสานกับเครื่องดนตรีพื้นเมืองเดิม

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2525: 36) ได้เขียนหนังสือเรื่อง การศึกษาเครื่องดนตรีล้านนาไทย เพื่อการพัฒนา โดยได้กล่าวถึงรูปร่างลักษณะของแฉ่ คุณสมบัติของเสียง และยังกล่าวถึงบทบาทของแฉ่ว่า แฉ่เป็นเครื่องดนตรีประจำวงปีพาทย์ล้านนา บรรเลงร่วมกับระนาด และฆ้องวง มีกลองเต่งทึง (ตะโพนมอญ) และฉาบเป็นเครื่องจังหวะสำคัญ และยังใช้บรรเลงประกอบการชกมวยร่วมกับกลองเต่งทึงและฉาบ

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2533: 92) ได้เขียนเกี่ยวกับเครื่องดนตรี แฉ่ ไว้ในหนังสือวารสาร ภาษาและวัฒนธรรม ว่า การใช้แฉ่ร่วมกับพาดและฆ้องนั้น มีกลองเต่งทึงกำกับจังหวะ ใช้บรรเลงประกอบการพ็อนตาบ และประกอบการพ็อนของคนทรงในวันไหว้ครูประจำปี ซึ่งเรียกว่า “พ็อนผีมด” หรือ “พ็อนผีเม็ง” หรือ “พ็อนผีปู้ย่า” เพลงที่นิยมใช้ประกอบการพ็อนตาบคือ มอญรำตาบกับเพลงมวย ส่วนเพลงที่ใช้กับการพ็อนผีนั้น ปัจจุบันนี้มีทุกประเภททั้งเพลงของเก่าและเพลงร่วมสมัย บางที่ใช้เครื่องดนตรีตะวันตกร่วมด้วย ส่วนการใช้แฉ่ในวงพาดฆ้องเพื่อประกอบการพ็อนนั้นนิยมใช้เพลงลาก หรือปราสาทไหว นอกนั้นเป็นเพลงยืมหรือดัดแปลง เช่น ธรณีกรรแสง มอญยกศัพและพม่าแปลง เป็นต้น

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2545: 21) ได้เขียนบทความเรื่อง วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย ไว้ในหนังสือ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบจำได้หมายความว่า เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนจำแบบเลียนแบบ และยึดต้นแบบเป็นหลัก เนื้อหาและวิธีการที่ได้จากต้นแบบ คือ จุดหมายปลายทาง หรือวสานต์ จึงต่างกับวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบให้กำหนดได้หมายความว่า ผู้เรียนต้องใช้สติและปัญญาเฉพาะตัวและพัฒนาสติปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้แบบจำได้หมายความว่า ต้องอาศัยความทรงจำและการเอาอย่างเป็นตัวจูงนับขีดความสามารถ ใครจำได้ดี จำได้มาก เลียนแบบได้ครบถ้วน ไม่นอกริตนอกรอยนับว่าเป็นคนเก่ง คนมีความรู้และเป็นคนมีโอกาสสูง ใครคิดหรือใครทำอะไรนอกครูล้ำครูลือหรือเหนือครูลือคือคนแหกคอกคนดีอีร์น กระบวนการเรียนรู้แบบนี้จึงอาศัยแม่แบบหรือแม่พิมพ์เป็นเครื่องประกันคุณภาพ ครูไทยสมัยก่อนจึงได้รับการยกย่องว่า เป็นแม่พิมพ์ของชาติ เพราะวัฒนธรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดฝังตัวและสืบทอดยาวนาน จนส่งผลต่อท่วงท่าและทัศนคติของมหาชนหลายศตวรรษ วัฒนธรรมแบบจำได้หมายความว่า จึงกลายเป็นจารีตนิยม เป็นวิถีและพลังของระบบวิธีคิด จนตกผลึกเป็น "วัฒนธรรมการเรียนรู้แห่งสยาม" ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของศึกษาศาสตร์ ทั้งที่เป็น "ศาสตร์ชาวบ้าน" และ "สันดานศึกษาแห่งชาติ"

เสรี หวังในธรรม (2527: 120) ได้เขียนเกี่ยวกับการเรียนดนตรีไทยไว้ในหนังสือ โสมสองแสง : ชีวิตดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท ไว้ว่า การเรียนดนตรีไทยเรียนด้วยความจำ การสอนจึงเริ่มด้วยภาคปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ส่วนภาคทฤษฎีไปสอนเมื่อสามารถปฏิบัติได้แล้ว การที่จะเลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเครื่องดนตรีแต่ละอย่างมีลักษณะการเล่นต่างกัน โดยใช้หู และความจำเป็นหลักการปฏิบัตินั้น บางอย่างใช้นิ้ว บางอย่างใช้ข้อ บางอย่างใช้ปอด ต้องใช้กำลังลมเป่า หากศิษย์ผู้เลือกเรียนเครื่องดนตรีเลือกสิ่งที่ไม่เหมาะสมผลที่ได้ไม่เป็นไปตามความประสงค์ เพราะฉะนั้นผู้เลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดนั้น จะต้องให้เหมาะสมกับตนเองด้วย

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสืบทอดเรื่องต่างๆ แต่วัฒนธรรมก็มีการปรับสภาพและสามารถเปลี่ยนแปลงตามเหมาะสมของแต่ละสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ยศ สันตสมบัติ (2540: 234) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมด้วยมโนทัศน์บางประการ เช่น (1) การค้นพบและการคิดค้น (discovery and invention) ไม่ว่าจะเป็นการคิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้หรือเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ซึ่งเชื่อว่าอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม (2) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (diffusion) เช่นการหยิบยืมความคิด ความเชื่อ หรือเทคโนโลยีการผลิตจากสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง (3) การครอบงำทางวัฒนธรรม (acculturation) ซึ่งหมายถึงการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม 2 วัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างกันทั้งในด้านของอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ในภาวะการณ์เช่นนี้ การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างกันและกันมักจะเป็นไปในทิศทางเดียว นั่นคือวัฒนธรรมที่มีสถานะและอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อกว่า จะเป็นฝ่ายถูกครอบงำและยึดยึดแนวความคิด และแบบแผนทางวัฒนธรรมอื่นๆ

อังคณา ใจเหิม (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ดนตรีพื้นเมืองเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างของทำนองเพลงพื้นเมืองเหนือและศึกษาวิเคราะห์เพลงพื้นเมืองเหนือ และเริ่มดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วม สังเกตการ จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ วิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างของบทเพลงพื้นเมืองเหนือ เพื่อหาคำประกอบต่างๆที่สำคัญและวิเคราะห์ทำนองเพลงพื้นเมืองเหนือเพื่อหาลักษณะต่างๆที่พบในทำนองเพลง จากการศึกษพบว่าบทเพลงเมืองเหนือเป็นเพลงสั้นๆ และไม่สลับซับซ้อน จัดจังหวะจะโคนและท่วงทำนองไว้เหมาะเจาะไพเราะและจำง่าย สำเนียงบรรเลงอ่อนหวานนุ่มนวล แผงไว้ด้วยความสงบความรัก และความมีระเบียบแบบแผนอันดี คล้ายวัฒนธรรมอันดีงามของชาวเหนือ

ณรงค์ สมิทธิธรรม (2541: 191) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วงตกลี : ดนตรีแท้ในวิถีชีวิตของชาวลำปาง สามารถสรุปผลได้ว่า วงตกลีในจังหวัดลำปางยังคงมีจำนวนมากพอสมควรหากเทียบกันกับจังหวัดอื่นที่เคยมีวงดนตรีประเภทเดียวกัน เช่น วงอืดสิ่งของจังหวัดพะเยา วงสี่ดสิ่งของจังหวัดน่าน และวงกลองอืดของจังหวัดแพร่ ทั้งนี้เนื่องจากว่าจังหวัดลำปางยังมีวงพาทย์หรือวงปี่พาทย์ที่ยังมีบทบาทเป็นดนตรีประกอบงานศพ และงานประเพณีพื้อมผีปู้ย่า คือ การพื้อมผีผด การพื้อมผีเม็งอันเป็นประเพณีการนับถือผีที่ยังคงมีอยู่ในสังคมเขตเมืองและชานเมือง ดังนั้นจึงสามารถ

กล่าวได้ว่าตราบไตที่สังคมเมืองลำปางยังมีประเพณีการฟ้อนผีปู่ย่า มีค่านิยมในการใช้วงพาทย์แห่งศพ ตราบนี้วงพาทย์ก็ยังคงมีอยู่และวงตกลีงก็พลอยมีตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่านักดนตรีคนสำคัญทั้งในวงพาทย์และวงตกลีง ก็คือสลาแคนคนเดียวกันนั่นเอง

ประชุม บุญน้อม และคนอื่นๆ (2543: บทคัดย่อ) ทำรายงานวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน:กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปีพาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า วงปีพาทย์พื้นเมืองเป็นวงดนตรีเก่าแก่คู่ล้านนา เดิมเรียกว่าวงพาทย์ หรือพาทย์ฆ้อง วงพาทย์ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ฆ้องวง แนน (ปี) ตะโพนมอญ ฉิ่ง ฉาบ ต่อมาได้มีเครื่องดนตรีจากภาคกลางเข้าไปผสมได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม จึงเรียกว่าวงปีพาทย์พื้นเมือง ชาวบ้านเรียกว่าวงปาดหรือวงทิ้งทึง วงปีพาทย์พื้นเมืองยังคงมีความสำคัญในพิธีกรรมงานศพของชาวบ้าน ปัจจุบันวงดนตรีมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว จนอาจกล่าวได้ว่าวงปีพาทย์พื้นเมืองมีเส้นทางที่จะสูญหายไปจากชุมชนอย่างแน่นอน เพราะไม่มีผู้สืบทอดองค์ความรู้ บัณฑิตสำคัญที่จะทำให้วงปีพาทย์ล่มสลายคือภาวะเศรษฐกิจของชุมชน กล่าวคือการจ้างวงปีพาทย์พื้นเมืองไปบรรเลงในพิธีกรรมงานศพแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่เดียวกันนักดนตรีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เพียงพอแก่การยังชีพ จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะมีอาชีพเป็นนักดนตรีหรือที่เป็นอยู่แล้วก็หันเหไปประกอบอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า

รสสุคนธ์ อินคง (2546: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การสืบทอดปีพาทย์ในจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของปีพาทย์เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ปีพาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปีพาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ การบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงลดน้อยลงมาก

2. ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปีพาทย์ยังเหมือนในอดีต คือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากพิธีกรรมในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปีพาทย์เริ่มเรียนเพลงสาธุการ สถานที่เรียนยังใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน เนื้อหาการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการนำเพลงมอญมาใช้สอนแทนเพลงชุด โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่องเพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

พรพิไล เทพคำ (2539: 105) ได้สรุปผลการวิจัยเรื่องเพลงคำเมืองกับวัฒนธรรมชาวล้านนา วิเคราะห์เนื้อหาเพลงคำเมือง ไว้ดังนี้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่อยู่กับที่หรือใช้เฉพาะที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น วัฒนธรรมของชาวล้านนาเช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การผสมผสานของวัฒนธรรมจะมีมากขึ้น ความเป็นเอกลักษณ์จะค่อยๆหายไป ถ้าคนรุ่นหลังไม่ได้มีการอนุรักษ์ไว้วัฒนธรรมใหม่จะทำหน้าที่หลอมละลายวัฒนธรรมเดิม สิ่งที่ย้ายทอดออกมาในบทเพลงนั้นอาจจะเป็นแค่ช่วงหนึ่งเท่านั้น แต่การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงคำเมืองก็สามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมได้

พรรณศิริ จุลภาพ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทยคณะสุตประเสริฐ พบว่า ตำบลบางปลามีหลักฐานปรากฏชัดในต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็มีอาชีพไปตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมดนตรีและนาฏศิลป์ที่โดดเด่น และคณะสุตประเสริฐเป็นคณะที่ใหญ่มีจำนวนสมาชิกมาก มีชื่อเสียงทางด้านดนตรี ละครชาตรี และลิเก โดยสรุปเรื่องความเข้มแข็งไว้ 3 ประการคือ

1. ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ โดยบริหารเงินอย่างมีระบบและยุติธรรม
2. ด้านจิตใจ มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างเกียรติ ศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในหมู่คณะ
3. สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และตัดสินใจ

อารีรัตน์ เรื่องกำเนิด (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วงโหม่งครีမ် : ดนตรีสำหรับงานศพในจังหวัดชุมพร พบว่า วงโหม่งครีမ်ที่มีการสืบทอดจนถึงปัจจุบันคือ วงบ้านวังครก อำเภอท่าแซะ โดยมีลักษณะเกี่ยวกับ องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2440 – 2500 โดย วงโหม่งครีမ်มีรูปแบบประเพณีตั้งแต่การติดต่อบริงาน การไหว้ครู การเบิกโรง การบรรเลงเพลง มีเอกลักษณ์ของวงคือ นักดนตรีต้องรับประทานยาหยวก ซึ่งเป็นเครื่องบูชาครู และยังมีหน้าที่แฝงคือ เป็นตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคม กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางจิตวิทยาและกายภาพ รักษาบรรทัดฐานทางสังคม และรักษาเอกลักษณ์ของพิธีกรรม การที่สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นสังคม กสิกรรม มีการแบ่งการปกครองชัดเจน สมาชิกรู้จักหน้าที่ของตนเองทำให้ สมาชิกในสังคมรู้จักสร้างทำนองเพลงทำนองซ้ำซ้อน รู้จักการบรรเลงอย่างมีลำดับขั้นตอน

วิมาลา ศิริพงษ์ (2535: 31) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกศลและสกุลศิลปบรรเลง ผลการศึกษาสรุปว่า สกุลพาทย์โกศลเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยสมาชิกในบ้านหรือกลุ่มเครือญาติ บรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก เพื่อหารายได้ การถ่ายทอดวิชาเป็นวิธีการบอกเล่าปากต่อปากตามประเพณีปฏิบัติ พาทย์โกศล จึงพยายามรักษารูปแบบเดิมให้คงอยู่ ส่วนสกุลศิลปบรรเลง นั้นเป็นสกุลที่พยายามเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อรับความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ด้วยการมีองค์กรอยู่ในรูปของมูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประกอบกิจกรรมด้านอนุรักษ์ และเผยแพร่ดนตรีไทย โดยเปิดสอนให้กับบุคคลทั่วไป อีกทั้งพัฒนาการบันทึกโน้ตเพลง

กนก คล้ายมุข (2540: บทคัดย่อ) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การสืบทอดเป็พาทย์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาสรุปว่า ปัจจุบันอำเภอบางบาล มีวงเป็พาทย์จำนวน 24 วง นักดนตรี 160 คน การสืบทอดของดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของวงเป็พาทย์เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตมาก การบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมศพ การบรรเลงประกอบการแสดงลดน้อยลงมาก กระบวนการสืบทอดเป็พาทย์พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนเป็พาทย์คลี่คลายลง พิธีกรรมในการจับมือเปลี่ยนแปลงไป สถานที่เรียนใช้บ้านครุมี

เครื่องดนตรีเป็นสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน หลักสูตรเริ่มเปลี่ยนโดยนำเพลงมอญมาใช้ในการสอนแทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรม วิธีการสอนใช้วิธีสาธิตเป็นหลักการลงโทษด้วยการตีไม่นิยมใช้ การวัดผล และประเมินผลใช้วิธีสังเกต

ปีพาทย์เป็นดนตรีที่มีความเชื่อแผลไว้ใน วัฒนธรรมของปีพาทย์เองความเชื่อในเรื่องต่างๆ ของกลุ่มนักดนตรีในวงปีพาทย์เป็นความเชื่อในอำนาจลี้ลับ เหนือธรรมชาติ นักดนตรีที่มีความเชื่อว่าเครื่องดนตรีเป็นของสูง มีครุคุ้มครอง ความเชื่อของนักดนตรีไทยในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เป็นชนบประเพณี ปฏิบัติกันสืบมา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยทางมนุษยดุริยางควิทยา เป็นแนวทางในการศึกษาโดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้สำรวจถึงสภาพบทบาท หน้าที่และโอกาสใช้ในการบรรเลงในกิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ทั่วไปของชุมชน และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมด้านดนตรีที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีการเนินการศึกษา วิจัยตั้งขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล
3. การลำดับข้อมูลและตรวจข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำรา แถบบันทึกเสียงเพื่อเป็นการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความรู้ เป็นการเชื่อมต่อของข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารข้างต้น โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย และทำการนัดหมายเพื่อสอบถามถึง

สัมภาษณ์ การสังเกต และการบันทึกที่ระบบภาพนิ่งและระบบภาพเคลื่อนไหว ติดตามวงปีพาทย์ พื้นบ้านถึงสภาพ บทบาท หน้าที่และโอกาสที่ใช้ในการบรรเลง ในกิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรม ต่างๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม วิธีที่ใช้ดำเนินการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอนของมานุษยวิทยา ดังนี้

1.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดข้อมูลที่ถูกต้องในระดับลึก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการ สัมภาษณ์ 2 แบบ คือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal Interview) โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตลอดจนสภาพบทบาท หน้าที่และโอกาสที่ใช้ในการบรรเลง ในกิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ผู้สูงอายุ
- ชาวบ้าน
- หัวหน้าวงดนตรี
- นักดนตรี

1.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัยใช้การสังเกต พร้อมกับบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกที่กักข้อมูลที่สร้างขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่อง และทิศทางที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2.3 การบันทึกเสียง (Recording) ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียงคำ สัมภาษณ์และบทเพลงจากการบรรเลงของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์และบันทึกโน้ตเพลง

1.2.4 การบันทึกภาพ (Photography) ในการบันทึกภาพวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ของผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีบันทึกภาพใน 2 ระบบ คือ ระบบภาพนิ่งและระบบภาพเคลื่อนไหวเพื่อบันทึกภาพของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ในการแข่งประโคมในงานต่างๆ ทำให้เห็นภาพตามความเป็นจริง เพื่อใช้ประกอบการนำเสนอผลการวิจัย

2. การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว นำมาจัดหมวดหมู่โดยนำมาเรียบเรียงเชิงพรรณนา ดังนี้

2.1 เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยนำข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงเพื่อใช้ประกอบการนำเสนอผลการวิจัย

2.2 ศึกษาองค์ประกอบนักดนตรี เครื่องดนตรีและเพลงที่ใช้ในการบรรเลง ในพิธีกรรมต่างๆ ของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา โดยผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์และการสังเกต สอบถามนักดนตรีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยทำการวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

2.3 การศึกษาข้อมูลภาคสนามในการติดตามวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยทำการวิเคราะห์ ด้วยการติดตามสังเกตและบันทึกภาพระบบภาพนิ่งและระบบภาพเคลื่อนไหว ในพิธีกรรมก่อนการบรรเลง บทบาท หน้าที่โอกาสที่ใช้ในการบรรเลงและการถ่ายทอด ในกิจกรรมทางประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ทั่วไปของชุมชนที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม

2.4 เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

3. การลำดับข้อมูลและตรวจข้อมูล

3.1 ทำการลำดับและตรวจสอบข้อมูล ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและข้อมูลทางด้านดนตรี

3.2 เปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม กรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็ทำการซ่อมข้อมูลโดยการตรวจสอบจากเอกสารนักวิชาการ หัวหน้าวงและนักดนตรีในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้จัดแยกประเภทข้อมูลและทำการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ได้แก่

4.1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

- ประวัติความเป็นมาจังหวัดสุโขทัย
- ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

- ประวัติความเป็นมาวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

4.1.2 ศึกษาองค์ประกอบของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

- นักดนตรี
- เครื่องดนตรี
- เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

4.1.3 ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม

- พิธีกรรมก่อนการบรรเลง
- บทบาท หน้าที่
- โอกาสใช้ในการบรรเลง
- การถ่ายทอด

4.1.4 ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- อยู่อย่างไทย
- ใฝ่ใจศึกษา
- เสาะหาความรู้
- เข้าสู่ค่านิยม
- สร้างสมอุดมการณ์
- สืบสานวัฒนธรรม
- จัดจำประเพณี
- ของดีศาสนา

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีรากแก้วทางด้านวัฒนธรรม สามารถที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชนเพื่อ สืบค้นความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมด้านดนตรี เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ของคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จากนั้นจะนำมาเรียบเรียงในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์เป็นความเรียง และสรุปรายงานการวิจัยต่อไป

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์เป็นรูปเล่มงานวิจัยที่สมบูรณ์ด้วยการแบ่งเป็นบทต่างๆ 5 บท คือ

- 5.1 บทนำ
- 5.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

5.4 การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ของคณะเชิง
ผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

5.5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวรรณกรรมวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อเพื่อให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาและสภาพปัจจุบันของคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.1 ประวัติความเป็นมา จังหวัดสุโขทัย
  - 1.2 ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.3 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.4 ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. ศึกษาองค์ประกอบของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 2.1 นักดนตรี
  - 2.2 เครื่องดนตรี
  - 2.3 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง
3. ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่ต่างๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม
  - 3.1 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง
  - 3.2 บทบาท หน้าที่
  - 3.3 โอกาสใช้ในการบรรเลง
  - 3.4 การถ่ายทอด
4. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้
  - 4.1 อยู่อย่างไทย
  - 4.2 ใฝ่ใจศึกษา
  - 4.3 เสาะหาความรู้
  - 4.4 เข้าสู่ค่านิยม
  - 4.5 สร้างสมอุดมการณ์

4.6 สืบสานวัฒนธรรม

4.7 จดจำประเพณี

4.8 ของดีศาสนา

1. ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

1.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดสุโขทัย

สุโขทัย ในอดีตเคยเป็นราชธานีแห่งแรกของชาติไทย เมื่อ 700 ปีมาแล้ว ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง คำว่า สุโขทัย มาจากคำสองคำคือ สุข+อุทัย หมายความว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข สุโขทัยได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1780-1800 มีการสถาปนาราชวงศ์พระร่วงขึ้นปกครองสุโขทัย โดยมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นปฐมกษัตริย์ ตลอดระยะเวลา 120 ปีราชวงศ์สุโขทัย มีกษัตริย์ปกครองหลายพระองค์ ที่สำคัญคือ "พ่อขุนรามคำแหงมหาราช" ผู้ทรงประดิษฐ์อักษรไทย และวางรากฐานการเมือง การปกครอง ศาสนา ตลอดจนขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง และด้วยความสำคัญในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะของไทยในสมัยเริ่มสร้างอาณาจักรที่ยังหลงเหลืออยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ได้รับการยกย่องให้เป็น มรดกโลก โดยองค์การ UNESCO เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2534

ประวัติ เดิมที สุโขทัย เป็นสถานีการค้าของแคว้นละโว้ (ลวรัฐ) ของอาณาจักรขอม บนเส้นทางการค้าผ่านคาบสมุทระหว่างอ่าวมะตะมะ(อ่าวมะตะบัน) กับเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง (ประเทศลาว) คาดว่าเริ่มตั้งเป็นสถานีการค้าในราวพุทธศักราช 1700 ในรัชสมัยของพระยาธรรมิกราช กษัตริย์ละโว้ โดยมีพ่อขุนศรีนาวนำถม เป็นผู้ปกครองและดูแลกิจการภายในเมืองสุโขทัย และศรีสัชนาลัย ต่อมาเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสวรรคต ขอมสบาดโขลญลำพง ซึ่งเป็นคล้ายๆ กับผู้ตรวจราชการจากลวรัฐ เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองสุโขทัย จึงส่งผลให้ พ่อขุนผาเมือง (พระราชโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม) เจ้าเมืองราด(หล่มสัก) และพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง (นครไทย) ตัดสินพระทัยจะยึดดินแดนคืน การชิงเอาอำนาจจากผู้ครองเดิมคือ อาณาจักรขอม เมื่อปี พ.ศ. 1781 และสถาปนาเอกราช ให้กรุงสุโขทัยขึ้นเป็นรัฐอิสระ โดยไม่ขึ้นตรงกับรัฐใด และพ่อขุนผาเมืองก็กลับยกเมืองสุโขทัย ให้พ่อขุนบางกลางหาวครอง พร้อมทั้ง พระแสงขรรค์ชัยศรี และพระนามก้ามรแดงอัญมณีอินทราทิตย์ ซึ่งพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงพระราชทานให้พ่อขุนผาเมืองก่อนหน้านั้น โดยคาดว่า เหตุผลคือพ่อขุนผาเมืองมีพระนางสิขรเทวีพระมเหสี (ราชธิดาของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7) ซึ่งพระองค์เกรงว่าชาวสุโขทัยจะไม่ยอมรับ แต่ก็กลัวว่าทางขอมจะไม่ไว้ใจจึงมอบพระนามพระราชทาน และพระแสงขรรค์ชัยศรี ขึ้นบรมราชาภิเษก พ่อขุนผาเมืองให้เป็นกษัตริย์เพื่อเป็นการตบตาราชสำนักขอม

อาณาจักรสุโขทัย

หลังจากมีการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี และมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์แล้ว พระองค์ทรงดูแลพระราชอาณาจักร และบำรุงราษฎรเป็นอย่างดี พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 3 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงพระปรีชาสามารถทั้งในด้านนิรุกติศาสตร์ การปกครอง กฎหมาย วิศวกรรม ศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ผลงานของพระองค์ที่ปรากฏให้เห็น อาทิ ศิลาจารึกที่ค้นพบในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่อธิบายถึงความ เป็นมา สืลาชีวิตของชาวสุโขทัยโบราณ น้ำพระทัยของพระมหากษัตริย์ การพิพากษาอรรถคดี ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีผลงานทางวิศวกรรมชลประทาน คือ เขื่อนศรีดงกคี่ที่เป็นการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามแล้ง มีการทำท่อส่งน้ำจากตัวเขื่อนมาใช้ในเมือง พระมหากษัตริย์ที่ทรงทำนุบำรุงศาสนามากที่สุดคือ พระเจ้าลิไท(พระมหาธรรมราชาที่ 1) ในรัชสมัยของพระองค์มีการสร้างวัดมากที่สุดและพระองค์ยังเป็นกษัตริย์องค์แรกที่ออกผนวชด้วย กษัตริย์พระองค์สุดท้ายในฐานะรัฐอิสระ คือ พระมหาธรรมราชาที่ 4 (บรมपाल)ต่อ จากนั้น อาณาจักรได้ถูกแบ่งส่วนออกเป็นของอาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรล้านนา จนในที่สุด อาณาจักรทั้งหมด ก็ถูกรวมศูนย์ เข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา โดยสมัย สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) แห่งอาณาจักรอยุธยา สุโขทัยถูกแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนพระยาบาล(บรมपालมหาธรรมราชา)ครองเมืองสองแคว(พิษณุโลก) พระยาราม ครองเมืองสุโขทัยพระยาเชลียงครองเมืองเชลียง(ศรีสัชชนาลัย)พระยาแสนสอยดาว ครองเมืองซากังราว(กำแพงเพชร)

ข้อมูลทั่วไป

ภาพประกอบ 1 ตราประจำจังหวัดสุโขทัย

ภาพพระบรมรูปพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง ประทับบนพระแท่นมณีคศิลา ปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข และทรงบริหารราชอาณาจักรแห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรืองที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 1822 ถึง พ.ศ. 1842

จังหวัดสุโขทัยใช้อักษรย่อว่า "สท"

คำขวัญของจังหวัดสุโขทัย

"มรดกโลกล้ำเลิศ	กำเนิดลายสีไทย
เล่นไฟลอยกระทง	ตำรงพุทธศาสนา
งามตาผ้าตีนจก	สังคโลก ทองโบราณ
สักการแม่ย่า พ่อขุน	รุ่งอรุณแห่งความสุข"

ภาพประกอบ 2 ธงประจำจังหวัดสุโขทัย

เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีพื้นสี ๓ สี แถบแดงอยู่เบื้องบน แถบสีเหลืองอยู่ตรงกลาง และ แถบเขียวอยู่เบื้องล่าง พื้นธงมุมบนด้านใกล้คันธง มีภาพพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วงประทับบนพระแท่นมณีคศิลาและมีคำว่า จังหวัดสุโขทัยอยู่เบื้องล่างใต้ฐานยอดคันธงชิดกับมุมบนของธงด้านเสามีแถบสีแดง สีเหลืองและสีเขียวห้อยชายมายังเบื้องล่างในลักษณะพองาม การใช้สีแดง สีเหลือง และสีเขียวเป็นพื้นธงมีความหมายดังนี้

สีแดง หมายถึง พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้แผ่ขยายอาณาเขตออกไปได้อย่างกว้างขวาง ทิศเหนือได้เมืองแพร่ เมืองน่าน ทิศตะวันตกถึงเมืองหงสาวดี ทิศตะวันออกแผ่พระราชอาณาเขตออกไปจนถึงแม่น้ำโขง ต่อแดนเวียงจันทน์และเวียงคำ ทิศใต้ได้ตลอดถึงแหลมมลายู นับว่าดินแดนของประเทศไทยสมัยนั้นแผ่ขยายกว้างขวางยิ่งกว่าสมัยใดทั้งสิ้น

สีเหลือง หมายถึง พระพุทธศาสนา ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองและนิมนต์พระสังฆราชจากลังกามาปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยต้องตามพุทธบัญญัติ และเป็นครั้งแรกที่พระมหากษัตริย์เสด็จออกทรงผนวช

สีเขียว หมายถึง การเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ประชาชนดำรงชีพด้วยความสบาย ข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ ใครใคร่ประกอบอาชีพใดก็ตามใจชอบ เจ้าเมืองไม่เก็บจังกอบ จึงอยู่กันด้วยความสุขสบาย ดังปรากฏตามศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหลักที่ 1 ดังนี้

เมื่อชั่วพอรชุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่อเอา จกอบ
ในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง คำ ใครจักใคร่ค้าม้า คำ ใครจักใคร่ค้า
เงือนคำทอง คำ ไพร่ฟ้าหน้าใส

สภาพภูมิศาสตร์

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครตาม
ระยะทางหลวงแผ่นดินประมาณ 440 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,596.092 ตารางกิโลเมตร หรือ
ประมาณ 4,122,557 ไร่

อาณาเขต

จังหวัดสุโขทัยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอสรีษัชนาลัย ติดต่อกับ อำเภอวังชัน อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่ และ
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ทิศใต้ เขตอำเภอกีรีมาศและอำเภอกงไกรลาศ ติดต่อกับ อำเภอพวนกระต่าย จังหวัด
กำแพงเพชร และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ทิศตะวันออก เขตอำเภอกงไกรลาศ อำเภอสรีสำโรง และอำเภอสวรรคโลก ติดต่อกับ
อำเภอพรมพิราม อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ทิศตะวันตก เขตอำเภอบ้านด่านลานหอย และอำเภอทุ่งเสลี่ยม ติดต่อกับ อำเภอเมือง
ตาก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสุโขทัยมี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม โดยตอนเหนือเป็นที่ราบสูงมีภูเขาเป็นพืดยาว
มาทางทิศตะวันตก พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบและตอนใต้เป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำไหลผ่านจากเหนือลง
ใต้ โดยผ่านพื้นที่อำเภอสรีษัชนาลัย สวรรคโลก ศรีสำโรง เมืองสุโขทัย และอำเภอ กงไกรลาศ
เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร จังหวัดสุโขทัยมีภูเขาที่สูงที่สุด คือ เขาหลวง ซึ่งยอดเขามี
ความสูง 1,200 เมตร จากระดับน้ำทะเล

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดสุโขทัย มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของ
ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน
และฤดูหนาว

อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 27.6 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.0 องศา
เซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.2 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,208.8
มิลลิเมตร บริเวณที่มีฝนตกมากที่สุดจะอยู่ตอนบนของจังหวัด บริเวณอำเภอสรีษัชนาลัย และอำเภอ
ศรีนคร

ประชากร

ประชากรในจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้มานานมาแล้ว โดยมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จะมีคนอพยพมาจากท้องถิ่นอื่นบ้างไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมี ชนกลุ่มน้อยเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ม้ง เย้า และลีซอ ซึ่งส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มานานแล้ว และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดลำปาง น่าน พะเยา เชียงราย แพร่ ตาก และเพชรบูรณ์ ปัจจุบันชาวเขาเหล่านี้อาศัยอยู่ในเขตตำบลบ้านแก่ง และตำบลแม่สิน แม่สำ ในอำเภอศรีสัชชนาลัย มีจำนวนประมาณ 428 หลังคาเรือน

ทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดหนึ่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยป่าไม้มีค่า มีพื้นที่ดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก มีแร่ธาตุที่สำคัญ มีแหล่งน้ำธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งแหล่งธรรมชาติที่งดงามเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวสุโขทัย

ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดหนึ่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จังหวัดสุโขทัยมีเนื้อที่ป่าไม้ 2,367.08 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 35.63ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด กรมป่าไม้ได้ประกาศกำหนดพื้นที่ป่าเป็นป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 12 แห่ง เนื้อที่ 1,923,499.75 ไร่ อุทยานแห่งชาติ จำนวน 2 แห่ง เนื้อที่ 346,375 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 1 แห่ง เนื้อที่ 15,875 ไร่ และวนอุทยาน จำนวน 1 แห่ง เนื้อที่ 11,250 ไร่

ทรัพยากรน้ำ

จังหวัดสุโขทัยมีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล) ที่สำคัญดังนี้
แม่น้ำยม เกิดจากสันเขาผีปันน้ำ อำเภอปง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร ไปบรรจบแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์

แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัดราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภคบริโภค แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่มีความลาดเทสูง โดยเฉพาะช่วงต้นน้ำ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำคือในฤดูฝนจะมีน้ำมากเกินความต้องการ และไหลลงสู่ทางใต้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่ม จนเป็นเหตุให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะมีปริมาณน้อย ลำน้ำจะแห้งขอดเป็นตอนๆ ราษฎรจึงไม่มีน้ำใช้ในการเกษตรเพียงพอ ปัจจุบันได้มีการสร้างแหล่งเก็บน้ำถาวรเป็นช่วงๆ

ห้วยแม่หมอก เกิดจากเทือกเขาในเขตจังหวัดลำปาง ไหลจากทิศตะวันตกไปตะวันออก ผ่านอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง และเข้าสู่อำเภอเมืองสุโขทัย จะถูกกั้นไป กับลักษณะพื้นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ เป็นระยะทางประมาณ 90 กิโลเมตร

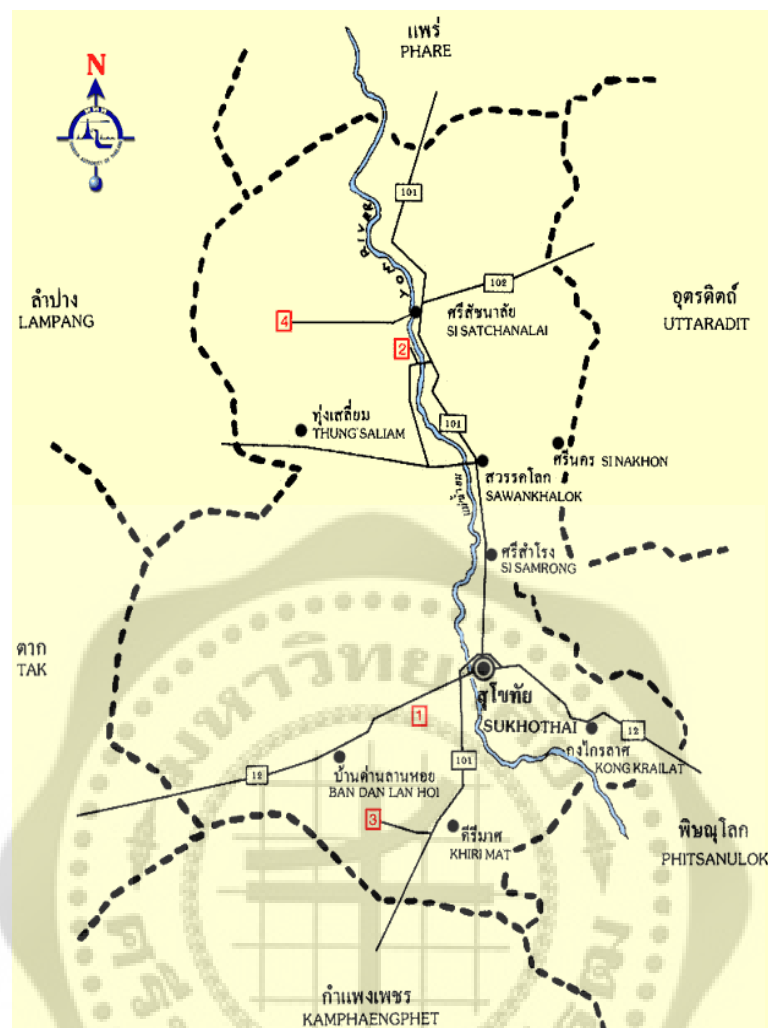
ห้วยแม่ลำพัน เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ไหลจากทางทิศตะวันตกไป ตะวันออก ผ่านอำเภอบ้านด่านลานหอย แล้วมาบรรจบกับแม่น้ำยมที่อำเภอเมืองสุโขทัย เป็นระยะทาง ประมาณ 100 กิโลเมตร

ห้วยแม่ท่าแพ เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย ไหลลงมาทางทิศใต้ ผ่านพื้นที่ อำเภอสวรรคโลก ไปบรรจบกับห้วยแม่หมอกที่อำเภอศรีสำโรง เป็นระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร

ทรัพยากรแร่ธาตุ

แร่ ธาตุที่สำคัญที่พบในจังหวัดสุโขทัยมีอยู่หลายชนิด ได้แก่ หินอ่อน หินปูน พลวง ดินขาว แมงกานีส ฟลูออไรด์ และแร่รัตนชาติ นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุที่มีการขุดพบแต่ยังไม่นำมาใช้ประโยชน์ คือ ทองแดงและเหล็ก แหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัยมีอยู่แถบภูเขาทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณอำเภอศรีสัชนาลัยและอำเภอทุ่งเสลี่ยม

ภาพประกอบ 3 แผนที่จังหวัดสุโขทัย

ที่มา: สำนักงานผังเมืองจังหวัดสุโขทัย

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศ ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 440 กม. โดยทางรถยนต์ มีเนื้อที่ประมาณ 6,596 ตร.กม. หรือประมาณ 4,122,557 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดแพร่
- ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดกำแพงเพชร
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดตาก และจังหวัดลำปาง

หน่วยการปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 84 ตำบล 834 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 เทศบาลเมือง คือ เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี และเทศบาลเมืองสวรรคโลก 12 เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลศรีสำโรง เทศบาลตำบลศรีสัชนาลัย เทศบาลตำบลหาดเสี้ยว เทศบาลตำบลเมืองเก่า เทศบาลตำบลบ้านสวน เทศบาลตำบลบ้านโตนด เทศบาลตำบลทุ่งหลวง เทศบาลตำบลกงไกรลาศ เทศบาลตำบลทุ่งเสลี่ยม เทศบาลตำบลศรีนคร เทศบาลตำบลลานหอย และเทศบาลตำบลบ้านกล้วย 77 องค์การบริหารส่วนตำบล

ทำเนียบการปกครองจังหวัดสุโขทัย

ที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.
1	เมืองสุโขทัย	581.474	9	84	1	2	9
2	สวรรคโลก	586.192	13	117	1	-	12
3	ศรีสำโรง	565.731	13	117	-	1	12
4	ศรีสัชนาลัย	2,050.511	11	133	-	2	8
5	กงไกรลาศ	502.382	11	108	-	1	10
6	คีรีมาศ	521.892	10	100	-	2	9
7	ทุ่งเสลี่ยม	569.932	5	55	-	1	5
8	บ้านด่านลานหอย	1,018.113	7	71	-	1	7
9	ศรีนคร	199.865	5	49	-	1	5
รวม	อำเภอ 9	6596.092	84	834	2	12	77

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดสุโขทัย

ประชากร

ประชากร ณ เดือนกันยายน 2547 รวมทั้งสิ้น 619,245 คน เป็นชาย 302,289 คน หญิง 316,956 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองสุโขทัย รองลงมาได้แก่ อำเภอศรีสัชนาลัย และอำเภอสวรรคโลก อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอศรีนคร ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยในจังหวัดเท่ากับ 95 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ตารางแสดงจำนวนประชากรในจังหวัดสุโขทัย

อำเภอ	จำนวนบ้าน	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
เมืองสุโขทัย	22,642	38,213	40,899	79,112
สวรรคโลก	20,786	34,428	36,513	70,941
ศรีสัชนาลัย	21,747	36,912	37,514	74,426
กงไกรลาศ	16,271	29,410	30,878	60,288
ศรีสำโรง	18,446	31,713	34,135	65,848
บ้านด่านลานหอย	10,500	21,241	20,669	41,910
ทุ่งเสลี่ยม	11,427	21,556	21,577	43,133
คีรีมาศ	11,621	23,645	24,025	47,670
ศรีนคร	6,781	12,966	13,363	26,329
เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี	6,129	8,510	9,509	18,019
เทศบาลเมืองสวรรคโลก	5,704	9,187	9,897	19,084
เทศบาลตำบลเมืองเก่า	2,117	3,600	3,897	7,497
เทศบาลตำบลบ้านสวน	1,509	2,290	2,624	4,914
เทศบาลตำบลลานหอย	1,193	1,848	1,936	3,784
เทศบาลตำบลโตนด	1,101	1,613	1,761	3,374
เทศบาลตำบลทุ่งหลวง	1,553	2,773	3,183	5,956
เทศบาลตำบลศรีนคร	1,360	1,687	1,800	3,487
เทศบาลตำบลกงไกรลาศ	1,455	2,192	2,341	4,533
เทศบาลตำบลศรีสัชนาลัย	4,158	7,250	7,952	15,202
เทศบาลตำบลหาดเสี้ยว	2,553	3,407	3,728	7,135
เทศบาลตำบลศรีสำโรง	2,685	4,058	4,585	8,643
เทศบาลตำบลทุ่งเสลี่ยม	2,406	3,790	4,170	7,960
รวม	174,144	302,289	316,956	619,245

โครงสร้างราชการบริหารส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในจังหวัด

- 1) หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในจังหวัด มีทั้งสิ้น 37 หน่วยงาน
- 2) หน่วยราชการบริหารส่วนกลาง ในจังหวัด มีทั้งสิ้น 47 หน่วยงาน
- 3) หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 9 หน่วยงาน (รวมไปรษณีย์และโทรศัพท์)
- 4) หน่วยงานไม่สังกัดกระทรวง ทบวง กรม จำนวน 9 หน่วยงาน

5) หน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ในจังหวัด มีทั้งสิ้น 91 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 11 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 77 แห่ง

โครงสร้างการบริหารราชการของจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ

จังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคลการตั้งยุบและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา ข้าราชการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงมหาดไทยและรับผิดชอบงานบริหารราชการของจังหวัดส่วนราชการที่สำคัญและสังกัดกระทรวงมหาดไทย คือสำนักงานจังหวัดและที่ทำการปกครองจังหวัด

อำเภอเป็น หน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดการตั้งยุบและเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอให้ตราเป็นพระ ราชกฤษฎีกา มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครอง บังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และงานบริหารราชการ ของอำเภอ ส่วนราชการประจำอำเภอที่สำคัญ คือ ที่ทำการปกครองอำเภอ และสำนักงานอำเภอ

กิ่งอำเภอ เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอ ตั้งตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2547 มี ปลัดอำเภอประจำกิ่งอำเภอเป็นหัวหน้า มีองค์กรที่สำคัญ คือ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ

ตำบลและหมู่บ้าน เป็นหน่วยการปกครองส่วนย่อยของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ตั้งตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ตำบลจัดตั้งขึ้นโดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย มี กำนันเป็นผู้รับผิดชอบตำบล ส่วนหมู่บ้าน จัดตั้งโดยประกาศจังหวัด มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบหมู่บ้าน

การเลือกตั้ง

สถิติการเลือกตั้งของจังหวัดสุโขทัย มีดังนี้

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 69.87 บัตรเสีย ร้อยละ 7.17 ไม่ประสงค์ลงคะแนน ร้อยละ 1.84

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 มีผู้มาใช้สิทธิ ร้อยละ 68.65 บัตรเสียร้อยละ 10.71 ไม่ประสงค์ลงคะแนนร้อยละ 2.29 และเลือกตั้งใหม่ เฉพาะเขต เลือกตั้งที่ 2 และ 4 เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2544 มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 51.48 บัตรเสียร้อยละ 8.82 ไม่ประสงค์ลงคะแนนร้อยละ 1.56

การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วน จังหวัด เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2547 โดยการเลือกตั้งสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 30 เขต มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 59.76 บัตรเสีย ร้อยละ 4.88 และไม่ประสงค์ลงคะแนนร้อยละ 3.04 การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีจำนวนผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 59.66 บัตรเสียร้อยละ 4.13 และไม่ประสงค์ลงคะแนน ร้อยละ 2.90

การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 จำนวน 2 เทศบาลเมือง 4 เทศบาลตำบล มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 58.49 บัตรเสียร้อยละ 7.66 ไม่ประสงค์ลงคะแนนร้อยละ 2.12 และการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 56.64 บัตรเสียร้อยละ 5.14 และไม่ประสงค์ลงคะแนนร้อยละ 2.97

วัฒนธรรมประเพณี

งานวันพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ในวันที่ 17 มกราคมของทุกปี ทางจังหวัดได้จัดให้มีงานวันพ่อขุนรามคำแหงมหาราชณบริเวณอนุสาวรีย์ของ พระองค์ท่านเพื่อเป็นการรำลึกและเผยแพร่พระเกียรติคุณให้ขจรขยายไปทั่วในงาน ดังกล่าวจะมีการทำบุญตักบาตรและพิธีทางศาสนาขบวนสักการะพ่อขุนการบวงสรวงการ เล่นพลุดลอดจนนาฏศิลป์มหรสพต่างๆ ทั้งกลางวันและกลางคืน

งานบวชช้างหาดเสี้ยว หรือชาวบ้านเรียกว่า "บวชช้าง" เป็นงานประเพณีอุปสมบทของชาวไทยพวน บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย กำหนดการจัดงานวันที่ 7-8 เมษายนของทุกปี ได้กำหนดให้วันที่ 7 เป็นวันแห่หน้าเป็นวันที่สำคัญของงาน สำหรับวันที่ 8 เป็นวันอุปสมบท ลักษณะงานเป็นการอุปสมบทหมู่ แห่ด้วยช้างเป็นขบวน ประมาณ 20-30 เชือก การจัดงานมีตั้งแต่พิธีโกนหัวอาบหน้า การแต่งตัวนาค และช้างอย่างสวยงาม และมีขบวนแห่รอบหมู่บ้าน

งานประเพณีสงกรานต์น้ำไอยทาน สงกรานต์ศรีสัชนาลัย จัดขึ้นในวันสงกรานต์ระหว่างวันที่ 10-12 เมษายนของทุกปี ณ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสัชนาลัย เพื่อเป็นการสืบทอดงานประเพณีที่เก่าแก่ของสุโขทัย ดังหลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ว่า "คนสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักไอยทาน" ภายในงานประกอบด้วย ขบวนแห่ช้างพิธีบวงสรวงพระเสื้อเมือง และกษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วง ขบวนรถบุปผาชาติ และเทพีสงกรานต์ แขนงขันกีฬาพื้นบ้าน การแสดงศิลปะพื้นบ้าน ฯลฯ

งานประเพณีแห่หน้าขึ้นโฮง กำหนดจัดงานในวันที่ 18-19 เมษายนของทุกปี ณ บริเวณลานอนุสาวรีย์เจ้าพ่อเมืองตั้ง ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย การจัดงานจัดขึ้นเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชู "หมื่นนคร" หรือ "เจ้าพ่อเมืองตั้ง" ผู้สร้างเมืองตั้ง มีความเก่งกล้าทางด้านการสู้รบ เชี่ยวชาญในการจับช้าง และใช้ช้างศึกภายหลังต้องยอมรับโทษประหาร เพื่อแสดงความซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อพระเจ้าติโลกราช เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2012 ต่อมาชาวบ้านได้จัดพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อเมืองตั้ง ด้วยการจัดขบวนช้างที่ตกแต่งอย่างสวยงามกว่า 50 เชือก ผ่านหมู่บ้านไปไหว้ศาลเจ้าพ่อข้าวมุ้ง และไปลานอนุสรณ์เจ้าพ่อเมืองตั้ง เพื่อทำพิธีบวงสรวงสักการะ "เจ้าพ่อเมืองตั้ง"

งานลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ เป็นงานประเพณีที่จังหวัดจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ภายในงานประกอบด้วย การลอยกระทงจุดประทีปโคมไฟ จุดตะไลไฟพะเนียง การละเล่นพื้นบ้าน ขบวนแห่ต่างๆ และระบำโบราณคดีชุดสุโขทัย ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวสุโขทัยตามศิลาจารึก ในบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมของโบราณสถานในบริเวณเมืองเก่าสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีการแสดงแสงเสียง เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อันรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย

งานวันพิชิตยอดเขาหลวง เป็นงานประจำปีที่จังหวัดสุโขทัยจัดให้นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป ได้เดินทางขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ในอุทยานแห่งชาติรามคำแหง อำเภอคีรีมาศ จัดขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี ผู้สนใจสอบถาม รายละเอียดได้ที่อุทยานแห่งชาติรามคำแหง โทร. 055619200-1 หรือสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุโขทัย โทร. 055612286

ของฝาก

ขนมเกลียว เป็นของฝากประเภทขบเคี้ยวที่ขึ้นชื่ออีกชนิดหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย ทำจากแป้งหมี่ผสมไข่ ปรุงรสด้วยพริกไทย เกลือ เคล้าให้เข้ากันก่อนจะนำมาปั้นเป็นเกลียว ทอดจนหอมกรอบ แล้วนำมาคลุกน้ำตาล มีรสหวาน หาชื้อได้ตามร้านขายของฝากทั่วไป หรือสามารถติดต่อซื้อโดยตรงที่ ร้านครูแก้ว ถนนศรี อินทราทิตย์ โทร. 055612037 ร้าน สุคนธา ถนนจรดวิถีถ่อง โทร. 055612112

เครื่องสังคโลก เป็นเครื่องสังคโลกที่ทำเลียนแบบของเดิมได้เหมือนจริง และสวยงาม

เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ เป็นงานดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นหม้อรูปต่างๆ เช่น กระจ่างต้นไม้ แจกัน อ่าง โอ่งน้ำ โคมไฟ และมีลายฉลุรูปสัตว์ตัวเล็กตัวน้อย เช่น กบ อึ่งอ่าง สุนัข

กล้วยอบเนย เป็นของฝากของอำเภอคีรีมาศ คล้ายกับขนมรังนกซึ่งใช้มันเทศแต่ดัดแปลงมาใช้กล้วยแทน ทำมาจากกล้วยน้ำว้าดิบปอกเปลือกซอยขวางเป็นชิ้นบาง ๆ ผึ่งลมไว้ครึ่งวันก่อนจะนำไปปรุงรสด้วยเกลือนำไปทอดในน้ำมันร้อน ผสมน้ำตาลลงไปจนแล้วนำมาโรยงาขาวและเนย นักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้จากร้านขายของที่ระลึกทั่วไป

ขนมผิง ทองม้วน ทองพับ และทองตัน เป็นของฝากที่มีรสชาติอร่อย กรอบ มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ทั้งที่มีลักษณะเป็นแผ่นม้วนกลม พับแผ่นสี่เหลี่ยม ม้วนแน่นทึบ โดยหาซื้อได้จากตลาดบ้านกง ที่อำเภอกงไกรลาศ หรือหาซื้อได้จากร้านขายของฝาก ของที่ระลึกในจังหวัดสุโขทัยได้ทั่วไป

ถั่วทอด เป็นของฝากที่ขึ้นชื่อของอำเภอศรีสำโรง จนมีคนขนานนามว่า "ถั่วทอดสองร้อยปี" เนื่องจากมีการ ถั่วทอดสูตรดั้งเดิมจากรุ่นปู่ย่า มาสู่รุ่นหลาน ทำจาก แป้งข้าวเจ้า แป้งหมี่ ไข่ กะทิ เกลือ พริกไทย และกลอยหั่น นำส่วนผสมทั้งหมดเคล้าให้เข้ากัน แล้วนำไปทอดจนเหลืองกรอบ สามารถสั่งซื้อได้โดยตรงที่ร้านลอนศิลป์ ถนนสิริสมาลังค์ อำเภอศรีสำโรง โทร.055681443 และร้านถั่วทอดในอำเภอศรีสำโรง

ทองโบราณ เป็นสินค้าที่ระลึกที่มีชื่อเสียง มีคุณค่าสูงทางด้านวัตถุ ฝีมือช่างทองของคนท้องถิ่นในอำเภอศรีสัชชนาลัย ที่ไม่ได้ใช้เครื่องจักรใดๆ ช่วย โดยทำเลียนแบบเครื่องประดับโบราณสุโขทัย เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล ต่างหู แหวน เป็นต้น หาชุมได้ตามร้านทองในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย

เงินโบราณ เป็นงานฝีมือแท้ๆ ที่ใช้ความประณีตในแต่ละขั้นตอน ทำเลียนแบบเครื่องทองโบราณ หาชุมได้ตามร้านเครื่องเงินในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย

ผ้าหาดเสี้ยว ในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย เป็นผ้าชิ้นดินจกที่ดงามหลากหลายสี มีลายจก 9 ลาย เปี่ยมไปด้วยคุณภาพ เป็นฝีมือของชาวไทยพวนที่อพยพมาจากเมืองพวน ทางตอนเหนือของเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว ผลิตภัณฑ์หินอ่อน เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกอำเภอทุ่งเสลี่ยม-เถิน มีสินค้าประเภท โต๊ะ เก้าอี้ แจกัน ที่เขียบบุรี กระจ่างต้นไม้ นาฬิกาตั้งโต๊ะ

1.2 ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ประวัติความเป็นมาของชื่ออำเภอทุ่งเสลี่ยม ไม่เคยมีการบันทึกไว้ชัดเจน แต่มีปรากฏในวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 1 ความว่า “ขุนไกรได้สาร ขึ้นไม้ใช้สะบัดอย่างวางใหญ่เข้าไปในป่า ข้าม “ทุ่งชะเลียม” เร่งตะเบ็งมา บ่ายหน้ามาลงตรงธานี ถึงสวรรคโลก พลันทันใด” คำว่า “ทุ่งชะเลียม” สันนิษฐานว่าคงเป็นทุ่งเสลี่ยมนั่นเอง เส้นทางที่ปรากฏในเรื่องดังกล่าว คงเป็นเส้นทางสายหนึ่งที่ใช้ติดต่อกันระหว่างกรุงศรีอยุธยากับล้านนาไทย

นอกจากนี้ ได้มีผู้รวบรวมประวัติความเป็นมาของอำเภอทุ่งเสลี่ยมไว้ที่ต่างๆ กัน เช่น นายประเสริฐ สุริยวงศ์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านแม่บ่อทอง ได้เล่าไว้ว่า มีผู้เขียนเรื่องราวของคำว่า ทุ่งเสลี่ยมว่า “ทุ่งเสลี่ยม แปลมาจากคำว่า สะเลียม (เป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง) ที่ภาคกลาง เรียกว่า สะเดา” ไม้ชนิดนี้มีขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นหลักฐานที่ยืนยันได้แน่ชัด และอาจารย์ประเสริฐยังให้ความเห็นว่า น่าจะมาจากคำว่า “สระสี่เหลี่ยม” เพราะพื้นที่นี้มีสระสี่เหลี่ยมเป็นหลักฐานปรากฏชัดให้เห็นอยู่ในทุ่งนา หมู่บ้านทุ่งเสลี่ยม และ หมู่บ้านแม่บ่อทอง ก็มีทองจริง หมู่บ้านกลางดงสมัยนั้นก็เป็นป่าดงดิบแท้ๆ หมู่บ้านคลองสำราญ และหมู่บ้านแม่ทุเลา มีเรื่องเล่าว่าในสมัยก่อนชาวบ้านกลางดง แม่บ่อทองจะเดินทางไปอำเภอวังไม้ขอน หรืออำเภอสวรรคโลกในปัจจุบัน พอไปถึงคลองสำราญ แม่ทุเลาก็จะหยุดพักเหนื่อยที่นั่น พอทุเลาหายเหนื่อยแล้วจึงเดินทางต่อไป ที่ตรงนั้นจึงได้ชื่อดังกล่าว พอมีผู้อพยพมาสร้างบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณนั้นจึงเรียกว่า บ้านคลองสำราญ บ้านแม่ทุเลา

นอกจากนี้ยังมีผู้รวบรวมประวัติความเป็นมาของอำเภอทุ่งเสลี่ยมไว้ต่างๆ กัน โดยได้ข้อสันนิษฐานของคำว่า “ทุ่งเสลี่ยม” ไว้เป็น 3 ลักษณะ

1) ทุ่งเสลี่ยม มาจาก สะเลียม (สะเดา) เพราะที่บริเวณนั้นมีต้นสะเดามาก สะเลียม เป็นภาษาล้านนา หมายถึง ทุ่งต้นสะเดา อันเป็นชื่อผักต้นชนิดหนึ่งนิยมนำดอกและยอดอ่อนมาปรุงอาหาร

2) ทุ่งเสลี่ยม มาจาก เหลียม (งูเหลือมหรืองูหลาม) เพราะมีงูเหลือมขนาดใหญ่ เข้ามาจับสัตว์ในบริเวณนั้นอยู่เป็นนิจ ในประเด็นนี้สามารถวิเคราะห์ได้จากสำเนียงพูดของคนท้องถิ่นว่าดังนี้ เช่นคำว่า “เรื่อง” สำนวนท้องถิ่นออกเสียงว่า “เรียง” คำว่า “เรื่อน” ออกเสียงว่า “เรียน” เพราะฉะนั้น คำว่า “เหลียม” อาจจะมาจกคำว่า “เหลื่อม” ตามสำนวนท้องถิ่นออกเสียงจึงทำให้ชื่อของอำเภอเพี้ยนจากคำว่า สระงูเหลือมกลายเป็น ทุ่งสะเหลียม ก็อาจเป็นไปได้

3) ทุ่งเสลี่ยม มาจาก คำว่า สระสี่เหลี่ยม เพราะมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหมู่บ้านทุ่งเสลี่ยม ตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่าเดิมเรียกกันว่าบ้าน "สระสี่เหลี่ยม" ต่อมามีคนอพยพเข้ามาอยู่ได้ทำการหักล้างถางพงป่า ทำนา ทำไร่ ทำสวน มองดูเว้งว่างเลยเรียกว่า "บ้านทุ่งสะเหลี่ยม" และเป็นบ้านทุ่งเสลี่ยม ตามลำดับ แต่โดยสรุปแล้วทางสภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งเสลี่ยมและคนส่วนมากสรุปว่า ทุ่งเสลี่ยมมาจากคำว่า ทุ่งสะเหลี่ยม (สะเดา) แต่เดิมเป็นตำบลทุ่งเสลี่ยมต่อมาได้ แยกเขตการปกครองเป็นกิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม เมื่อ พ.ศ. 2500 และเป็นอำเภอทุ่งเสลี่ยม ตามลำดับ

เมื่อ ราวปี พ.ศ. 2428 ชาวเมืองลำปางพาครอบครัวลงมาหาเสียบึง 300 คนเศษ ชนกลุ่มนี้ ต่อมาพัฒนาเป็นชุมชนใหญ่ของอำเภอทุ่งเสลี่ยม คนที่เข้ามาอยู่ในท้องที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม เดิมเป็นคนที่ย้ายอยู่ในเขตอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ใหม่ๆ เป็นป่าดงดิบทึบ ราษฎรซึ่งมีอาชีพในการล่าสัตว์ และเอาเนื้อและหนังไปขายและแลกข้าวที่บ้านปากคลองช้างปากคลองแห้ง ในท้องที่ ตำบลเมืองบางขลังอำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก ปัจจุบันเป็นบ้านทุ่งเสลี่ยม หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งเสลี่ยม และเป็นที่ตั้งวัดทุ่งเสลี่ยมซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อดิล

28 ตุลาคม 2479 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2479 แยกหมู่บ้านรวม 11 หมู่บ้าน ตำบลนาทุ่ง อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก ตั้งเป็นตำบล ทุ่งเสลี่ยม อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 หน้า 2012ลงวันที่ 1พฤศจิกายน 2479) พ.ศ. 2482 จังหวัดสวรรคโลกได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดสุโขทัย อำเภอวังไม้ขอน ได้เปลี่ยนเป็นอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 11 พฤศจิกายน ๒๔๘๔ ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2484 แยกหมู่ที่ 6, 7, 8, 9, 10 และหมู่ที่ 11 ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย จัดตั้งตำบลขึ้นอีกตำบลหนึ่ง ชื่อนานนามว่า ตำบลกลางดง จัดเป็น 6 หมู่บ้าน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 4063 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2484) 19 พฤษภาคม 2500 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2500 ยกฐานะตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า "กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม" ให้ขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอสวรรคโลกจังหวัดสุโขทัย และให้มีเขตการปกครอง รวม 2 ตำบล คือ 1. ตำบลทุ่งเสลี่ยม 2. ตำบลกลางดง (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 74 ตอนที่ 51หน้า 1281-1281 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2500) 31สิงหาคม 2500 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2500 ตั้งตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 11 ธันวาคม 2502 พระราชกฤษฎีกา ตั้งอำเภอทุ่งเสลี่ยม 2502 ให้ ตั้งกิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นอำเภอทุ่งเสลี่ยม (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 113 ฉบับพิเศษ หน้า 8-10 ลงวันที่ 10 ธันวาคม 25) 15 กันยายน 2514 ประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 7 กันยายน 2514 ตั้งตำบลบ้านใหม่ไชยมงคล ในท้องที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย 1 สิงหาคม 2527 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2527 ตั้งตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์

คำขวัญของอำเภอทุ่งเสลี่ยม

พระศิวะมิ่งขวัญ	แม่ถันเด่นสง่า
สวยล้ำค่าหินอ่อน	เอื้ออาทรน้ำใจ
รักษาไว้วัฒนธรรม	พระศิวะมิ่งขวัญ

หลวง พ่อศิวะเป็นพระพุทธรูปศิวานาคปรกปางสมาธิ ที่งดงามที่สุดองค์หนึ่งในโลกจึงทำให้ชาวทุ่งเสลี่ยม หวงแหน เคารพบูชาถือว่าเป็นพระคู่บ้าน คู่เมือง เป็นมิ่งขวัญของคนอำเภอทุ่งเสลี่ยม

แม่ถันเด่นสง่า อำเภอทุ่งเสลี่ยม ส่วนมากจะเป็นพื้นที่ราบ มีภูเขาเป็นส่วนน้อยและเป็นภูเขาที่สูงสง่าสวยงาม ดงเขา “แม่ถันสูงชันสวยงามเด่นสง่า”

สวยล้ำค่าหินอ่อน สวย ล้ำ นำหน้า คุณค่า ถาวร หินอ่อนสุโขทัย ที่ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม มีภูเขาหินอ่อนที่สวยงามและมีคุณภาพ ได้มีการผลิตหินอ่อนส่งเป็นสินค้า ถือว่าเป็นการเพิ่มอาชีพและรายได้ให้กับคนท้องถิ่นเป็นอันมาก

เอื้ออาทรน้ำใจ อำเภอ ทุ่งเสลี่ยม เป็นอำเภอที่สงบเรียบง่ายแบบล้านนา ชาวบ้านทุ่งเสลี่ยมจึงเป็นคนรักสงบมีความเอื้ออาทรอยู่กันอย่างเรียบง่ายมี น้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างผู้คนในชุมชนต่าง ๆ

รักษาไว้วัฒนธรรม อำเภอ ทุ่งเสลี่ยม เป็นอำเภอที่มีประเพณีวัฒนธรรมแบบล้านนา จึงเกิดประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ แบบคนล้านนาในถิ่นอื่น ๆ เช่น การตีกลองต๊ะ ซึ่งหาดูได้ยากในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นที่นิยมในอำเภอทุ่งเสลี่ยม จึงทำให้มีการรักษาวัฒนธรรมต่าง ๆ ไว้อย่างดี

สภาพทั่วไปของอำเภอทุ่งเสลี่ยม

สภาพทางภูมิศาสตร์

ลักษณะ ภูมิประเทศของอำเภอทุ่งเสลี่ยมส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา บริเวณภูเขาสูงชันมีอาณาเขตจากด้านทิศตะวันตก ซึ่งติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ไปจดอำเภอศรีสัชชนาลัย มีลำห้วยที่สำคัญ 7 สาย ได้แก่ลำน้ำแม่มอก ลำคลองเหมืองนา ลำคลองบ้านคลองสำราญ ลำห้วยแม่ทุเลา ลำคลองคะยาง ลำห้วยไคร้และลำห้วยแม่ลำพัน

อำเภอทุ่งเสลี่ยม มีพื้นที่ 596.932 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอศรีสำโรงและอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเหมาะแก่การทำนา ทำสวนผลไม้ ทำสวนผัก ที่เนินเขาเดี่ยวๆ เหมาะแก่การทำไร่และเลี้ยงสัตว์

ลำน้ำที่สำคัญ คือ ลำแม่มอก (ฝากระดาน) คลองลาน คลองทุ่งเสลี่ยม คลองเหมืองนา คลองบง คลองมักกระสัง คลองคะยาง

ทรัพยากร ธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอยู่ในเขตป่าสงวน 3 แห่ง คือ ป่าแม่ท่าแพ ป่าแม่มอก แม่ลำพัน และป่าดงข่าเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำที่สำคัญ คือ ลำน้ำแม่มอก คลองลาน คลองคะยาง คลองเหมืองนา คลองทุ่งเสลี่ยม ปัจจุบันมีราษฎรเข้าไปบุกทำลายจับจองเป็นที่ทำกินเพิ่มขึ้นทำให้สภาพป่าลด น้อยลง นอกจากนี้ยังมีแร่อยู่หลายชนิด เช่น แร่พลวง ฟลูออไรด์ แมงกานีส และหินอ่อน ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ ฯลฯ

การคมนาคม อยู่ห่างจังหวัด 68 กิโลเมตร มีทางหลวงแผ่นดินสายทุ่งเสลี่ยม – สวรรคโลก ราว 31 กิโลเมตร การคมนาคมภายในอำเภอมีทางหลวงชนบทและทางหลวงสุขาภิบาลติดต่อกันทุกตำบลแทบทุกหมู่บ้าน

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อน อากาศอบอ้าว บางปีอุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 41.8 องศา

ฤดูหนาว อากาศหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำกว่า วัดได้ 4.6 องศา

ฤดูฝน บางปีฝนตกมาก บางปีฝนตกน้อย อุณหภูมิเฉลี่ยวัดได้ 30.5 องศา

ลักษณะ ภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนเป็นอย่างดี เพราะผลผลิตและรายได้ของประชากรขึ้นอยู่กับสภาพดิน ฟ้า อากาศ

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ไร่จางทั่วไป เลี้ยงสัตว์ เป็นหลัก และอาชีพเสริม หัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 3000 บาท/ครัวเรือน / เดือน มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 1 แห่ง คือ โรงงานหินอ่อน มีธนาคาร 3 แห่ง คือ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การปกครอง

อำเภอทุ่งเสลี่ยมแบ่งการปกครอง เป็น 5 ตำบล 55 หมู่บ้าน ดังนี้

เขตปกครอง	หมู่บ้าน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	หมายเหตุ
ตำบลกลางดง	15	6,235	6,361	
ตำบลทุ่งเสลี่ยม	13	7,043	7,304	
ตำบลไทยชนะศึก	11	4,264	4,211	
ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์	8	4,124	4,238	
ตำบลบ้านใหม่ชัยมงคล	8	3,532	3,517	

มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น 6 หน่วยงาน

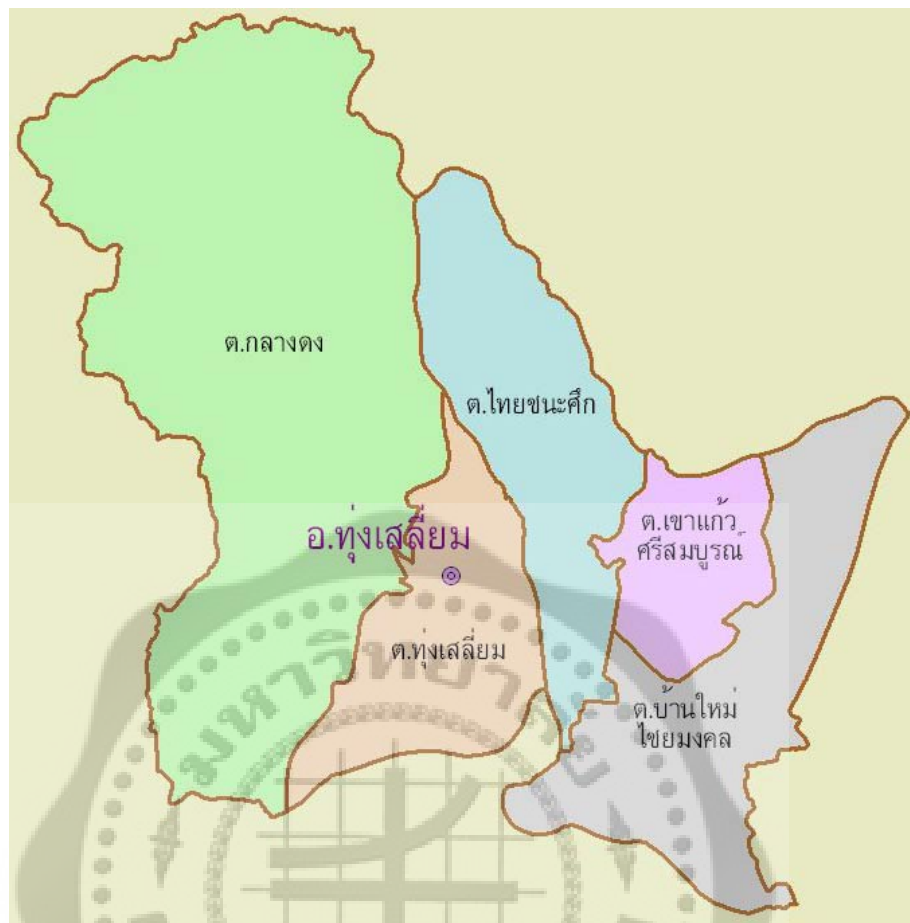
- 1) เทศบาลตำบลทุ่งเสลี่ยม
- 2) เทศบาลตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลกลางดง
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งเสลี่ยม
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ชัยมงคล

การสาธารณสุข

โรงพยาบาลชุมชน	ขนาด 30 เตียง	จำนวน 1 แห่ง
สถานีอนามัย	เจ้าหน้าที่ 30 คน	จำนวน 9 แห่ง
ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน		จำนวน 4 แห่ง
อาสาสมัครสาธารณสุข	จำนวน 782 คน	

การสาธารณสุขภาค

ไฟฟ้า ครอบคลุมหมู่บ้าน		
ประปา ประปาส่วนภูมิภาค	จำนวน 1 แห่ง	
ประปาหมู่บ้าน	จำนวน 24 แห่ง	
ไปรษณีย์ ไปรษณีย์อำเภอ	จำนวน 2 แห่ง	
ไปรษณีย์ตำบล	จำนวน 1 แห่ง	

ภาพประกอบ 4 แผนที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม

ที่มา: สำนักงานผังเมืองจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะ ภูมิประเทศของอำเภอทุ่งเสลี่ยมส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา บริเวณที่เป็นภูเขาสูงชันมีอาณาเขตจากด้านทิศตะวันตก ซึ่งติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปางไปจรดอำเภอศรีสัชนาลัย มีลำห้วยที่สำคัญ 7 สาย ได้แก่ ลำห้วยแม่มอก ลำห้วยแม่มอก ลำคลองเหมืองนา ลำคลองบ้านคลองสำราญ ลำห้วยแม่ทุเลา ลำคลองคะยาง ลำห้วยไคร้ และลำห้วยแม่ลำพัน

ชาว อำเภอทุ่งเสลี่ยม ร้อยละ 90 เปอร์เซ็นต์ มีบรรพบุรุษซึ่งอพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เมื่อประมาณร้อยกว่าปีมาแล้ว ดังนั้นวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาเขียน จึงเป็นแบบล้านนาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ต่างไปจากอำเภออื่นๆ ของจังหวัดสุโขทัย โดยเฉพาะ วัฒนธรรม การละเล่น และวัฒนธรรมการร้องเพลงพื้นบ้านจะมีลักษณะเฉพาะของอำเภอทุ่งเสลี่ยม นอกจากนี้ ประเพณีต่างๆ ก็เป็นลักษณะของชาวไทยเหนือ หรือล้านนาไทย ก็เป็นลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเช่นเดียวกัน

1.3 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ประมาณปี พุทธศักราช 2470 ประชาชนชาวอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพในการเป็นลูกจ้าง ตัดไม้ ชักลากไม้ บริษัททำไม้ของชาวอังกฤษ เมื่อมาอยู่ที่ป่ากลางดงนานเข้า ก็เริ่มปลูกบ้าน ทำนา ทำไร่ เมื่อได้ผลดีประกอบกับมีความอุดมสมบูรณ์ในทุกด้านจึงได้นำญาติพี่น้องจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง มาบุกเบิกที่ทำมาหากินกันมากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้านซึ่งหมู่บ้านแรก คือ บ้านกลางดง ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของอำเภอสวรรคโลก

หมู่บ้านกลางดง เป็นป่าดงดิบ ประกอบด้วย พรรณไม้นานาชนิดเช่นไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ฯลฯ และเป็นที่อยู่ของสัตว์นานาชนิด ซึ่งดินมีความอุดมสมบูรณ์มากทำให้การทำนา ทำไร่ ได้ผลผลิตมากจนมีคำร่ำลือว่า “บ้านกลางดงเหมือนนา ปลูกข้าววาสามตัน” คือ การปลูกข้าวจะต้องปลูกในระยะให้ ห่างกัน เพราะข้าวจะให้ผลผลิตมากหรือปลูกน้อยแต่ให้ผลผลิตมา หมู่บ้านกลางดงเป็นหมู่บ้านหน้าด่านในสมัยสุโขทัย ประชาชนจากอำเภอเถินจะเข้ามาขายสินค้าในเมืองธานีหรือสุโขทัยในปัจจุบัน ก็จะต้องนำ ล้อเกวียนบรรทุกสินค้า ผ่านช่องแคบที่เรียกว่า หอรบ ผ่านมายังบ้านกลางดง ซึ่งเป็นจุดกั้นเขตระหว่างสุโขทัยและจังหวัดลำปาง

ในเวลาต่อมา ได้เกิดหมู่บ้านขึ้นอีก 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหัวฝาย บ้านโป่งฝาง บ้านกลางดงใต้และบ้านกลางดงเหนือ จึงทำให้ตั้งตำบลกลางดงขึ้น โดยมี นายหลู่ ชุมดวง เป็นกำนันคนแรกของตำบลกลางดง ปัจจุบันตำบลกลางดง มีหมู่บ้านจำนวน 15 หมู่บ้าน คือ บ้านชัยอุดม บ้านกลางดงเหนือ บ้านกลางดงใต้ บ้านโป่งฝาง บ้านหนองผักบุ้ง บ้านแม่บ่อทอง บ้านหัวฝาย บ้านบึงบอน บ้านทุเลาในบ้านดอนสว่าง บ้านเชิงผา บ้านห้วยเจริญ บ้านห้วยต้นผึ้ง บ้านห้วยหัวแหวน และบ้านใหม่ดอนสว่าง โดยมี นายชัยวัฒน์ ขัติย เป็นกำนันตำบลกลางดง คนปัจจุบัน

สภาพทั่วไป

ภาพประกอบ 5 ตำบลกลางดง

ภาพประกอบ 6 หมู่บ้านเชิงผา

ที่ตั้งและขนาด

ตำบลกลางดง ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอทุ่งเสลี่ยม อยู่ห่างจากอำเภอทุ่งเสลี่ยม ประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดสุโขทัยประมาณ 68 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 102,336 ไร่ หรือประมาณ 164 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

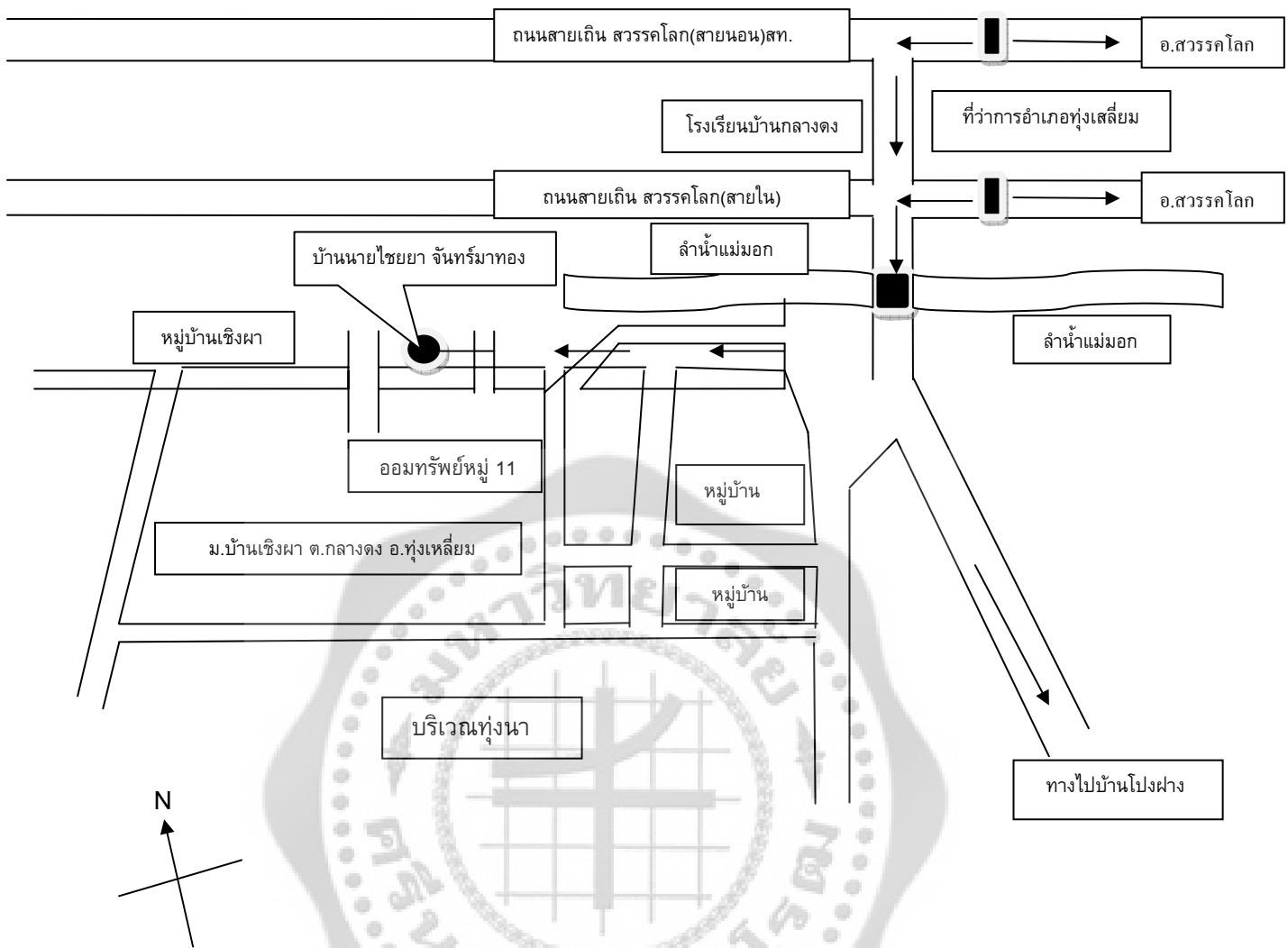
ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาขุนไกร อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีภูเขาทางด้านทิศตะวันตก เขตติดต่อกับ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ไปจรดเขตอำเภอศรีสัชนาลัย พื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 65 ของพื้นที่ 102,336 ไร่ คือ พื้นที่ป่าแม่มอก ป่าแม่ลำพัน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ เช่น ลำห้วยแม่มอก ลำห้วยแม่ถัน ห้วยบึงอ่าว และห้วยหัวแหวน

ข้อมูลการปกครอง เขตการปกครอง / จำนวนประชากร

มีหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกลางดง จำนวน 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งหมด 12,388 คน แยกเป็นชาย 6,098 คน หญิง 6,290 คน มีจำนวน 3,512 ครัวเรือน

ภาพประกอบ 7 แผนที่หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ที่มา: ที่ทำการปกครองตำบลกลางดง

การท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

ถ้ำอูบาลี ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง

วัดกลางดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านกลางดง ตำบลกลางดง เป็นวัดประจำตำบลกลางดง มีรูป

จำลองของพระครูบาเจ้าศรีวิชัย และเจดีย์ 5 ยอด

สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยหัวแหวน

การศึกษา

ระบบการศึกษาในโรงเรียน

- โรงเรียนประถมศึกษา
- โรงเรียนขยายโอกาส

ระบบการศึกษานอกโรงเรียน

- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.กลางดง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมศาสนา

องค์กรทางศาสนา

- วัด
- สำนักสงฆ์

การนับถือศาสนา

- ศาสนาพุทธ
- ศาสนาคริสต์

ศิลปวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลกลางดงอพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ดังนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ตลอดจนภาษาพูดจึงเป็นแบบภาคเหนือหรือล้านนา

งานประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีตานก๋วยสลาก การฟ้อนรำที่สืบทอดมาช้านาน คือ การฟ้อนรำปราสาทไหว

การสาธารณสุข

- มีสถานอนามัยประจำตำบล
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 100

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรดิน

สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผล

ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ / ลำห้วย
- อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง
- บึง / หนองและอื่นๆ

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย
- บ่อน้ำตื้น
- ประปาหมู่บ้าน

ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกลางดงมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่บางแห่งถูกบุกรุกและมีการทำลายป่าโดยลักลอบตัดต้นไม้

สิ่งแวดล้อม

สภาพสิ่งแวดล้อมที่ตำบลกลางดงเร่งแก้ไข ได้แก่ ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาเรื่องมลพิษทางอากาศจากสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร ซึ่งจำเป็นจะต้องกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาไว้ให้ชัดเจน

1.4 ประวัติความเป็นมาวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาและสภาพปัจจุบัน คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

เมื่ออายุ ๘ ขวบ นายไชยยา จันท์มาทอง ได้ไปอยู่กับนายมี โพธิ์ทา ซึ่งเป็นคนจังหวัดลำปางและนายหมื่น วงศ์หล้า ครูดนตรีพื้นบ้านที่เก่งมากในขณะนั้น จุดประสงค์ที่ไปอยู่ด้วยเพราะต้องการเรียนดนตรีด้วย ตอนกลางวันนายไชยยา จันท์มาทอง ต้องไปช่วยเลี้ยงกระบือของนายมี โพธิ์ทา ที่กลางนา กลางคืนทั้งสองคนจึงจะช่วยสอนและต่อเพลงให้ พออายุได้ 34 ปี ได้รวบรวมชาวบ้านตั้งคณะดนตรีพื้นบ้านขึ้น โดยสอนดนตรีแต่ละอย่างให้ และตั้งชื่อคณะดนตรีว่า “เชิงผาล้านนาศิลป์”

ภาพประกอบ 8 วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์

2. ศึกษารายละเอียดประกอบของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

2.1 นักดนตรี

ภาพประกอบ 9 นายไชยยา จันท์มาทอง (ครูประจำวง)

นายไชยยา จันท์มาทอง อายุ 70 ปี เกิดวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2484 อยู่บ้านเลขที่ 175/1 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายจู จันท์มาทองกับนางเขียว จันท์มาทอง สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ สรรสมรสกับนางบัวแก้ว จันท์มาทอง มีบุตร 3 คน คือ

1. นายชรินทร์ จันท์มาทอง อายุ 46 ปี ปัจจุบันเป็นพระธรรมทูตที่ประเทศ สหรัฐอเมริกา สายหลวงตามหาบัว

2. นายเสรีภาพ จันท์มาทอง อายุ 44 ปี

3. นายชรัญ จันท์มาทอง อายุ 22 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ เครื่องห้า, ซึงเล็ก, ซึงใหญ่, ปี่แนใหญ่, ปี่แนเล็ก, ปี่กลองยาว, ระนาดเอก, ระนาดทุ้ม, ซออู้, ซออด้วง ตำแหน่งในวงเป็นครูผู้ฝึกสอน ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาจากผู้เฒ่าในหมู่บ้าน เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงล้านนาทางเหนือ

ภาพประกอบ 10 นายชื่น สุวรรณรินทร์

นายชื่น สุวรรณรินทร์ อายุ 70 ปี เกิดเดือน กันยายน พ.ศ.2484 อยู่บ้านเลขที่ 229 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายป้อ สุวรรณรินทร์ กับนางตุม สุวรรณรินทร์ สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ สมรสกับนางบุญ สุวรรณรินทร์ มีบุตร 6 คน คือ

1. นายคำ สุวรรณรินทร์ อายุ 46 ปี
2. นางใส สุวรรณรินทร์ อายุ 44 ปี
3. นายหม้ย สุวรรณรินทร์ อายุ 42 ปี
4. นางมอญ สุวรรณรินทร์ อายุ 40 ปี
5. นางสาวคร สุวรรณรินทร์ อายุ 38 ปี
6. นายคราน สุวรรณรินทร์ อายุ 36 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ระนาดทุ้ม, ซิ่ง, ซออู้, ซอด้วง ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวง ปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาจากครูไชยยา จันท์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงปราสาทไหว

ภาพประกอบ 11 นายคำจันทร์ วงศ์ถาดิ๊บ

นายคำจันทร์ วงศ์ถาดิ๊บ อายุ 70 ปี เกิดวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2484 อยู่บ้านเลขที่ 186 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายผัด วงศ์ถาดิ๊บกับ นางอ้วน วงศ์ถาดิ๊บ สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ สมรสกับนางจำลอง วงศ์ถาดิ๊บ มีบุตร 3 คน คือ

1. นางสาวิง วงศ์ถาดิ๊บ อายุ 47 ปี
2. นางละออ วงศ์ถาดิ๊บ อายุ 45 ปี
3. นางลักษิกา วงศ์ถาดิ๊บ อายุ 36 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา, ทำไร่)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ระนาดทุ้ม ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปีพาทย์พื้นบ้าน ล้านนาจากครูไชยยา จันทร์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงล้านนาทั่วไป

ภาพประกอบ 12 นายแทน กันทะชมพู

นายแทน กันทะชมพู อายุ 65 ปี เกิดวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2489 อยู่บ้านเลขที่ 182/1 หมู่ 8 ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายศรีลา กันทะชมพู กับนางดี๊บบ กันทะชมพู สัมภูชาตไทย นั้บถือศาสนาพุทธ มีบุตร 4 คน คือ

1. นางจันทร กันทะชมพู อายุ 42 ปี
2. นายบุญหลี่ กันทะชมพู อายุ 40 ปี
3. นายบุญหลอ กันทะชมพู อายุ 33 ปี
4. นางจันจิรา กันทะชมพู อายุ 31 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา, ทำไร่)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ซ้องวง ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา จากครูไชยยา จันท์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงล้านนาเมืองเหนือ

ภาพประกอบ 13 นายนิमित บุญเสริฐ

นายนิमित บุญเสริฐ อายุ 62 ปี เกิดวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2492 อยู่บ้านเลขที่ 284/1 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายवाद บุญเสริฐ กับนางแจ่ม บุญเสริฐ สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ สมรสกับนางไหลมา บุญเสริฐ มีบุตร 2 คน คือ

1. นายพิษณุ บุญเสริฐ อายุ 38 ปี
2. นายจักรวาลย์ บุญเสริฐ อายุ 27 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำไร่)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ตะโพนมอญ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาจากครูไชยยา จันทร์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงล้านนาทั่วไป

ภาพประกอบ 14 นางจอม ชิวรงค์ษา

นางจอม ชิวรงค์ษา อายุ 70 ปี เกิดวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2484 อยู่บ้านเลขที่ 209 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายเป็ง จันท์ดาวงค์กับนางเฮียง จันท์ดาวงค์ สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ สมรสกับนายดิ่ง ชิวรงค์ษา มีบุตร 4 คน คือ

1. นายสิน ชิวรงค์ษา อายุ 47 ปี
2. นายพีรายุทธ ชิวรงค์ษา อายุ 46 ปี
3. นายกิตตินันท์ ชิวรงค์ษา อายุ 43 ปี
4. นางสาวมาลี ชิวรงค์ษา อายุ 37 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำไร่ - ทำนา)

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ระนาดเอก , ฉาบ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปี่พาทย์ พื้นบ้านล้านนาจากครูไชยยา จันท์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงไหว้ครู

ภาพประกอบ 15 นางสุนิรัตน์ ก่องดาวงศ์

นางสุนิรัตน์ ก่องดาวงศ์ อายุ 61 ปี เกิดวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2493 อยู่บ้านเลขที่ 111 หมู่ 11 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรนายอุป ก่องดาวงศ์ กับนางเฮียง ก่องดาวงศ์ สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ มีบุตร 1 คน คือ

1. นายภักดี ก่องดาวงศ์ อายุ 41 ปี

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพเกษตรกร

เครื่องดนตรีที่บรรเลง คือ ข้องวง, ฉิ่ง, ฉาบ ได้รับการสืบทอดการบรรเลงวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาจากครูไชยยา จันท์มาทอง เพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกคือ เพลงล่องแม่ปิง

2.2 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ปรากฏอยู่ในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องตีเครื่องเป่าเป็นหลัก จากการศึกษาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีดังนี้

1. ปาดเอกหรือระนาดเอก	1	ราง
2. ปาดทุ้มหรือระนาดทุ้ม	1	ราง
3. ก้องวงหรือฆ้องวง	1	วง
4. ปี่แนใหญ่	1	เลา
5. ปี่แนเล็ก	1	เลา
6. กลองเต่งถึง	1	ใบ
7. ฉาบใหญ่	1	คู่
8. กลับและฉาบเล็ก	1	คู่

1. ปาดเอกหรือระนาดเอก

ภาพประกอบ 16 รูปร่างลักษณะของรางระนาดเอก ภาพประกอบ 17 รูปร่างลักษณะของระนาดเอก

ภาพประกอบ 18 ขณะบรรเลงปาดเอกหรือระนาดเอก

รูปร่างลักษณะ

ปาดเอก หรือ ระนาดเอก เครื่องดนตรีประเภทตีที่มีแหล่งกำเนิดเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตนเอง (Idiophones) การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการและการสัมภาษณ์นักดนตรีพื้นบ้านพบว่า ปาดเอกเพียงจะถูกนำมาบรรเลงในวงปาดก็องเมื่อไม่นานมานี้โดยล้านนาได้รับเอาเครื่องดนตรีชนิดนี้มาจากสยามภายหลังที่เข้ามามีอิทธิพลในล้านนา

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของปาดเอกหรือระนาดเอกนั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซียงผาล้านนา ศิลปิน ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จะบรรเลงทำนองหลักของเพลงโดยการตีเป็นลักษณะเป็นคู่ 8 เป็นส่วนใหญ่เป็นเครื่องในนำชนิดอื่น

2. ปาดทุ้มหรือระนาดทุ้ม

ภาพประกอบ 19 รูปร่างลักษณะของรางระนาดทุ้ม ภาพประกอบ 20 รูปร่างลักษณะของระนาดทุ้ม

ภาพประกอบ 21 ขณะบรรเลงปาดทุ้มหรือระนาดทุ้ม

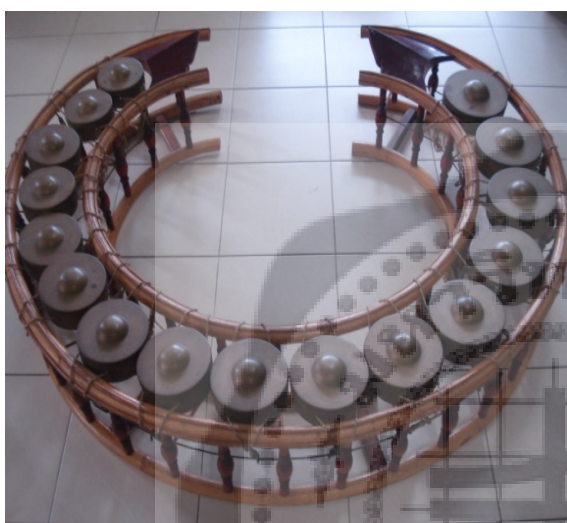
รูปร่างลักษณะ

ปาดทุ้ม หรือ ระนาดทุ้ม เครื่องดนตรีประเภทตีที่มีแหล่งกำเนิดเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) มีลักษณะคล้ายกับ ระนาดทุ้ม เครื่องดนตรีไทยที่เพิ่งจะถูกสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (มนตรี ตราโมท, 2540:20) และล้านนาได้รับเอารูปแบบปาดทุ้มมาจากระนาดทุ้ม ภายหลังที่สยามเข้ามามีอิทธิพลต่อล้านนา

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของป้าดทุมหรือระนาดทุมนั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จะบรรเลงคลอประสานกับเครื่องดนตรีไปเลย ตามทำนอง ส่วนใหญ่เป็นเครื่องตาม

3. ก้องวงหรือฆ้องวง

ภาพประกอบ 22 รูปร่างลักษณะของฆ้องวง

ภาพประกอบ 23 ขณะบรรเลงฆ้องวง

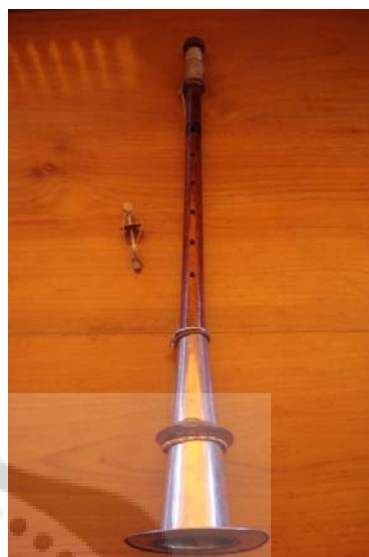
รูปร่างลักษณะ

ก้องวง หรือ ฆ้องวง เครื่องดนตรีประเภทตีที่มีแหล่งกำเนิดเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ก้องวงเป็นเครื่องดนตรีที่มีมานานแล้วในแถบเอเชียอาคเนย์ อาณาจักรล้านนา

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของก้องวงหรือฆ้องวงนั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จะบรรเลงเป็นหลักตีแบบอิสระคลอประสานกับเครื่องดนตรีไปเลยตามทำนองเพลง ส่วนใหญ่

4. ปี่แนใหญ่

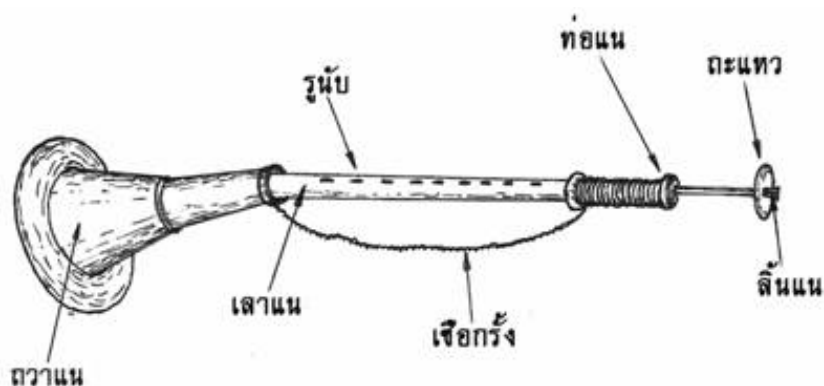
ภาพประกอบ 24 ส่วนประกอบของปี่แนใหญ่

ภาพประกอบ 25 รูปร่างลักษณะของปี่แนใหญ่

ภาพประกอบ 26 ขณะบรรเลงปี่แนใหญ่

รูปร่างลักษณะ

ภาพประกอบ 27 รูปร่างลักษณะปี่แนใหญ่

แน เครื่องดนตรีประเภทเป่าที่มีแหล่งกำเนิดเสียงจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Aerophones) แนในปี่ดก้องมีสองประเภทคือแนน้อย และ แนหลวง แนทั้งสองชนิดมีขนาดที่แตกต่างกันโดยแนน้อยจะมีขนาดเล็กและมีระดับเสียงที่สูงแหลมกว่าแนหลวง อย่างไรก็ตามแนน้อยกลับมีบทบาทที่สำคัญว่าแนหลวงโดยเป็นเครื่องดนตรีนำวงในปี่ดก้อง

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของปี่แนใหญ่นั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลปิน ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จะบรรเลงเป่าคลอประสานกับเครื่องดนตรีไปเลยตามทำนองเพลง ส่วนใหญ่เป็นเครื่องตาม

5. ปี่แนเล็ก

ภาพประกอบ 28 ส่วนประกอบของปี่แนเล็ก

ภาพประกอบ 29 รูปร่างลักษณะของปี่แนเล็ก

ภาพประกอบ 30 ขณะบรรเลงปี่แนเล็ก

รูปร่างลักษณะ

แน เครื่องดนตรีประเภทเป่าที่มีแหล่งกำเนิดเสียงจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Aerophones) แนในปาดก้องมีสองประเภทคือแนน้อย และ แนหลวง แนทั้งสองชนิดมีขนาดที่แตกต่างกันโดยแนน้อยจะมีขนาดเล็กและมีระดับเสียงที่สูงแหลมกว่าแนหลวง อย่างไรก็ตามแนน้อยกลับมีบทบาทที่สำคัญว่าแนหลวงโดยเป็นเครื่องดนตรีนำวงในปาดก้อง

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของปีแนเล็กนั้น วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จะบรรเลงเป่าคลอประสานกับปีแนใหญ่ ตามทำนองเพลง

6. กลองเต่งถึง

ภาพประกอบ 31 รูปร่างลักษณะของกลองเต่งถึง

ภาพประกอบ 32 ขณะบรรเลงกลองเต่งถึง

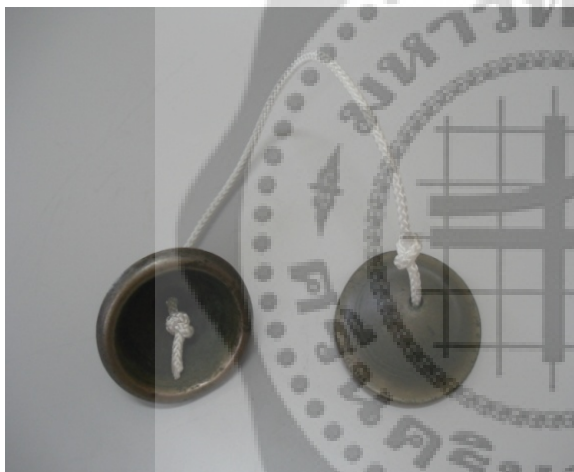
รูปร่างลักษณะ

กลองเต่งถึงเครื่องดนตรีที่มีแหล่งกำเนิดเสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่น (Membranophones) มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับตะโพนมอญ เต่งถึงเป็น กลองขนาดใหญ่ที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น เต่งถึง , ปุ่มฝั่ง หรือ ถัดทั้ง กลองเต่งถึงเป็นเครื่องดนตรีที่ล้านนาได้รับมาจากมอญในทริภุชชัยที่มีอิทธิพลต่อล้านนาในสมัยก่อตั้งอาณาจักร

วิธีการบรรเลง

ใช้ตีกำกับจังหวะหน้าทับ ร่วมกับเครื่องประกอบจังหวะในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงฆาตล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ส่วนใหญ่จะมักใช้หน้าทับลาว

7. ฉิ่ง

ภาพประกอบ 33 รูปร่างลักษณะของฉิ่ง

ภาพประกอบ 34 ขณะบรรเลงฉิ่ง

รูปร่างลักษณะ

ฉิ่งเป็นเครื่องตีสำหรับควบคุมจังหวะในวงดนตรีทำด้วยโลหะผสมเป็นรูปคล้ายถ้วยขนาดเล็กก่อนข้างหน้าตรงกลางมีรูร้อยเชือกติดกันเป็นคู่ๆ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-7 ซม.

วิธีการบรรเลง

การตีฉิ่งผู้บรรเลงจะใช้ฝ่าฉิ่งทั้ง 2 ข้างกระทบกัน เพื่อให้เกิดเสียงกังวานเป็นเสียงฉิ่ง หรือตีฉิ่งแล้วกดฝ่าฉิ่งทั้ง 2 ข้างเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดเสียงฉับ ใช้เป็นเครื่องควบคุมจังหวะ

8. ฉาบใหญ่

ภาพประกอบ 35 รูปร่างลักษณะของฉาบใหญ่

ภาพประกอบ 36 ขณะบรรเลงฉาบใหญ่

รูปร่างลักษณะ

ฉาบใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ รูปร่างคล้ายจาน ทำด้วยโลหะบางกว่าฉิ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30-35 ซม. ใช้ตีประกอบจังหวะในวง

วิธีการบรรเลง

ใช้ตีกระทบซึ่งใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อให้มีความสนุกสนานมากขึ้น

9. กรับและฉาบเล็ก

ภาพประกอบ 37 รูปร่างลักษณะของกรับ

ภาพประกอบ 38 รูปร่างลักษณะของฉาบเล็ก

รูปร่างลักษณะ

กรับ ทำด้วยไม้ชิงชันมีเนื้อไม้แก่น ยาวประมาณ 20 เซนติเมตรหนาประมาณ 5 เซนติเมตร เหลลารูปสี่เหลี่ยม แต่ลบเหลี่ยมเสียนิดหน่อยเพื่อมิให้บาดมือ ใช้ตียี่นจังหวะตก

ฉาบเล็ก เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ รูปร่างคล้ายจาน ทำด้วยโลหะบางกว่าฉิ่ง ใช้ตีประกอบจังหวะในวง

วิธีการบรรเลง

ใช้ตีกระทบซึ่งใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อให้มีความสนุกสนานมากขึ้น

1.3 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

1.3.1 บทเพลง

การศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ผู้วิจัยพบว่ามีบทเพลงต่างๆที่ใช้บรรเลงทั้งในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา แบบแท้เก่าและแบบแท้ประยุกต์โดยสามารถแบ่งบทเพลงดังกล่าวออกเป็นสามประเภท ดังนี้

1.3.2 เพลงพื้นเมือง

เพลงพื้นเมือง หรือ เพลงพื้นบ้านล้านนา เป็นเพลงที่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่อาณาจักรล้านนาเดิม มีลักษณะทำนองที่สั้นและโครงสร้างไม่ซับซ้อนเพลงพื้นเมืองที่นิยมนำมาบรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

1) เพลงพื้นเมืองสำหรับบรรเลง โดยทั่วไป เป็นเพลงบรรเลงที่มีทำนองสั้นๆโครงสร้างไม่ซับซ้อน จังหวะค่อนข้างช้า เพลงพื้นเมืองสำหรับบรรเลงทั่วไป ได้แก่ เพลงล่องแม่ปิง, เพลงสร้อยเวียงพิงค์, เพลงกุหลาบเชียงใหม่, เพลงฤๅษีหลงถ้ำ, เพลงอ้อ, เพลงพม่า เป็นต้น เพลงพื้นเมืองในลักษณะนี้ใช้บรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ทั้งในรูปแบบแท้เก่าและแบบแท้ประยุกต์

2) เพลงพื้นเมืองในพิธีกรรม หมายถึง เพลงพื้นเมืองที่ใช้สำหรับบรรเลงในพิธีกรรมเท่านั้น ได้แก่ เพลงผีมดห้อยผ้า, เพลงผีมดกินน้ำมะพร้าว, เพลงมวย, เพลงฉัตร เป็นต้น เพลงพื้นเมืองในลักษณะนี้มักจะใช้บรรเลงในพิธีกรรมพืชนผี และเป็นบทเพลงที่มีความเฉพาะในการดำเนินขั้นตอนทางพิธีกรรม ส่วนใหญ่จะใช้แค่ระโคมในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาในรูปแบบแท้เก่า

1.3.3 เพลงไทยเดิม

เพลงไทยเดิม หมายถึง บทเพลงที่มีถิ่นกำเนิดในแถบภาคกลางของไทย เพลงไทยเดิมที่เข้ามามีบทบาทต่อดนตรีล้านนาภายหลังจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมดนตรีของล้านนากับสยาม เพลงไทยเดิมที่นิยมนำมาบรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนามักจะเป็นเพลงบรรเลงทำนองสั้นๆโครงสร้างของเพลงไม่ซับซ้อน เช่น เพลงลาวดวงเดือน, เพลงลาวเสียงเทียน , เพลงมอญดูดาว , เพลงเขมมอญบางขุนพรหม เป็นต้น

1.3.4 เพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งถูกนำเข้ามาบรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา เนื่องจากการเข้ามามีอิทธิพลของเพลงภาคกลาง และ เพลงลูกทุ่งคำเมืองในสังคมชาวบ้าน เพลงลูกทุ่งที่เป็นที่นิยมบรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาปัจจุบันมีทั้งเพลงลูกทุ่งแบบเก่าและเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่ เพลงลูกทุ่งมักจะถูกใช้แค่ระโคมในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาแบบแท้ประยุกต์ที่ต้องใช้เครื่องดนตรีสากลต่างๆ ในการบรรเลง

1.3.5 เพลงเด่นของคณะเป็นเพลงล้านนา มีทั้งหมด 10 เพลง คือ

เพลงเขมรปากท่อ	เพลงซอพม่า
เพลงปราสาทไหว	เพลงป๋มเป็ง
เพลงพระลอเลื่อน	เพลงรำผีมด
เพลงลาวเสียงเทียน	เพลงเสเลเมา
เพลงไหว้ครู	เพลงอุทยานดอกไม้ และเพลงต่างๆ

1. เพลงกุหลาบเวียงพิงค์

----	ช ล ด ร	-- ฟ ช	ฟ ร ด ร	- ฟ ช ล	- ช ด ล	- ช ฟ ช	ฟ ร ด ร
----	ช ล ด ร	-- ฟ ช	ฟ ร ด ร	- ฟ ช ล	- ช ด ล	- ช ฟ ช	ฟ ร ด ร
----	ด ฟ ช ล	- ช ฟ ล	ช ฟ ช ร	- ฟ ช ล	ช ฟ ด ร	ฟ ร ด ล	- ด - ด

2. เพลงใกล้เข้ามาอีกนิด

--- ล	ด ร ด ม	-- ม ม	ม ร ด ล	- ม - ช	- ช - ช	- ด ร ม	- ช - ร
--- ด	ม ร ด ล	-- ช ม	ร ม ด ร	// - ด - ด	ร ด ล ช	- ช ม ม	ร ม ด ร

3. เพลงเขมรปากท่อ

--- ช	- ล ล ล	- ช ล ด	- ล ล ล	- ช ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	- ด ด ด	ล ร ด ล
--- ด	- ล ล ล	ช ล ด ฟ	- ร ฟ ช	- ล ช ฟ	ช ล - ช	ฟ ร ด ล	- ช ฟ ร
--- ฟ	ร ร ร ร	ด ร ฟ ด	--- ช	- ร ฟ ร	ด ล - ด	ร ด ล ด	ร ฟ - ร
--- ช	--- ล	--- ด	- ล ด ร	- ฟ - ร	- ด - ฟ	--- ช	ล ช ด ล
ด ฟ ม ฟ	- ช - ล	- ช - ด	- ล ล ล				

4. เพลงค้ำคาวกินกล้วย

- ล - ช	- ช ช ช	- ช - ม	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ม	ช ม ร ด	- ร - ม
- ล - ช	- ช ช ช	- ช - ม	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ม	ช ม ร ด	- ร - ด
----	- ร - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ท	ล ช ล ท	- ด - ร
----	- ร - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	ช ม ร ด	- ท - ล
----	- ล - ล	- ด - ล	- ช ม ช	- ม - ล	- ช ม ช	-- ม ช	- ล ด ล
----	- ล - ล	- ด - ล	- ช ม ช	- ม - ล	- ช ม ช	-- ม ร	ช ม ม ม

5. เพลงขอพม่า

- ล ช ฟ	ช ล ช ด	ร ด ช ด	ท ล ฟ ช	- ล ช ฟ	ช ล ช ด	ร ด ช ด	ท ล ฟ ช
--- ช	ด ล ช ฟ	- ร ฟ ช	ฟ ร ด ร	- ฟ - ช	- ฟ ร ด	ร ด ท ช	ท ร ด ท
-- ช ท	ช ท ด ร	ฟ ช ฟ ร	- ด - ท	- ช - ฟ	- ช - ล	ช ฟ ช ด	- ท ล ช

6. เพลงขอลำปาง

----	ล ท ด ร	ม ร ด ท	ล ท ด ร	- ร - ร	ล ท ด ร	ม ร ด ท	ล ท ด ร
-- ช ล	ช ช ช ช	-- ร ม	ร ร ร ร	ช ล ช ม	- ร - ด	- ร ด ท	ด ด ด ด
ร ท ด ร	ด ร ท ด	ร ด ท ล	ช ล ฟ ช	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	-- ฟ ช	ล ช ฟ ช
- ล ด ช	ล ช ฟ ร	-- ฟ ช	ล ช ฟ ช	- ช - ช	ร ช ล ท	ร ม ร ท	- ล - ช
- ช - ช	ร ช ล ท	ร ม ร ท	- ล - ช	- ฟ ช ล	ท ล ช ร	--- ม	ช ม ร ด
- ด - ด	ช ล ด ร	ม ร ด ล	- ช - ฟ	- ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ร ม ด ร

7. เพลงดาदन่าน

-- ช ล	- ล ด ช	- ม ล ช	ม ช ล ด	- ร ฟ ร	ด ร ฟ ช	- ร ฟ ร	ด ล ช ฟ
- ร ฟ ร	ด ร ฟ ช	- ร ฟ ร	ด ล ช ฟ	-- ช ล	- ด - ร	--- ด	- ล ด ช
- ช - ช	ด ล ช ม	ช ม ร ด	- ล ด ช	-- ร ม	ช ล ด ช	- ม ล ช	ม ช ล ด
- ด ด ล	- ด - ท	- ช ท ด	ท ร ด ท	- ร ฟ ด	ร ด ท ล	ช ฟ ช ล	- ท - ด
-- ร ม	ช ล ม ช	- ม ล ช	ม ช ร ม	-- ร ช	- ม - ร	- ม ช ร	ด ล ช ด

8. เพลงตามองตา

--- ฟ	- ม - ร	- ฟ - ร	ด ล ด ร	ฟ ด ฟ ล	- ด - ร	- ด ร ฟ	ฟ ด ร ฟ
- - ด ร ฟ	ฟ ด ร ฟ	ฟ ร ด ฟ	ฟ ร ด ล	// - - - ช	ฟ ช ด ล	- ช ฟ ล	ช ฟ ร ฟ

9. เพลงเต้ยโขง

----	--- ล	--- ช	- ม - ล	--- ช	- ด - ล	--- ช	- ม - ล
----	--- ล	--- ช	- ม - ล	--- ช	- ด - ล	--- ช	- ม - ล
----	- ช - ม	--- ร	- ด - ม	--- ร	- ช - ม	--- ร	- ด - ล
--- ด	- ร - ม	- ร - ด	- ช - ล	--- ด	- ร - ม	- ร - ด	- ช - ล

10. เพลงเทพธิดาเทวี

----	- ล ล ล	- ช พ ช	- ล - ร	----	- ล ล ล	- ร - ด	- พ ช ล
----	- ร ร ร	-- ล ท	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ท	- ช ล ท	- ล ล ล
- ช พ ช	- พ ม พ	- ม ร ม	- ร ด ร	----	- ช - ช	- ร ล ท	- ล ล ล
- ล - ช	- พ - พ	- ม ร ม	- ร - ร				

11. เพลงธรรณีกรรแสง

- ล ด ช	ล ช พ ร	--- พ	- ร พ ช	----	- พ - ช	ล ช ด ล	- ล ล ล
- ด - ช	- ล - ด	ร ด ร ม	- ท - ล	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล
- ร ร ร	ด ม ร ด	- ล ล ล	ช พ ช ล	- ร ร ร	ด ม ร ด	- ล ล ล	ช พ ช ล
----	- พ - ช	- ล - ด	- ล ด ช	- ล - ช	พ ร - พ	--- ช	พ ล ช พ
- ด - พ	- ช - ล	ด ร ด ล	- ช - พ	- ด - ด	--- พ	- ล - ช	พ ช - ล
--- ร	ม พ ช ล	- ล ล ล	- ล - ล				

12. เพลงนางนาคเปิดบายศรี

--- พ	ช ล ท ด	- ล - ร	ด ล ล ล	ด ร ด พ	- ช - ล	--- ช	ล ช ด ล
--- ด	ล ล ล ล	- ท - พ	- ท - ด	--- ร	พ ร ด ท	--- ด	ร ด พ
--- พ	ร ร ร ร	พ ร ช ท	ช ท ด ร	- พ - ช	ล ช พ ร	--- ด	ล ร ด ล
----	- ด ด ด	ร ด พ ร	ด ล - ช	----	พ ช ล ด	ล ช พ ร	- พ - ช

13. เพลงน้อยใจยา

ช ม ช ช	ช ล ช ช	ล ช ด ล	ช ด ร ม	----	ร ด ร ม	ช ล ช ม	ร ด ร ม
- ม - ม	ร ด ร ม	ช ล ช ม	ร ด ร ม	ร ด ร ม	ร ช ร ม	ร ด ร ม	- ช - ล
-- ด ช	ล ช ม ช	-- ร ม	ช ล ช ม	-- ร ม	ช ล ช ด	--- ร	- ม ช ล
--- ด	-- ล ด	-- ร ม	ร ด ล ด	- ด - ด	- ช ล ด	-- ร ม	ร ด ล ด
ช ด ล ช	- ม ร ช	- ช - ช	- ม ร ด				

14. เพลงปราสาทไหว

----	----	--- ตั้	- ท - ล	--- ท	- ล ฟ ม	ฟ ม ด ม	ด ม ฟ ฟ
--- ตั้	- ท - ท	ล ท ฟ ซ	- ฟ ม ตั้	--- ท	- ตั้ ตั้ ตั้	- ฟ ม ด	ท ด ม ฟ
- ซ - ฟ	ม ด ม ฟ	ด ฟ ม ด	- ท - ล	--- ท	- ล ฟ ม	ฟ ม ด ม	ด ม ฟ ฟ
- - - ตั้	- ท - ท	ล ท ฟ ซ	- ฟ ม ตั้				

15. เพลงป้อมเป้ง

----	- ล - ตั้	-- ด ร	ด ร ฟ ด	- ร ฟ ร	- ตั้ ล ตั้	--- ฟ	- ลั้ ซ ฟ
--- ซ	ลั้ ซ ฟ ร	ด ร ฟ ซ	ฟ ร - ด	----	- ตั้ - ล	- ซ - ซ	- ซ - ล
- ด ซ	- ฟ - ร	-- ซ ฟ	- ร ฟ ซ	----	ฟ ซ ล ตั้	-- รั้ ตั้	- ลั้ - ซ
- ล - ซ	- ฟ - ร	- ร ฟ ซ	- ฟ ร ด	----	----	----	----

16. เพลงปราสาทไหว

----	----	--- ตั้	- ท - ล	--- ท	- ล ฟ ม	ฟ ม ด ม	ด ม ฟ ฟ
--- ตั้	- ท - ท	ล ท ฟ ซ	- ฟ ม ตั้	--- ท	- ตั้ ตั้ ตั้	- ฟ ม ด	ท ด ม ฟ
- ซ - ฟ	ม ด ม ฟ	ด ฟ ม ด	- ท - ล	--- ท	- ล ฟ ม	ฟ ม ด ม	ด ม ฟ ฟ
- - - ตั้	- ท - ท	ล ท ฟ ซ	- ฟ ม ตั้				

17. เพลงเป็นสึดทำไม

----	ร ด ร ฟ	-- ซ ล	ซ ล ด ล	-- ซ ล	ซ ล ด ร	- ฟ ด ร	ฟ ร ด ล
----	ด ฟ ซ ล	-- ซ ล	ด ล ซ ฟ	-- ด ร	ฟ ซ ฟ ด	- ล ด ล	ด ร ฟ ซ
						- ร ล ท	- ล ล ล

18. เพลงแปลงอนิจจา

--- ฟ	--- ร	--- ฟ	--- ฟ	--- ล	ด ร ด ฟ	-- ล ซ	ฟ ซ - ล
--- ด	- ล ล ล	- ร - ด	- ซ - ล	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ฟ - ซ	ล ฟ ม ร
--- ม	- ร ร ร	- ด - ล	- ล ล ล	- ซ - ล	ด ร ด ฟ	- ล - ซ	ฟ ซ - ล
--- ล	- ล ล ล	- ร - ด	- ซ - ล	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ฟ - ซ	ฟ ล ซ ฟ

19. เพลงพระลอเลื่อน

--- ฟ	ชชชช	- ฟชล	ฟชชช	ฟรชฟ	ทชดํท	ฟชทด	รดฟร
--- ฟ	รรรร	ดรฟด	- ร-ฟ	---ช	ลชฟร	--ฟร	-ดทด
-ด-ด	ทรดด	ทรดด	ทรดช	-ลดํช	ลชฟช	ดชดท	ทรดท
-ช-ท	ชทดร	ดทดร	ดทลช	-ลดช	ลชฟร	--ชฟ	-รฟช

20. เพลงพราวพันลำ

--- ฟ	ฟลชช	ลชฟร	-ด-ช	-ช-ช	ฟลชช	ลชชช	-ด-ช
--- ฟ	ดฟชล	ดรดล	-ช-ฟ	--ชล	ดลชฟ	ชลชฟ	-มดร
--- ฟ	ลชฟล	---ด	--ทด	-ฟชล	ชดทด	รดทช	ทรดท
-ท-ท	ดดดด	--ชล	ชลชช	--ดช	ดชดท	ดชดท	ลชฟช

21. เพลงพ่อนเงี้ยว

----	---ม	----	-ช-ล	----	-ร-ม	----	-ช-ช
----	---ม	----	-ช-ล	-ด-ล	-ช-ด	---ร	-ม-ช
----	---ม	----	-ช-ล	-ด-ล	-ช-ด	---ร	---ม
-ช-ด	-ร-ด	-ด-ร	-ล-ด	-ลลล	-ม-ร	-ด-ล	-ดชล
----	---ล	---ท	---ล	-ท--	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล

22. เพลงรำผีמד

----	-รรร	ดรฟช	-ฟชด	-รดท	-ดรด	-ทดร	ดทลช
---ด	-ช-ล	ดรดล	-ช-ฟ	-ชฟร	-ดรฟ	-รฟช	ทฟชท
-ชทท	ชลทท	ดรดท	-ช-ฟ	---ร	-ด-ร	ฟชฟร	-ด-ท
----	----	-ชทด	ทรดท	-รฟด	รดทล	ชฟชล	-ท-ด
----	----	-ช-ฟ	-รทด	-รฟด	รดทช	ฟชทด	-ทชท
----	-ช-ฟ	-ร-ฟ	-ช-ท	-ช-ด	-ช-ท	-ล-ช	ฟรฟช

23. เพลงรำแม่ปิง

ดด-ช	ลชฟชช//	ลฟลช	-ฟ-ร	---ฟ	-ด-ร	-ฟดร	-ด-ท
-ช-ท	-ด-ช	-ฟชท	-ดชท	-รดร	ฟรดด	-ลชฟ	ชลฟช

24. เพลงลาวชมดง

--- ล	- ล ล ล	ด ร ด ล	- ช - ม	-- ช ม	ร ด ร ม	-- ช ล	ด ช ล ด
----	ด ล ช ด	-- ด ร	ม ร ช ม	-- ช ร	ม ร ด ล	ม ร ช ม	- ร - ด
-- ม ร	ด ล ช ม	-- ม ม	ร ม ช ล	-- ช ด	-- ช ล	- ช ม ช	- ล - ด
- ด - ด	ช ล ช ด	ช ล ช ด	- ร - ม	-- ช ร	ม ร ด ล	ม ร ช ม	- ร - ด

25. เพลงลาวเสียงเทียน

----	----	- ล ล ล	ช ล ด ช	--- ฟ	- ม --	- ร - ช	- ล ช ช
- ล ช ม	ช ร ม ช	-- ด ร	ม ร ด ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	- ช - ด	ม ร ด ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด
----	----	- ล ช ม	ช ร ม ช	----	----	ช ล ช ม	ร ด - ร
----	----	- ล ช ม	ช ร ม ช	----	----	ช ล ช ม	ร ด - ร
- ม - ร	- ด - ม	- ช - ด	ม ร ด ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	- ช - ด	ม ร ด ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด

26. เพลงลาวจ้อย สร้อยแสงแดง หงส์ฟ้าเอย

--- ฟ	ช ล ด ช	----	- ล - ช	--- ฟ	ช ล ด ช	ล ช ฟ ช	- ล - ด
--- ล	- ด ร ด	--- ล	ช ฟ ช ล	- ด - ร	- ฟ - ช	ล ช ฟ ร	- ด ร ฟ
--- ช	ฟ ฟ ฟ ฟ	-- ด ร	ฟ ช ล ร	- ด - ล	- ด - ร	-- ด ร	ฟ ด ด ด
--- ร	ด ด ด ด	ด ล ช ฟ	- ช - ล	----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ร	- ด ร ฟ

27. เพลงลอยกระทง

----	- ช - ช	ล ช ม ช	- ล - ด	--- ร	- ด - ล	--- ช	ด ล ช ม
- ม - ช	- ล - ด	--- ล	--- ด	- ช - ล	- ด - ร	- ด - ล	- ช - ช
----	--- ด	--- ด	- ล - ด	----	--- ช	--- ช	- ม - ช
--- ด	-- ด ด	--- ร	- ม --	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ล	- ด - ร
----	-- ม ม	-- ม ม	- ร - ม	----	- ด - ด	- ด - ด	- ล - ด
--- ด	- ล - ช	-- ล ด	- ล - ด	--- ด	- ล - ช	- ล - ด	- ล - ด

28. เพลงล่องแม่ปิง

----	- ซ ซ ซ	ล ช ม ซ	- ล - ด	----	ซ ล ซ ด	ซ ล ซ ด	ม ร ช ม
----	ซ ด ร ม	- ซ - ม	ร ด - ร	----	ซ ด ร ม	- ซ - ม	ร ด - ร
--- ล	- ด - ร	ม ร ช ร	ม ร ด ล	ซ ด ร ม	- ซ - ล	ซ ล ด ล	ซ ม - ซ

29. เพลงสะเลียมหวานรำลึก

----	--- ล	-- ด ล	- ซ ฟ ซ	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ซ ล ท	ด ร - ล
----	--- ล	-- ด ล	- ซ ฟ ซ	- ร - ม	- ฟ - ล	- ร ร ร	ด ม ร ล
----	--- ล	-- ด ล	- ซ ฟ ซ	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ซ ล ท	ด ร - ล
----	- ซ ล ซ	-- ร ม	- ฟ - ซ	- ม ร ด	ร ล ซ ฟ	- ม ช ร	ด ล ด ร
----	--- ฟ	-- ม ฟ	ล ฟ ม ร	--- ด	ล ร ด ล	- ซ ฟ ซ	ฟ ล ซ ฟ
----	- ซ ล ซ	-- ร ม	- ฟ - ซ	- ม ร ด	ร ล ซ ฟ	- ม ช ร	ด ล ด ร
----	--- ล	-- ด ล	ซ ฟ - ซ	- ร - ม	- ฟ - ล	- ร ร ร	ด ม ร ล
----	- ซ ฟ ซ	-- ร ม	- ฟ - ซ	- ม ร ด	ร ล ซ ฟ	- ม ช ร	ด ล ด ร

30. เพลงสาวขอนแก่น

- ร ด ล	- ซ - ฟ	- ซ ฟ ร	- ด - ฟ	- ซ ฟ ซ	- ล - ด	- ด - ร	ด ล ซ ด
- ร ด ล	- ซ - ฟ	- ซ ฟ ร	- ด - ฟ	- ซ ฟ ซ	- ล - ซ	- ซ - ล	- ล - ล
- ร - ด	- ล - ซ	-- ซ ล	- ล - ล	- ร - ด	- ล - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ร
ด ร ฟ ด	- ร - ฟ	-- ฟ ซ	ฟ ฟ ฟ ฟ	- ด ร ฟ	ร ซ ฟ ร	- ด ร ฟ	ร ซ ฟ ฟ
- ซ ฟ ซ	ฟ ซ ล ด	-- ด ร	ด ล ซ ด				

31. เพลงสาวชาววัง

--- ซ	- ม ร ด	ด ร ด ด	ด ร ม ซ	- ม - ล	ซ ม ซ ซ	ด ร ม ซ	ม ร ด ด
--- ซ	- ม ร ด	ด ร ด ด	ด ร ม ซ	- ม - ล	ซ ม ซ ซ	ด ร ม ซ	ม ร ด ด

32. เพลงเสเลเมา

--- ล	- ด - ร	- ซ - ล	ซ ล ด ร	--- ร	ม ร ด ร	ล ร ด ฟ	- ซ ล ด
--- ล	- ด - ร	ม ร ด ฟ	- ซ ด ล	- ซ - ฟ	- ซ ร ฟ	ด ร ล ซ	ฟ ล ด ร
- ด - ร	ด ร ฟ ซ	ล ร ล ซ	- ล ด ร	----	----	----	----

33. เพลงไหว้ครู

- - - ด	- ร ร ร	- - - ฟ	ร ช ฟ ร	ด ร ฟ ด	- ด - ด	ฟ ร ด ล	ช ฟ ช ล
- ด ด ด	- ล ช ฟ	ด ร ด ฟ	ด ฟ ช ล	- ด ด ด	ฟ ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ฟ
- ฟ ช ล	ด ล ช ฟ	ช ล ช ฟ	ช ฟ ด ร	ฟ ร ด ล	ช ล ด ร	ด ล ด ร	ด ร ช ฟ
- ฟ ช ล	ด ล ช ฟ	ด ร ด ฟ	ด ฟ ช ล	- ด ด ด	ฟ ร ด ล	ร ด ล ช	ด ล ช ฟ

34. เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ

-----	- ม - ช	- ม - ช	- ล - ด	-- ล ช	- ด - ล	-- ช ม	- ร ม ช
-----	- ม ร ด	-- ด ร	ม ร ช ม	-----	ช ม ร ด	-- ด ร	ม ร ช ม
- ช ล ช	- ม ช ม	- ร ม ร	- ด ร ด	-----	-----	-----	-----
-----	- ม ร ด	-- ช ม	ร ด ร ม	-----	- ด ร ม	-- ช ล	ช ม - ช
-----	- ม ร ด	-- ด ล	- ช - ม	-- ล ม	- ม - ร	ม ร ม ล	- ด - ร
-----	- ม - ช	-- ล ช	- ม - ร	-- ม ร	- ด - ล	ด ล ด ช	- ล - ด

35. เพลงห่วงหาอาลัย

- ร - ร	- - - ด	ร ด ร ท	- ด - ร	-----	- - - ร	- ร ร ร	- ร - ล
- ร ด ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ด	-----	- - - ด	ร ม ร ด	- ท - ล
ด ร ด ล	- ช - ล	ด ร ด ล	- ช - ฟ	ช ล ช ฟ	- ม - ร	ด ล ด ร	-----
- ล - ร	- ม - ฟ	ม ร ม ฟ	- ช - ล	- - - ด	- ท - ด	ม ฟ ม ด	- ท - ล
- - - ล	- ล ล ล	- ล - ล					

36. เพลงอุทยานดอกไม้

- - - ล	ช ช ช ช	- ช ร ช	ล ท ด ร	-----	ม ้ ด ร ม ้	ช ้ ม ้ ร ด	ร ด ท ล
-----	- ร ร ร	ม ้ ด ร ม ้	ร ด ท ล	- - ช ฟ	ช ด ้ - -	ช ล ด ้ ล	ช ฟ - ช
- - - ล	ช ช ช ช	- ด ้ - ล	- ล ล ล	- - ช ล	ด ร ด ล	- - - ช	ฟ ล ช ฟ
-----	- ด - ฟ	- ช - ล	- ช - ด	- - - ร	ด ด ด ด	ช ล ด ล	ช ฟ - ช

3. ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่

3.1 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

จากการศึกษา วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีความเชื่อในเรื่องพิธีการไหว้ครู เพื่อช่วยเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในการบรรเลง เพื่อให้การบรรเลงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอุปสรรค และหากไม่ได้ไหว้ครูก่อนบรรเลง ก็เชื่อว่าจะมีเหตุทำให้การบรรเลงมีอุปสรรค บรรเลงไม่เข้ากัน ทำให้ขาดความไพเราะ ดังนั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จึงมีพิธีไหว้ครูก่อนการบรรเลง เพื่อเป็นการบูชาครูก่อนการบรรเลงในแต่ละครั้ง ซึ่งเจ้าภาพจะนำเครื่องกำนลมามอบให้กับหัวหน้าวง เพื่อทำพิธีไหว้ครูก่อนการบรรเลง เพื่อเป็นการบูชาและบอกกล่าวครูอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ให้เกิดสิริมงคล โดยมีขั้นตอนพิธีการไหว้ครูดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 39 เครื่องกำนลในพิธี 1

ภาพประกอบ 40 เครื่องกำนลในพิธี 2

3.1.1 เครื่องกำนลบูชาครูดนตรี ประกอบด้วย

- ไก่	1	ตัว
- สุรา	1	ขวด
- บุหรี่	1	ซอง
- เงินค่ารวมขัน	120	บาท
- ถ้าเป็นคนๆ ละ	12	บาท
- หมาก , พลู	1	ชุด
- เทียนเล่มบาท	3	เล่ม
- เทียนเล่มเฟือง	8	เล่ม
- ผ้าขาว , ผ้าแดง	1	ชุด

- ขมิ้น , ส้มป่อย, น้ำมันต์	1	ชุด
- ฐูป	16	ดอก
- ข้าวสาร	1	ถุง

3.2 บทบาทหน้าที่

เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลงานบุญ ประเพณี เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นการแสดงถึงการสืบสานทางวัฒนธรรมของชาวบ้านหมู่บ้านเชิงผาที่ชัดเจน เข้มแข็ง และมีค่านิยมที่ดีในวิถีชีวิตความเป็นไทย

3.3 โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่าโอกาสที่ใช้ในการบรรเลงของวงจะเกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีของชาวบ้านเชิงผา ซึ่งจะมีโอกาสในการบรรเลงวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาดังนี้

งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่	ประเพณีทานเจดีย์ทราย
ประเพณีสงกรานต์	ประเพณีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป
ประเพณีแห่เทียนพรรษา	ประเพณีตานก๋วยสลาก
ประเพณีออกพรรษาเข้าพรรษา	ประเพณีแห่คว้าน (แห่คว้าน)
งานทอดกฐิน , งานทอดผ้าป่า	ประเพณีทานข้าวหลาม-ข้าวจี
งานมงคลสมรส	ประเพณีปอยลูกแก้ว/ปอยน้อย
งานบวชภาค	ประเพณีขึ้นท้าวทั้ง 4
งานศพ	ประเพณีส่งเคราะห์บ้าน
พิธีการไหว้ครูของวง	ประเพณีสืบชะตาบ้าน

3.4 การถ่ายทอด

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย กับการถ่ายทอดให้กับคนในหมู่บ้านและโรงเรียนต่างๆ ปัจจุบันทายาทรุ่นลูกหลายยังสืบสานและศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ที่ครูไชยา จันทร์มาทอง ครูประจำ วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ได้มีวิธีการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านและส่งเสริมอนุรักษ์การเล่นเครื่องดนตรีในวงซึ่งประกอบด้วย ซึ่งเล็ก ซึ่งใหญ่ ปี่แนใหญ่ ปี่แนเล็ก ปี่กลองยาว แคน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอด้วง ซออู้ ซอด้วง รูปแบบการฝึก การเล่นแต่เดิมใช้ระบบการเรียนรู้แบบท่องจำ เป็นการต่อเพลงแบบครูกับศิษย์โดยใช้วิธีจดจำการเล่นเครื่องดนตรี ทำนอง จึงหะเป็นหลัก ดังนั้นความไพเราะของดนตรีจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานการจดจำและทักษะการเล่นของนักดนตรีแต่ละคน นักดนตรีบางคนมีการฝึกที่ไม่ต่อเนื่องยังใช้ลักษณะแบบครูพัก ลักจำ ทำให้การเล่นดนตรีไม่แม่นยำ

ทำนอง ไม่แม่นยำหรือ เพราะไม่มีโน้ตทางดนตรีมาใช้ ต่อมามีการพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยครูไชยยา จันทร์มาทองและสมาชิกในวงหลายท่าน ได้พยายามศึกษาเรียนรู้ลักษณะโน้ตไทยของเพลงไทยเดิมทางล้านนา เพลงไทยเดิมทั่วไป ตลอดจนศึกษาเรียนรู้โน้ตสากลทางดนตรี ศึกษาเรียนรู้เพลงไทยพื้นบ้าน เพลงไทยลูกทุ่งและบทเพลงทั่วไปจนสามารถเรียนรู้ได้อย่างชำนาญ มีประสบการณ์มากขึ้น และสามารถนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในวงเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะทางดนตรีอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกเป็นโน้ตไทยให้สมาชิกในวงเรียนรู้ ฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเล่นดนตรีได้อย่างเป็นระบบ มีแบบแผน มีความไพเราะเพราะพริ้ง มีเทคนิคลูกทางดนตรีเล่นเพิ่มเติม และมีการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวไปสู่เยาวชน นักเรียนในหมู่บ้าน เป็นการอนุรักษ์และสืบทอด “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผาให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

ประวัติการเป็นวิทยากรสอนดนตรี

จังหวัดสุโขทัย

1. โรงเรียนบ้านเชิงผา	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
2. โรงเรียนบ้านกลางดง	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
3. โรงเรียนบ้านหนองผักบุ้ง	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
4. โรงเรียนบ้านโป่งฝาง	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
5. โรงเรียนบ้านแม่บ่อทอง	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
6. โรงเรียนศรีเสลี่ยม	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
7. โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
8. โรงเรียนบ้านแม่ทุเลา	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
9. โรงเรียนบ้านไทยชนะศึก	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
10. กลุ่มพ่อบ้านท่าวิเศษ	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
11. กลุ่มพ่อบ้านเชิงผา	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย
12. กลุ่มแม่บ้านเชิงผา	อำเภอทุ่งเสลี่ยม	จังหวัดสุโขทัย

จังหวัดตาก

1. โรงเรียนหนองเขียงคา	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
2. โรงเรียนบ้านท่าไผ่	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
3. โรงเรียนตัวอย่าง	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
4. โรงเรียนแม่ไถ้	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
5. โรงเรียนเขื่อนภูมิพล	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
6. โรงเรียนบ้านวังไค	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
7. โรงเรียนคลองไม้แดง	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
8. โรงเรียนนาตาโพธิ์	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก
9. โรงเรียนเด่นไม้ซุง	อำเภอสามเงา	จังหวัดตาก

จังหวัดลำปาง

1. โรงเรียนหัวน้ำ	อำเภอเถิน	จังหวัดลำปาง
2. โรงเรียนแม่แสรม	อำเภอเถิน	จังหวัดลำปาง
3. โรงเรียนบ้านเสลี่ยมหวาน	อำเภอเถิน	จังหวัดลำปาง
4. โรงเรียนแม่พู่	อำเภอเถิน	จังหวัดลำปาง
5. โรงเรียนแม่เชียงราย	อำเภอแม่พริก	จังหวัดลำปาง

จังหวัดกำแพงเพชร

1. โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง	อำเภอขาณุวรลักษณ	จังหวัดกำแพงเพชร
2. โรงเรียนนารีราษฎร์วิทยา	อำเภอนาบ่อคำ	จังหวัดกำแพงเพชร
3. กลุ่มพ่อบ้านหมุ่มบ้านแม่ธานี	อำเภอนาบ่อคำ	จังหวัดกำแพงเพชร

คำตอบแทน

1. โรงเรียนได้ชั่วโมงละ 200 บาท
2. ชุมชนกลุ่มพ่อบ้านแม่บ้านแล้วแต่จะเก็บได้

การเดินทางไปสอนแต่ละโรงเรียนที่อยู่ต่างจังหวัด นายไชยยา จันท์มาทองจะเดินทางด้วยตนเองพร้อมด้วยรถยนต์ส่วนตัว โดยไม่ได้ค่าน้ำมันเพิ่ม เมื่อไปสอนตามโรงเรียน จะพักอยู่ที่โรงเรียนจนกว่าจะสอนครบตามสัญญา เพราะโรงเรียนที่ไปสอนอยู่ต่างจังหวัด นายไชยยา จันท์มาทอง และจะหุงหาอาหารทาน

4. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 อยู่อย่างไทย

ภาพประกอบ 41 การทำนาของชาวบ้านกลางดง

ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นสังคมชนบท อาชีพหลักคือเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ อาชีพอื่นๆ ได้แก่ รับจ้างทั่วไป งานช่างฝีมือพื้นบ้านต่างๆ และค้าขาย ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามแนวตั้งเดิม กล่าวคือ ดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน ประหยัด เรียบง่าย สภาพเศรษฐกิจเป็นลักษณะ อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ทุกคนในสังคมจะมีอุปนิสัยใจคอโอบอ้อมอารี แบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเกี่ยวพันเป็นเครือญาติ ลักษณะครอบครัวเป็นทั้งครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย บางบ้านมีหลายครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความผูกพันใกล้ชิดและมักจะปลูกบ้านใกล้ๆ ญาติพี่น้องของตน มีการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ ในแต่ละสาขาต่าง ๆ เช่นงานช่างฝีมือ งานศิลปหัตถกรรม ดนตรี นาฏศิลป์พื้นบ้านจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งสืบทอดกันไปตลอดทุกยุคทุกสมัยจนถึงปัจจุบัน ลักษณะการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดเรื่องหนึ่งคือมีการสืบทอดทางศิลปะดนตรีพื้นบ้าน “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” โดยมีครูไชยยา จันทร์มาทอง ศิลปินพื้นบ้านแห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นครูผู้ถ่ายทอดศิลปะดนตรีพื้นบ้าน ไปสู่ลูกหลาน และนักเรียนในเขตตำบลกลางดง และตำบลใกล้เคียงในอำเภอทุ่งเสลี่ยม โดยผู้รับการถ่ายทอดจะมีความรู้ความสามารถทางศิลปะดนตรี มีจิตใจที่อ่อนโยน สงบเยือกเย็น รักและหวงแหนศิลปะพื้นบ้าน และบางคนสามารถเล่นดนตรีสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง เป็นการสืบสานวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป

ภาพประกอบ 42 เศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้านเชิงผา

สภาพเศรษฐกิจมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาแบบเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ พอมี พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตอย่างประหยัดเรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทุกบ้านมีผลผลิตทางการเกษตรจะมีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือด้านแรงงานทางการเกษตรแบบพึ่งพา (ลงแขก) สภาพสังคมวัฒนธรรม ประชากรทั้งหมดในหมู่บ้านเชิงผานับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบศาสนกิจอย่างเคร่งครัด ทุกเทศกาลงานบุญ ประเพณี เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชนาค งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีกินข้าวสลาก (दानก๋วยสลาก) แห่งเทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า มีการนำดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ไปร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีวิถีชีวิตแบบอยู่อย่างไทยแบบเศรษฐกิจพอเพียง พอมี พอกิน พอใช้ อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ลักษณะทางสังคมเป็นสังคมเกษตร มีความผูกพันใกล้ชิดทางเครือญาติ มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะทางล้านนา (ภาคเหนือ)

4.2 ใฝ่ใจศึกษา

นักดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการฝึกปฏิบัติ ส่งสมทักษะทางดนตรีพื้นบ้าน สืบทอดประสบการณ์ และมีพัฒนาการทางดนตรีของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนามาอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนต่อเนื่องยาวนานเกือบร้อยปี ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นพิเศษเฉพาะตัว

ภาพประกอบ 43 ขณะการถ่ายทอดเด็กในหมู่บ้าน ภาพประกอบ 44 ขณะการถ่ายทอดเด็กในหมู่บ้าน

การเล่นเครื่องดนตรีในวงซึ่งประกอบด้วย ซิ่งเล็ก ซิ่งใหญ่ ปี่แนใหญ่ ปี่แนเล็ก ปี่กลองยาว แคน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอด้วง ซออู้ ซอด้วง รูปแบบการฝึก การเล่นแต่เดิมใช้ระบบการเรียนรู้แบบท่องจำ เป็นการต่อเพลงแบบครูกับศิษย์โดยใช้วิธีจดจำการเล่นเครื่องดนตรี ทำนอง จังหวะเป็นหลัก ดังนั้น ความไพเราะของดนตรีจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานการจดจำและทักษะการเล่นของนักดนตรีแต่ละคน นักดนตรีบางคนมีการฝึกที่ไม่ต่อเนื่องยังใช้ลักษณะแบบครูพัก ลักจำ ทำให้การเล่นดนตรีไม่แม่นยำ ทำนอง ไม่แม่นยำเนื้อร้อง เพราะไม่มีโน้ตทางดนตรีมาใช้ ต่อมามีการพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยครู ไชยยา จันท์มาทองและสมาชิกในวงหลายท่าน ได้พยายามศึกษาเรียนรู้ลักษณะโน้ตไทยของเพลงไทยเดิมทางล้านนา เพลงไทยเดิมทั่วไป ตลอดจนศึกษาเรียนรู้โน้ตสากลทางดนตรี ศึกษาเรียนรู้ เพลงไทยพื้นบ้าน เพลงไทยลูกทุ่งและบทเพลงทั่วไปจนสามารถเรียนรู้ได้อย่างชำนาญ มีประสบการณ์มากขึ้น และสามารถนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในวงเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะทางดนตรีอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกเป็นโน้ตไทยให้สมาชิกในวงเรียนรู้ ฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเล่นดนตรีได้อย่างเป็นระบบ มีแบบแผน มีความไพเราะเพราะพริ้ง มีเทคนิคลูกทางดนตรีเล่นเพิ่มเติม และมีการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวไปสู่เยาวชน นักเรียนในหมู่บ้าน เป็นการอนุรักษ์และสืบทอด “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผาให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

ภาพประกอบ 45 ขณะการบรรเลงคณะเชิงผา

จากการพัฒนาทางดนตรีของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนามาอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน ต่อเนื่องยาวนานเกือบร้อยปีดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา ของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ได้ยึดหลักแนวคิด ใฝ่ใจศึกษา มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางดนตรีอย่างแท้จริง

4.3 เสาะหาความรู้

ภาพประกอบ 46 ขณะการถ่ายทอด 1

ภาพประกอบ 47 ขณะการถ่ายทอด 2

นักดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทุกคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางศิลปะดนตรี มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีการสืบเสาะแสวงหา ค้นคว้าหาความรู้ เทคนิคประสบการณ์ทางดนตรีใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการร้อง การเล่นดนตรี จังหวะ ทำนอง การประสมวง การเรียบเรียงเสียงประสาน การแต่งเนื้อเรื่อง ทำนองดนตรี ความรู้เรื่องเครื่องดนตรีชนิดใหม่ๆ และเทคโนโลยีทางดนตรีอยู่ตลอดเวลา

“วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีการนำเพลงไทยลูกทุ่งเก่าร่วมสมัย เพลงไทยลูกทุ่งที่กำลังโด่งดังในปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต เพลงเพื่อชีวิต เพลงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือเพลงสตริงบางเพลง มาทำการเรียบเรียงเสียงประสานทางดนตรีใหม่ในลักษณะการประยุกต์ และนำไปบรรเลงในลักษณะวงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้ฟัง ผู้ชม ผู้เรียนเป็นอย่างมากนอกจากนี้มีการนำวิทยาระบบเสียงทางดนตรีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ซึ่งสร้างระบบเสียงทางดนตรีที่ไพเราะ มีการปรับแต่งเสียงที่ทันสมัย มีระบบบันทึกการเล่นดนตรีในลักษณะซีดีเพลงมาใช้เป็นสื่อและเทคโนโลยีประกอบการพัฒนาการเรียนการสอน การถ่ายทอดดนตรีให้กับผู้เรียน มีการนำระบบโน้ตดนตรีไทย โน้ตดนตรีสากลมาใช้เพื่อสะดวกในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งต่างจากวงดนตรีไทยพื้นบ้านสมัยก่อนที่มีการเรียนรู้ด้วยวิธีการจำเสียงเพียงอย่างเดียว

นับจนถึงปัจจุบันนี้ วงดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ได้สร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอทุ่งเสลี่ยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งสมาชิกนักดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ทุกคนมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความชำนาญ เกิดทักษะและ องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางดนตรีเป็นประจำ จึงนับได้ว่านักดนตรีทุกคนได้ยึดหลักแนวคิดปรัชญาทางการศึกษาด้านการเสาะหาความรู้ มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาดนตรีพื้นบ้านอย่างแท้จริง

4.4 เข้าสู่คำนิยาม

คำนิยามที่ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” แห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ยึดถือปฏิบัติเป็นระเบียบแบบแผนประเพณีอย่างเคร่งครัด คือการไหว้ครูก่อนการเล่นและบรรเลงดนตรี ซึ่งเชื่อว่าเป็นการรักษาธรรมเนียมทางดนตรีมาแต่โบราณกาล ที่นักดนตรี วงดนตรีทุกวง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีทุกคนถือกันว่า ดนตรี เป็นศาสตร์และศิลปะที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ดนตรีต้องมีครู เพราะครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางดนตรีไปสู่ลูกศิษย์ แต่ละรุ่นนักดนตรีที่ดีต้องกตัญญูทวดเวที่ต่อครูและผู้มีอุปการคุณทางดนตรี

ภาพประกอบ 48 เครื่องไหว้ครู

เครื่องไหว้ครูของ“วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” แห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ที่ยึดถือกันมาส่วนใหญ่จะคล้ายกับทุกวงดนตรีในภาคเหนือ(ล้านนา) ประกอบด้วย ไก่ 1 ตัว สุรา 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง เงินค่ารวมขัน 120 บาท (ถ้าเป็นคนๆ ละ 12 บาท) หมากพลู เทียนเล่มบาท 3 เล่ม เทียนเล่มเฟือง 8 เล่ม ผ้าขาว ผ้าแดง ขมิ้น ส้มป่อย รูป 16 ดอก ข้าวสาร 1 ถุง จัดใส่จานเป็นเครื่องกำหนด มีการกล่าวคำบูชาครูดนตรี บอกกล่าวพระรัตนตรัย และเจ้าที่ทางก่อนการเล่นบรรเลง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจให้สามารถบรรเลงดนตรีได้ไพเราะ ถูกจังหวะ ถูกทำนอง ไม่ผิดเพี้ยน ป้องกันสิ่งไม่ดีที่จะเกิดขึ้น และบรรเลงดนตรีได้อย่างราบรื่นตลอดงาน ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แต่ถ้าหากไม่ทำการบูชาครูก่อนการเล่นบรรเลงเชื่อว่าจะทำให้เกิดเหตุเภทภัยที่ไม่ดี เกิดการเจ็บป่วยผิดปกติของร่างกาย เกิดความไม่สบายใจขัดข้องต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว จากความเชื่อดังกล่าวนี เป็นการใช้ค่านิยมที่แสดงให้เห็นว่า “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” แห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ บ่งบอกถึงความมกตัญญูกตเวทิต่อครูบาอาจารย์ทางดนตรีไทยมีความเคร่งครัดในประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน มีความสำนึกตระหนัก เห็นความสำคัญในวัฒนธรรมดนตรีของตน รวมทั้งรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยให้คงอยู่ ลักษณะดังกล่าวถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง มีความรักผูกพันสามัคคีกลมเกลียว และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดนตรีไทยพื้นบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป

4.5 สร้างสมอุดมการณ์

“วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นวงดนตรีที่สร้างสมอุดมการณ์ในการบรรเลง สมาชิกในวงทุกคน มีความมุ่งมั่นที่รักษาประเพณี วัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้าน การเล่นดนตรีไทยแบบพื้นบ้านล้านนาที่ได้สั่งสมประสบการณ์สืบทอดกันมาให้คงอยู่สืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

ภาพประกอบ 49 ขณะการถ่ายทอด 3

นักดนตรีทุกคนเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” จึงขยายถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางดนตรีไปสู่นักเรียนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เยาวชนในหมู่บ้าน ครู อาจารย์ในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจ ส่งผลให้ชาวบ้าน นักเรียน เยาวชน ครูอาจารย์ ของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง และตำบลใกล้เคียงในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย และบางส่วนของอำเภอเถิน จังหวัดลำปางทุกคนตระหนักเห็นความสำคัญของ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาส่งเสริมวงให้เข้มแข็งและรักษาเอกลักษณ์ของดนตรีไว้ได้ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยมีการนำวงเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และประเพณีทางศาสนา และวันสำคัญต่างๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชนาค งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานประเพณี กินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า อย่างต่อเนื่องเสมอมา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมประเพณี เป็นการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมไทยไปพร้อมกับการอนุรักษ์ศิลปะทางดนตรีพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีขยายฐานความรู้ การฝึกทักษะและประสบการณ์ทางดนตรีพื้นบ้านล้านนาไปสู่โรงเรียนต่างๆ โดยครูไชยา จันทร์มาทอง รับเป็นวิทยากรสอนดนตรีไทยให้กับหลายโรงเรียน ทั้งประถมศึกษา และมีธยมศึกษาในเขตอำเภอ

ทุ่งเสลี่ยม อำเภอศรีสำโรงจังหวัดสุโขทัย และโรงเรียนในเขตจังหวัดตาก จังหวัดลำปาง จังหวัดกำแพงเพชรอีกหลายโรงเรียน นับเป็นคุณูปการของ“วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ที่ช่วยส่งเสริม สืบสานงานดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้แพร่หลาย และช่วยกันอนุรักษ์สืบต่อไป

การดำเนินกิจกรรมด้านวิทยากรได้รับความชื่นชมจาก โรงเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน หน่วยงานทางภาคราชการ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือได้ว่า การสร้างสมอุดมการณ์ของ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนช่วยให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคมประเพณีวัฒนธรรม เป็นอย่างดี

4.6 สืบสานวัฒนธรรม

ภาพประกอบ 50 ประเพณีและวัฒนธรรม 1

ภาพประกอบ 51 ประเพณีและวัฒนธรรม 2

“วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ได้ธำรงรักษาอนุรักษ์สืบทอดการเล่นดนตรีพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง มีการผสมผสานดนตรีกลมกลืนเข้ากับขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย ผลงานเชิงประจักษ์จะเห็นได้จากการนำ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลงานบุญ ประเพณี เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีกินข้าวสลาก(ทานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นการแสดงถึงการสืบสานทางวัฒนธรรมของชาวบ้านหมู่บ้านเชิงผาที่ชัดเจน เข้มแข็ง และมีค่านิยมที่ดีในวิถีชีวิตความเป็นไทย การดำรงชีวิตพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันในสังคมชนบท ดนตรีศิลปะพื้นบ้านกับประเพณีวัฒนธรรมจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน การใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมแล้ว ยังถือเป็นการอนุรักษ์ศิลปะทางดนตรีให้คงอยู่เพราะเมื่อมีกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีให้เข้าร่วมเล่นดนตรีต่อเนื่องตลอดปีแล้ว มีส่วนผลักดันให้ดนตรีต้องมีการพัฒนาทางด้านฝีมือเช่นกัน

4.7 จดจำประเพณี

ภาพประกอบ 52 ประเพณีตานก๋วยสลาก

ภาพประกอบ 53 ประเพณีแห่ครัวทาน

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามและการรวบรวมข้อมูลการเล่นดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย กับประเพณีวัฒนธรรมพบว่าสอดคล้องผสมกลมกลืน มีการรักษาประเพณีที่ดีงามไว้ มีประเพณีแบบผสมผสาน ทั้งประเพณีในท้องถิ่น ประเพณีของชาติ และพระพุทธศาสนาผสมผสานกันไป ประเพณีทางพระพุทธศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำบุญสงกรานต์ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) ประเพณีออกพรรษา งานบุญเทศน์มหาชาติ งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบวชนาคน งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ มีการนำ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” เข้าร่วมบรรเลงอย่างต่อเนื่องทุกปีในท้องถิ่นอำเภอทุ่งเสลี่ยม เมื่อมีงานวัฒนธรรมประเพณีใดๆ สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เพราะนั่นคือกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ต้องการให้ประชาชนทุกคนได้จดจำวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นมิให้สูญหายไปโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านเป็นสัญลักษณ์ของการจัดงาน

จึงสรุปได้ว่า “ วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา ” ได้ช่วยจดจำสืบสานประเพณี และเรียนรู้การนำ ศิลปะดนตรีพื้นบ้านร่วมประกอบพิธีกรรมของแต่ละประเพณีตามแบบโบราณที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ถือเป็น การผสมผสานและรักษาเอกลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยกับดนตรีพื้นบ้านท้องถิ่นล้านนาได้อย่างยอดเยี่ยม มิให้สูญหายและดำรงสืบต่อไป

4.8 ของดีศาสนา

ภาพประกอบ 54 วัดกลางดง

ภาพประกอบ 55 ชาวบ้านที่มาทำงานบุญ

ชุมชนหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทุกคน(ร้อยละ 95) นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีธรรมเนียมในการดำรงชีวิตประจำวัน มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับศาสนาพุทธ จะเห็นได้จากประเพณีทางพระพุทธศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำบุญสงกรานต์ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) ประเพณีออกพรรษา งานบุญเทศน์มหาชาติ งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบวชนาค งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ มีการนำ“ วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา ” เข้าร่วมพิธีกรรมและร่วมบรรเลงเป็นประจำอยู่เสมอ เป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นในศาสนาให้แก่ชุมชนหมู่บ้านเชิงผา ดังนั้นศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของทุกคนในหมู่บ้านเชิงผา ทำให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็น สงบสุข เชื่อมมั่นและปฏิบัติในหลักคำสอน การทำความดีละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า จากคุณลักษณะสำคัญทั้ง 8 ประการ ซึ่งประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ค่านิยม สังคมอุดมการณ์ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี ของดีศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งทางศิลปวัฒนธรรม “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยแต่ความเปลี่ยนแปลง กระแสทางวัฒนธรรมต่างประเทศ หรือกระแสทางเทคโนโลยี นวัตกรรม อาจทำให้ความเข้มแข็งทางศิลปวัฒนธรรม “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย สั่นคลอนหรือเสื่อมทรุดลงได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จำต้องมีการปรับตัวพัฒนาทั้งรูปแบบ วิธีการ เพลงที่ใช้เล่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยไม่ทิ้งรากเหง้าของเดิม เพื่อให้สามารถดำรงคงอยู่สืบต่อไปชั่วกาลนาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยซึ่งได้ดำเนินการมาเป็นลำดับสามารถสรุปผลได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ หมู่บ้านเซ็งผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. ทำให้ทราบสภาพบทบาท หน้าที่โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการถ่ายทอดวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ของคณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
3. ทำให้ทราบวิถีชีวิตของชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกับดนตรีเป็นอย่างไร ดนตรี และบทเพลงต่างๆ เป็นสื่อกลางของสังคมในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ของชาวบ้านด้าน วัฒนธรรม ความเชื่อ การดำรงชีวิตเป็นต้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญและลักษณะของดนตรีและบทบาทหน้าที่โอกาสที่ใช้ของดนตรีที่มีในชุมชน

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. พื้นที่การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่หมู่บ้านเซ็งผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เพียงหนึ่งหมู่บ้านเท่านั้น
2. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทำการศึกษารวบรวมองค์ความรู้โดยเน้นเฉพาะเนื้อหาทางด้านดนตรี และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเป็นสำคัญ เช่นประวัติที่มาของดนตรีเครื่องดนตรี ส่วนประกอบของเครื่องดนตรี ขั้นตอนต่างๆ ของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง บทเพลง การประสมวง โอกาสในการบรรเลงดนตรี นักดนตรี การถ่ายทอด วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเซ็งผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

1. ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา และสภาพปัจจุบันของคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดสุโขทัย
  - 1.2 ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.3 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 1.4 ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. ศึกษาองค์ประกอบของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
  - 2.1 นักดนตรี
  - 2.2 เครื่องดนตรี
  - 2.3 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง
3. ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่ต่างๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม
  - 3.1 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง
  - 3.2 บทบาท หน้าที่
  - 3.3 โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง
  - 3.4 การถ่ายทอด
4. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้
  - 4.1 อยู่อย่างไทย
  - 4.2 ใฝ่ใจศึกษา
  - 4.3 เสาะหาความรู้
  - 4.4 เข้าสู่ค่านิยม
  - 4.5 สร้างสมอุดมการณ์
  - 4.6 สืบสานวัฒนธรรม
  - 4.7 จดจำประเพณี
  - 4.8 ของดีศาสนา

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงในแบบของการพรรณนา บรรยายเป็นความเรียงและสรุปเป็นรายงานการวิจัย 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาและสภาพปัจจุบันของ คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

1.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดสุโขทัย

หลังจากความร่วมโรยยุคนครรัฐสุโขทัย(ประมาณ พ.ศ.1700-1900) สุโขทัยเมืองเก่าก็ กลายเป็นเมืองรกร้างว่างเปล่าไร้ผู้คน วันวาอารามกลายเป็นซากปรักหักพังไม่มีคนเหลียวแล ชุมชน ใหม่ย้ายไปอยู่ ณ ริมแม่น้ำยม ตรงตำบลธานีซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าแหล่งเดิม

สุโขทัยปัจจุบัน กลายเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ที่คงความเงียบสงบอยู่ทางตอนล่างของภาคเหนือ หรืออยู่ในดินแดนภาคกลางตอนบน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร ตาก แพร่ ลำปาง และอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ที่ความเจริญด้านเศรษฐกิจการค้ามากกว่าแต่สุโขทัยกลับ มากมายด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งมาท่องเที่ยวชมสถานที่สำคัญใน ประวัติศาสตร์ชาติไทย คือ ชุมชนเมืองเก่าเชิงเขาหลวง ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ ศรีสัชชาลัย และได้รับยกย่องเป็นมรดกโลก เมื่อ ปี พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยว น่าสนใจ คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง เตาทูเรียนสังโคโลก ศาลพระแม่ย่า

สุโขทัย มีเนื้อที่ทั้งหมด 6,596 ตารางกิโลเมตร มี 9 อำเภอ คือ อำเภอเมือง ศรีสำโรง สวรรคโลก ศรีสัชชาลัย ศรีนครทุ่งเสลี่ยม บ้านดานลานหอย ศรีมาศ และกงไกรลาศ แต่ละอำเภอ ก็มีเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

1.2 ประวัติอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ประวัติความเป็นมาของชื่ออำเภอทุ่งเสลี่ยม ไม่เคยมีการบันทึกไว้ชัดเจน แต่มีปรากฏใน วรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 1 ความว่า “ขุนไกรได้สาร ขึ้นไม้ใช้สะบัดอย่างวางใหญ่เข้าไป ในป่า ข้าม “ทุ่งชะเสลี่ยม” เร่งตะเบ็งมา ปายหน้ามาลงตรงธานี ถึงสวรรคโลก พลันทันใด” คำว่า “ทุ่งชะเสลี่ยม” สันนิษฐานว่าคงเป็นทุ่งเสลี่ยมนั่นเอง เส้นทางที่ปรากฏในเรื่องดังกล่าว คงเป็นเส้นทาง สายหนึ่งที่ใช้ติดต่อกันระหว่างกรุงศรีอยุธยา กับล้านนาไทย

ทุ่งเสลี่ยม มาจาก คำว่าสระสี่เหลี่ยม เพราะมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหมู่บ้านทุ่งเสลี่ยม ตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่าเดิม เรียกกันว่าบ้าน “สระสี่เหลี่ยม” ต่อมามีคนอพยพเข้ามาอยู่ได้ทำ การหักล้างถางพงป่า ทำนา ทำไร่ ทำสวน มองดูเว้งว่างเลยเรียกว่า “บ้านทุ่งเสลี่ยม” ต่อมาได้แยก เขตการปกครองเป็นกิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม เมื่อ พ.ศ. 2500 และเป็นอำเภอทุ่งเสลี่ยม เมื่อ พ.ศ. 2502 อำเภอทุ่งเสลี่ยม เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 49 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ได้มีผู้รวบรวมประวัติความเป็นมาของอำเภอทุ่งเสลี่ยมไว้ที่ต่าง ๆ กัน เช่น นายประเสริฐ สุริยวงศ์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านแม่บ่อทอง ได้เล่าไว้ว่า มีผู้เขียนเรื่องราวของคำว่า ทุ่งเสลี่ยมว่า “ทุ่งเสลี่ยม แปลมาจากคำว่า สะเลียม (เป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง) ที่ภาคกลาง เรียกว่า สะเดา” ไม้ชนิดนี้มีขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นหลักฐานที่ยืนยันได้แน่ชัด และอาจารย์ประเสริฐยังให้ความเห็นว่า น่าจะมาจากคำว่า “สระสี่เหลี่ยม” เพราะพื้นที่นี้ยังมีสระสี่เหลี่ยมเป็นหลักฐานปรากฏชัดให้เห็นอยู่ใน ทุ่งนา หมู่บ้านทุ่งเสลี่ยม และ หมู่บ้านแม่บ่อทอง ก็มีทองจริง หมู่บ้านกลางดงสมัยนั้นก็เป็นป่าดงดิบ แท้ๆ หมู่บ้านคลองสำราญ และหมู่บ้านแม่ทุเลา มีเรื่องเล่าว่าในสมัยก่อนชาวบ้านกลางดง แม่บ่อทองจะเดินทางไปอำเภอวังไม้ขอน หรืออำเภอสวรรคโลกในปัจจุบัน

1.3 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ประมาณ ปี พ.ศ. 2470 ประชาชนชาวอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ประกอบอาชีพในการเป็นลูกจ้าง ตัดไม้ ชักลากไม้ บริษัททำไม้ของชาวอังกฤษ เมื่อมาอยู่ที่ป่ากลางดง นานเข้าก็เริ่มปลูกบ้าน ทำนา ทำไร่ เมื่อได้ผลดีประกอบกับมีความอุดมสมบูรณ์ในทุกด้านจึงได้นำญาติพี่น้องจาก อำเภอเถินมาบุกเบิกที่ทำมาหากินกันมากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านแรก คือบ้านกลางดง ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของอำเภอสวรรคโลก หมู่บ้านกลางดงเป็นป่าดงดิบ ประกอบด้วยพรรณไม้นานาชนิด เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ฯลฯ และเป็นที่อยู่ของสัตว์นานาชนิด ซึ่งดินมีความอุดมสมบูรณ์มากทำให้การทำนาทำไร่ได้ผลผลิตมาก จนมีคำร่ำลือว่า “ บ้านกลางดง เหมือนนา ปลูกข้าวสามตัน คือการปลูกข้าวจะต้องปลูกในระยะให้ห่างกัน เพราะข้าวจะให้ผลผลิตมากหรือปลูกน้อยแต่ให้ผลผลิตมาก”หมู่บ้านกลางดงเป็นหมู่บ้านหน้าด่านในสมัยสุโขทัยประชาชนจากอำเภอเถินจะเข้ามาขายสินค้าในเมืองธานีหรือสุโขทัยในปัจจุบันก็ต้องนำล้อเกวียนบรรทุกสินค้าผ่านช่องแคบที่เรียกว่าหอรบผ่านมายังบ้านกลางดงซึ่งเป็นจุดกั้นเขตระหว่างสุโขทัยและจังหวัดลำปางในเวลา ต่อมาได้เกิดหมู่บ้านขึ้นอีก 4 หมู่บ้าน คือ บ้าน ห้วยฝาย บ้านโป่งฝาง บ้านกลางดงใต้และบ้านกลางดงเหนือจึงทำให้ตั้งตำบลกลางดงขึ้นโดยมีนายหลู่ชุมดวงเป็นกำนันคนแรกของตำบลกลางดง

1.4 ประวัติความเป็นมาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

เมื่ออายุ ๙ ขวบ นายไชยยา จันท์มาทอง ได้ไปอยู่กับนายมี โพธิ์ทา ซึ่งเป็นคนจังหวัดลำปาง และนายหมื่น วงศ์หล้า ครูดนตรีพื้นบ้านที่เก่งมากในขณะนั้น จุดประสงค์ที่ไปอยู่ด้วยเพราะต้องการเรียนดนตรีด้วย ตอนกลางวันนายไชยยา จันท์มาทอง ต้องไปช่วยเลี้ยงกระบือของนายมี โพธิ์ทา ที่กลางนา กลางคืนทั้งสองคนจึงจะช่วยสอนและต่อเพลงให้ พออายุได้ 34 ปี ได้รวบรวมชาวบ้านตั้งคณะดนตรีพื้นบ้านขึ้น โดยสอนดนตรีแต่ละอย่างให้ และตั้งชื่อคณะดนตรีว่า “เชิงผาล้านนาศิลป์ ”

ตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

1.1 นักดนตรี

นักดนตรีในหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยจำนวน 8-10 คน มีความสัมพันธ์กันเป็นเครือญาติ มีพ่อครูไชยยา จันท์มาทอง เป็นหัวหน้าวงและเป็นครูผู้ฝึกซ้อม นักดนตรีพอบ้านแม่บัว วงหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม นี้มีอาชีพหลักในการทำ การเกษตร เล่นดนตรีเป็นอาชีพเสริม และยังมีการสืบทอดให้กับเยาวชนรุ่น ลูกหลานของหมู่บ้าน และโรงเรียนในจังหวัดและนอกจังหวัดอีกด้วย

1.2 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ปรากฏอยู่ในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องตี เครื่องเป่า เป็นหลัก จากการศึกษาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีดังนี้ ปาดเอกหรือระนาดเอก 1 ราง ปาดทุ้มหรือ ระนาดทุ้ม 1 ราง ก้องวงฆ้องวง 1 วง ปี่แนใหญ่ 1 เล้า ปี่แนเล็ก 1 เล้า กลองเต่งถึง 1 ใบ ฉาบใหญ่ 1 คู่ กลับ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่

2.3 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

การศึกษามทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาคณะเชิงผาล้านนา ศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยพบว่ามทเพลงต่างๆ ที่ใช้บรรเลงทั้งในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา แบบแท้เก่าและแบบแท้ประยุกต์โดยสามารถแบ่งบทเพลงดังกล่าวออกเป็นสามประเภท คือ เพลงพื้นเมืองเพลงพื้นเมืองสำหรับบรรเลงและเพลงพื้นเมืองในพิธีกรรม, เพลงไทยเดิม, เพลงลูกทุ่ง ดังนี้

1. เพลงพื้นเมืองสำหรับบรรเลง โดยทั่วไป เป็นเพลงบรรเลงที่มีทำนองสั้นๆ โครงสร้างไม่ ซับซ้อน จังหวะค่อนข้างช้า เพลงพื้นเมืองสำหรับบรรเลงทั่วไป ได้แก่ เพลงล่องแม่ปิง, เพลงสร้อย เวียงพิงค์, เพลงกุหลาบเชียงใหม่, เพลงฤาษีหลงถ้ำ, เพลงพม่า เป็นต้น เพลงพื้นเมืองในลักษณะนี้ใช้ บรรเลงในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ทั้งในรูปแบบแท้เก่าและแบบแท้ประยุกต์ และเพลงพื้นเมืองใน พิธีกรรม หมายถึง เพลงพื้นเมืองที่ใช้สำหรับบรรเลงในพิธีกรรมเท่านั้น ได้แก่ เพลงผีมดห้อยผ้า, เพลงผีมดกินน้ำมะพร้าว, เพลงมวย, เพลงฉัตร เป็นต้น เพลงพื้นเมืองในลักษณะนี้มักจะใช้บรรเลงใน พิธีกรรมพ่อนผี และเป็นบทเพลงที่มีความเฉพาะในการดำเนินขั้นตอนทางพิธีกรรม ส่วนใหญ่จะใช้ แท้ประโคนในวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาในรูปแบบแท้เก่า

2. เพลงไทยเดิม หมายถึง บทเพลงที่มีถิ่นกำเนิดในแถบภาคกลางของไทย เพลงไทยเดิมที่เข้ามามีบทบาทต่อดนตรีล้านนาภายหลังจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมดนตรีของล้านนากับสยาม เพลงไทยเดิมที่นิยมนำมาบรรเลงในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนามักจะเป็นเพลงบรรเลงทำนองสั้นๆ โครงสร้างของเพลงไม่ซับซ้อน เช่น เพลงลาวดวงเดือน, เพลงลาวเสียงเทียน, เพลงมอญดูดาว, เพลงเขมมอญบางขุนพรหม เป็นต้น

3. เพลงลูกทุ่งถูกนำเข้ามาบรรเลงในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา เนื่องจากการเข้ามามีอิทธิพลของเพลงภาคกลาง และ เพลงลูกทุ่งคำเมืองในสังคมชาวบ้าน เพลงลูกทุ่งที่เป็นที่นิยมบรรเลงในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาปัจจุบันมีทั้งเพลงลูกทุ่งแบบเก่าและเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่ เพลงลูกทุ่งมักจะถูกใช้แก้โคมในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาแบบแห่งยุคที่ที่ต้องใช้เครื่องดนตรีสากลต่างๆ ในการบรรเลง

ตอนที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ทั่วไปของชุมชน ที่คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ เข้าไปมีส่วนร่วม

1.1 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

จากการศึกษา วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีความเชื่อในเรื่องพิธีการไหว้ครู เพื่อช่วยเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในการบรรเลง เพื่อให้การบรรเลงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอุปสรรค และหากไม่ได้ไหว้ครูก่อนบรรเลง ก็เชื่อว่า จะมีเหตุทำให้การบรรเลงมีอุปสรรค บรรเลงไม่เข้ากัน ทำให้ขาดความไพเราะ ดังนั้น วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จึงมีพิธีไหว้ครูก่อนการบรรเลง เพื่อเป็นการบูชาครูก่อนการบรรเลงในแต่ละครั้ง ซึ่งเจ้าภาพจะนำเครื่องกำนลมามอบให้กับหัวหน้าวง เพื่อทำพิธีไหว้ครูก่อนการบรรเลง เพื่อเป็นการบูชาและบอกกล่าวครูอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ให้เกิดสิริมงคล โดยมีขั้นตอนพิธีการไหว้ครู ดังนี้ ไก่ 1 ตัว สุรา 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง เงินค่ารวมขัน 120 บาทถ้าเป็นคนๆ ละ 12 บาท หมาก พลู 1 ชุด เทียนเล่มบาท 3 เล่ม เทียนเล่มเฟือง 8 เล่ม ผ้าขาว ผ้าแดง 1 ชุดขมิ้น ส้มป่อยน้ำมนต์ 1 ชุด รูป 16 ดอก ข้าวสาร 1 ถู

1.2 บทบาท หน้าที่

เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลงานบุญ ประเพณี เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่งเทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นการแสดงถึงการสืบสานทางวัฒนธรรมของชาวบ้านหมู่บ้านเชิงผาที่ชัดเจน เข้มแข็ง และมีค่านิยมที่ดีในวิถีชีวิตความเป็นไทย

3.3 โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่าโอกาสที่ใช้ในการบรรเลงของวงจะเกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีของชาวบ้านเชิงผา ซึ่งจะมีโอกาสในการบรรเลงวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาดังนี้

งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่	ประเพณีทานเจติย์ทราย
ประเพณีสงกรานต์	ประเพณีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป
ประเพณีแห่เทียนพรรษา	ประเพณีตานก๋วยสลาก
ประเพณีออกพรรษาเข้าพรรษา	ประเพณีแห่คว้าน (แห่คว้าน)
งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า	ประเพณีทานข้าวหลาม-ข้าวจี๋
งานมงคลสมรส	ประเพณีปอยลูกแก้ว/ปอยน้อย
งานบวชนาค	ประเพณีขึ้นท้าวทั้ง 4
งานศพ	ประเพณีส่งเคราะห์บ้าน
พิธีการไหว้ครูของวง	ประเพณีสืบชะตาบ้าน ฯลฯ

3.4 การถ่ายทอด

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย กับการถ่ายทอดให้กับคนในหมู่บ้านและโรงเรียนต่างๆ ปัจจุบันทายาทรุ่นลูกหลายยังสืบสานและศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา ที่ครูไชยา จันทร์มาทอง ครูประจำ วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ได้มีวิธีการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านและส่งเสริมอนุรักษ์ สืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 4 ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 อยู่อย่างไทย

ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวหมู่บ้านเชิงผาดำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นสังคมเกษตรกรรม อาชีพหลักคือทำนา ทำสวน ไร่จางทั่วไป อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์เป็นสังคมชนบท ประชาชนในชุมชนยังมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามแนวตั้งเดิม มีอุปนิสัยใจคอโอบอ้อมอารีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเกี่ยวพันเป็นเครือญาติ ลักษณะครอบครัวเป็นทั้งครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย บางบ้านมีหลายครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความผูกพันใกล้ชิดและมักจะปลูกบ้านใกล้ๆ ญาติพี่น้องของตน มีการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งสืบต่อไป ลักษณะการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดเรื่องหนึ่งคือมีการสืบทอดทางศิลปะดนตรีพื้นบ้าน “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” โดยมีครูไชยา จันทร์มาทอง ศิลปินพื้นบ้านแห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นครูผู้ถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน และนักเรียนในเขตตำบลกลางดงและตำบลใกล้เคียง

ในอำเภอทุ่งเสลี่ยมโดยผู้รับการถ่ายทอดมีความรู้ความสามารถทางศิลปะดนตรีและบางคนสามารถเล่นดนตรีสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง เป็นการสืบสานวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป สภาพเศรษฐกิจมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาแบบเศรษฐกิจพอเพียงใช้ชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่ายช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประชากรทั้งหมดในหมู่บ้านเชิงผานับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบศาสนกิจอย่างเคร่งครัด ทุกเทศกาลงานบุญประเพณีเช่นงานขึ้นปีใหม่งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่งานประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า มีการนำดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ไปร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าหมู่บ้านเชิงผาดำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีวิถีชีวิตแบบอยู่อย่างไทยแบบเศรษฐกิจพอเพียงลักษณะทางสังคมเป็นสังคมเกษตร มีความผูกพันใกล้ชิดทางเครือญาติ มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีประเพณีศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะทางล้านนา (ภาคเหนือ)

1.2 ใฝ่ใจศึกษา

นักดนตรี “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา”หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีการศึกษา สืบทอดและมีพัฒนาการทางดนตรีของวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นระบบ มีแบบแผน การเล่นเครื่องดนตรีในวงซึ่งประกอบด้วย เครื่องห้า ซึ่งเล็ก ซึ่งใหญ่ ปี่แนใหญ่ ปี่แนเล็ก ปี่กลองยาว แคน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซออู้ ซอด้วง แต่เดิมใช้ระบบการเรียนรู้อย่างท่องจำ เป็นการต่อเพลงแบบครูกับศิษย์โดยใช้วิธีจดจำการเล่นเครื่องดนตรี ทำนอง จังหวะเป็นหลัก นักดนตรีบางคนยังใช้ลักษณะแบบครูพัก ลักจำ ทำให้การเล่นดนตรีไม่แม่นยำ ทำนองเพราะไม่มีโน้ตทางดนตรีมาใช้ ต่อมามีการพัฒนาโดยครูไชยยาจันทร์มาทองและสมาชิกในวงบางท่าน ได้พยายามศึกษาเรียนรู้ลักษณะโน้ตไทยของเพลงไทยเดิมทางล้านนาและเพลงไทยเดิมทั่วไป จนสามารถเรียนรู้ได้อย่างชำนาญและนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในวงอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกเป็นโน้ตไทยให้สมาชิกในวงเรียนรู้ ฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเล่นดนตรีได้อย่างเป็นระบบมีแบบแผน มีความไพเราะ มีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชน นักเรียนในหมู่บ้าน เป็นการอนุรักษ์และสืบทอด “วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา” ของหมู่บ้านเชิงผา

1.3 เสาะหาความรู้

นักดนตรีวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีการนำเพลงไทยเข้ามาบรรเลงเพิ่มเติม นอกเหนือจากเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมของวงแล้ว มีการเสาะหาความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับวงเสมอ และพัฒนางานปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา ให้มีมาตรฐาน มีการนำระบบโน้ตมาใช้เพื่อให้สะดวกในการถ่ายทอด ซึ่งต่างจากวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาวงอื่นๆ ที่มีการเรียนรู้ด้วยวิธีการจำเสียงเพียงอย่างเดียว อีกทั้งสมาชิกนักดนตรีในวงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีการฝึกซ้อมอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดความชำนาญ และองค์ความรู้ใหม่ๆ เป็นประจำ

1.4 เข้าสู่คำนิยาม

คำนิยามที่“วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” แห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือการไหว้ครูก่อนการเล่นบรเพลง ซึ่งเชื่อว่าเป็นการรักษาธรรมเนียมทางดนตรี ที่ถือกันว่า ดนตรีต้องมีครู เครื่องไหว้ครูของ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” ประกอบด้วย ไก่ 1 ตัว สุรา 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง เงินค่ารวมขัน 120 บาท (ถ้าเป็นคนๆ ละ 12 บาท) หมากพลู เทียนเล่มบาท 3 เล่ม เทียนเล่มเฟือง 8 เล่ม ผ้าขาว ผ้าแดง ขมิ้น ส้มป่อย รูป 16 ดอก ข้าวสาร 1 ถุง จัดใส่จานเป็นเครื่องกำหนด มีการกล่าวคำบูชาครูดนตรี บอกกล่าวพระรัตนตรัย และเจ้าที่เจ้าทางก่อนการเล่นบรเพลง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจให้สามารถบรเพลงดนตรีได้ไพเราะ ไม่ผิดเพี้ยน ป้องกันสิ่งไม่ดีที่จะเกิดขึ้น และบรเพลงดนตรีได้อย่างราบรื่นตลอดงาน ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แต่ถ้าหากไม่ทำการบูชาครูก่อนการเล่นบรเพลงจะทำให้เกิดเหตุเภทภัยที่ไม่ดี เกิดการเจ็บป่วยผิดปกติของร่างกาย เกิดความไม่สบายใจขัดข้องต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวจากความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นคำนิยามที่แสดงให้เห็นว่า“วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” แห่งหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือบ่งบอกถึงความกตัญญูตักเตือนต่อครูบาอาจารย์ทางดนตรีไทย มีความเคร่งครัดในประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา มีความสำนึกตระหนักในวัฒนธรรมดนตรีของตน ลักษณะดังกล่าวถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง มีความรักผูกพันสามัคคีกลมเกลียว และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดนตรีไทยพื้นบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป

1.5 สร้างสมอุดมการณ์

“วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นวงดนตรีที่สร้างสมอุดมการณ์ในการบรเพลง สมาชิกในวงทุกคน มีความมุ่งมั่นที่รักษาประเพณีวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้าน การเล่นดนตรีไทยแบบพื้นบ้านล้านนาที่ได้สั่งสมประสบการณ์สืบทอดกันมาให้คงอยู่สืบต่อไป ชั่วลูกชั่วหลานนักดนตรีทุกคนเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” จึงขยาย ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางดนตรีไปสู่นักเรียนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เยาวชนในหมู่บ้าน ครู อาจารย์ในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจ ส่งผลให้ชาวบ้าน นักเรียน เยาวชน ครูอาจารย์ของหมู่บ้านเชิงผาและตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยทุกคนตระหนักเห็นความสำคัญของ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาส่งเสริมวงให้เข้มแข็งและรักษาเอกลักษณ์ของดนตรีไว้ได้ มีการนำวงเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีทางศาสนา และวันสำคัญต่างๆ เช่นงานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงานงานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า อย่างต่อเนื่องเสมอมานอกจากนี้ยังมีขยายฐานความรู้ทางดนตรีพื้นบ้านล้านนาไปสู่โรงเรียนต่างๆ โดยครูไชยยา จันทร์มาทอง รับเป็นวิทยากรสอนดนตรีไทยให้กับหลายโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอศรีสำโรง

จังหวัดสุโขทัย และโรงเรียนในเขตจังหวัดตาก จังหวัดลำปาง จังหวัดกำแพงเพชรอีกหลายโรงเรียน นับเป็นคุณูปการของ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” ที่ช่วยส่งเสริม สืบสานงานดนตรีพื้นบ้านล้านนา ให้แพร่หลาย และช่วยกันอนุรักษ์สืบต่อไป

1.6 สืบสานวัฒนธรรม

“วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ได้ธำรงรักษาสืบทอดการเล่นดนตรีพื้นบ้าน มีการผสมผสานดนตรีเข้ากับขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการ นำ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลงานบุญ ประเพณี เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานบวชงานศพงานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า เป็นการแสดงถึงการสืบสานทางวัฒนธรรมของชาวบ้านหมู่บ้านเชิงผาที่ชัดเจน เข้มแข็งและมีค่านิยมที่ดีในวิถีชีวิตความเป็นไทย การดำรงชีวิตพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันในสังคมชนบท

1.7 จุดจำประเพณี

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามและการรวบรวมข้อมูลการเล่นดนตรี “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย กับประเพณีวัฒนธรรมพบว่า สอดคล้องผสมกลมกลืนมีการรักษาประเพณีที่ดีงามไว้มีประเพณีแบบผสมผสานประเพณีในท้องถิ่น ประเพณีของชาติและพระพุทธรศาสนาผสมผสานกันไปประเพณีทางพระพุทธรศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำบุญสงกรานต์ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) ประเพณีออกพรรษา งานบุญเทศน์มหาชาติ งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบวชงานศพ งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ มีการนำ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” เข้าร่วมบรรเลงอย่างต่อเนื่องทุกปีจึงสรุปได้ว่า “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” ได้จดจำ สืบสานประเพณี และเรียนรู้การนำศิลปะดนตรีพื้นบ้านร่วมประกอบพิธีกรรมของแต่ละประเพณีตามแบบโบราณที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ถือเป็น การผสมผสานและรักษาเอกลักษณ์ประเพณี วัฒนธรรมไทยกับดนตรีพื้นบ้านท้องถิ่นล้านนาได้อย่างยอดเยี่ยม มิให้สูญหายและดำรงสืบต่อไป

4.8 ของดีศาสนา

ชุมชนหมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทุกคน(ร้อยละ 100) นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีธรรมะในการดำรงชีวิตประจำวัน มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับศาสนาพุทธ จะเห็นได้จากประเพณีทางพระพุทธรศาสนา และประเพณีในท้องถิ่น เช่น ประเพณีทำบุญสงกรานต์ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีกินข้าวสลาก(ตานก๋วยสลาก) ประเพณีออกพรรษา งานบุญเทศน์มหาชาติงานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบวชงานศพ งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ มีการนำ “วงปีพาทย์

พื้นบ้านล้านนา” เข้าร่วมพิธีกรรมและร่วมบรรเลงเป็นประจำอยู่เสมอเป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นในศาสนาให้แก่ชุมชนหมู่บ้านเชิงผา ดังนั้นศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของทุกคนในหมู่บ้านเชิงผาทำให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นสงบสุขเชื่อมั่นและปฏิบัติในหลักคำสอนการทำความดีละเว้นความชั่วทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า จากคุณลักษณะสำคัญทั้ง 8 ประการ ซึ่งประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ค่านิยม สังคมอุดมการณ์ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี ของดีศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งทางศิลปวัฒนธรรม “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย แต่ความเปลี่ยนแปลงกระแสทางวัฒนธรรมต่างประเทศ หรือกระแสทางเทคโนโลยี นวัตกรรม อาจทำให้ความเข้มแข็งทางศิลปวัฒนธรรม “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย สั่นคลอนหรือเสื่อมทรุดลงได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ “วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา” หมู่บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จำต้องมีการปรับตัวพัฒนาทั้งรูปแบบ วิธีการ เพลงที่ใช้เล่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยไม่ทิ้งรากเหง้าของเดิม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่สืบต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ในบริบทสังคมวัฒนธรรมล้านนาในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย นั้นมีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านภายใต้โลกทัศน์เกี่ยวกับ ความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณี ที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมล้านนาเดิมดังจะพบเห็นวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ในกิจกรรมต่าง ๆ ภาพของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยในประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของชาวบ้านตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยกับวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับการสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น แม้ว่าในปัจจุบันสภาพทางสังคมล้านนาจะมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้านแต่วงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนาก็สามารถที่จะปรับตัว และสามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาพสะท้อนจากการศึกษาความสัมพันธ์ของวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนากับโครงสร้างต่าง ๆ ของวัฒนธรรมล้านนาดังกล่าวแสดงให้เห็นโครงข่ายของโครงสร้างต่าง ๆ ของวัฒนธรรมล้านนาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และ ส่งผลให้วัฒนธรรมล้านนายังคงปรากฏอยู่ในสังคมชาวบ้านในปัจจุบัน

จากการที่ได้ศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาคณะเชิงผาล้านนาศิลป์ตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย คงเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่และศึกษาดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้ เป็นการอนุรักษ์ดนตรีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ให้สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะเชิงผาล้านนาศิลป์ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปนี้

1. สามารถทำการศึกษาวงปีพาทย์พื้นบ้านล้านนา คณะอื่นๆ ในจังหวัดสุโขทัย ในด้านการศึกษาวรรณคดีและสังคม
2. สามารถศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ของชาวบ้านตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก คล้ายมุข. (2540). การสืบทอดปีพาทย์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรีศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- กรมศิลปากร, สำนักโบราณคดี. (2546). นำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร. พิมพ์ครั้งที่ 2. สุโขทัย: วิทยา.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2532). การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 11 (2).
- . (2536). พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ สมितिธรรม. (2535). ดนตรีประกอบการพ้อนผี ใน จังหวัดลำปาง. ลำปาง: วิทยาลัยครูลำปาง.
- . (2541). วงตกลีง : ดนตรีแท้ในวิถีชีวิตของชาวลำปาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพสุดา ญาณโกมุท. (2543). ดนตรีชาวเขาเผ่าอ้อก้อ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นัยพรรณ วรรณศิริ. (2540). มนุษย์วิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เนื้ออ่อน ขรวัททองเขียว. (2539). ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุรียรัตน์ สามัตถิยะ. (2541). ชุด "รู้เรื่องเมืองไทย" ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2544). การวิจัยทางวัฒนธรรม. (เอกสารประกอบการอบรมพื้นฐานวิชามนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. (2525). การศึกษาเครื่องดนตรีล้านนาไทยเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- . (2533, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปีและแนของชาวล้านนา. วารสารภาษาและวัฒนธรรม. 9(2): 88-94.

- ประชุม บุญน้อม; และคนอื่นๆ. (2543). *โครงการวิจัยเรื่องการศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปีพาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (ระยะที่ 1 : ประเมินสถานการณ์ชุมชน)*. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย ชุดโครงการระบบการศึกษากับชุมชน. ถ่ายเอกสาร.
- พรพีไล เทพคำ. (2539). *เพลงคำเมืองกับวัฒนธรรมชาวล้านนา : วิเคราะห์เนื้อหาเพลงคำเมือง ช่วง มกราคม-ธันวาคม 2537*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณศิริ จุลกาพ. (2542). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทย คณะศุภประเสริฐ*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พลับพลึง คงชนะ. (2542). *วิธีเชิงสหวิทยาการกับการประยุกต์ใช้เพื่อการวิจัย สาขามานุษยวิทยา*. ใน *โครงการการสัมมนาวิชาการด้านมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่. (2535, 2 เมษายน). *นิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย เรื่อง เครื่องดนตรีล้านนา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- มนตรี ตราโมท. (2507). *ศัพท์สังคีต*. กรมศิลปากร. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2548). *ดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2539) *เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน*. ปัตตานี: ภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้.
- ยศ สันติสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รสสุคนธ์ อินคง. (2546). *การสืบทอดปีพาทย์ในจังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เรณู โกศินานนท์. (2539). *นาฏดุริยางค์สังคีต กับสังคัมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทวัฒนาพานิช.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2527). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ปาณยาจำกัด.
- (2535). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป.
- (2540). *มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคัมไทยปัจจุบัน* กรณีศึกษาสกุลพาทย์โกศล และสกุลศิลปบรรเลง. วิทยานิพนธ์ สบ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- ศรีศักร์ วัลลีโกคม; และคนอื่นๆ. (2535). *ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคัมสยาม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนาคารกรุงเทพจำกัด.

- สงัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). *ดุริยางค์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาพ เพ็ญจันทร์. (2542) *การละเล่นพื้นเมือง*. สุโขทัย: ม.ป.พ.
- เสรี หวังในธรรม; และสุจิตต์ วงษ์เทศ. (2527). *โสมส่องแสง : ชีวิตดนตรีไทยของมนตรีตราโมท*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2528). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัวยุคใหม่ ประเพณี*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพรรณณี เหลือบุญชู. (2537). *ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์: ความมีเอกลักษณ์คือ ความมีอิสระทาง วัฒนธรรม, ในที่ระลึกงานส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 17* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุนนมาลย์ นิมเนติพันธ์. (2524). *เอกสารประกอบการสอนวิชาดุริยาง 101 : ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2545). *วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย*. ใน วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอทุ่งเสลี่ยม. (2546). *เอกสารประกอบการบรรยายประชุมสภาวัฒนธรรม อำเภอทุ่งเสลี่ยม*. สุโขทัย: สำนักงานศึกษาธิการ. หน้า 3.
- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอทุ่งเสลี่ยม. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการบรรยายประชุมสภาวัฒนธรรม อำเภอทุ่งเสลี่ยม*. อ่างแล้ว, หน้า ๔.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. (2550). *บทอาขยาน ความงดงามแห่งความทรงจำในดินแดน รุ่งอรุณแห่งความสุข “สุโขทัย”*. สุโขทัย: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- อภัย นาคคง. (2543). *ศิลปะไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต เพาะช่าง.
- อารีรัตน์ เรืองกำเนิด. (2543). *การศึกษาวงโหม่งครี๊ม : ดนตรีสำหรับงานศพในจังหวัดชุมพร*. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก
ประมวลภาพภาคสนาม

ภาพตำบลกลางดง

ทางเข้าหมู่บ้านกลางดง

ทางเข้าหมู่บ้านเชิงผา

บริเวณบ้านเชิงผา

ภาพบ้านของพ่อครูไชยยงา จันท์รมาทอง

ป้ายทางเข้าหมู่บ้านเชิงฉา

บ้านครูพ่อครูไชยยงา จันท์รมาทอง

ภาพสภาพแวดล้อมหมู่บ้านเชิงผา

ทางเข้าหมู่บ้าน

ไร่นาดำบลกลางดง

ทางเข้าวัดเชิงผา

ภาพขณะเก็บข้อมูล

ประตูสู่น่าน

ประตูสู่มืองพระร่วง

ภาพขณะเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

ภาพขณะเก็บข้อมูล

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงและสนทนา

ภาพขณะสนทนา

ภาพขณะเก็บข้อมูลการถ่ายทอด

ภาพขณะเก็บข้อมูลการถ่ายทอดของพ่อครูไชยยง จันทร์มาทอง

ภาพขณะเก็บข้อมูลการแลกเปลี่ยนความรู้

ภาพขณะเก็บข้อมูลการแลกเปลี่ยนความรู้และสนทนา

ภาพขณะเก็บข้อมูล

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลง

ภาพขณะเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์

ภาพขณะรับประทานอาหารและสนทนา

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงในงานศพ

ภาพขณะเก็บข้อมูลพิธีกรรมงานศพ

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมงานศพ

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมงานศพ

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมในงานบวช

ภาพขณะเก็บข้อมูลพิธีกรรมบวชภาค

เครื่องไหว้ครูในพิธีกรรม

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมในงานบวชภาค

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมในงานบวช

ภาพขณะเก็บข้อมูลภาคสนาม

ภาพขณะเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการบันทึกภาพและเสียง

ภาพขณะเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ในงานบวช

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลงพิธีกรรมงานบวชนาค

การบันทึกภาพและเสียง

ภาพขณะเก็บข้อมูลการบรรเลง

ภาพการเดินทางไปบรรเลงในงานต่าง ๆ ของคณะเซิงผาล้านนาศิลป์

พาหนะในการเดินทาง

ภาพขณะนำขบวนเครื่องดนตรี

ภาพขณะเก็บข้อมูลการเดินทาง

ภาพถ่ายในอดีต

พ่อครูไชยยง จันท์รมาทองและลูกศิษย์ชาวคณะเชิงผาล้านนาศิลป์

พ่อครูไชยยง จันท์รมาทอง

ลูกศิษย์

ชาวคณะเชิงผาล้านนาศิลป์

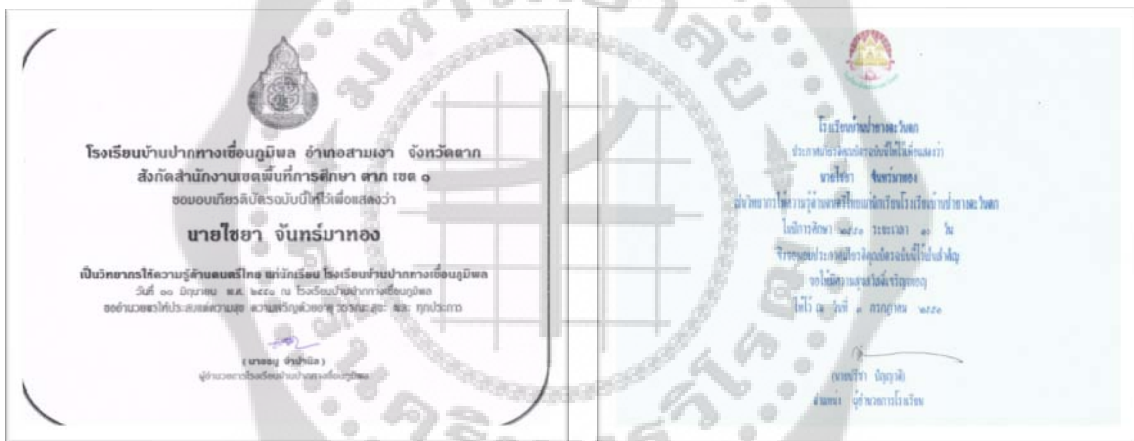
ภาพการบันทึกโน้ตเพลงของ(พ่อครูไชยยงา จันท์มาทอง) โดยการบันทึกด้วยลายมือ

		๑ เพลงไห่ตง					
- ด.ล	ซ.ล.ล.ว	- ฟ-ด	- ร.ร.ร	- ด.ด.ด	ด.ร.ด.ฟ	- - -	ค.ซ.ฟ.ฟ
- ด.ด	ค.ล.ฟ.ซ	- ร.ด.ฟ	ด.ฟ.ซ.ล	ด.ร.ด.ล	- ค-ฟ	- ร.ด.ฟ	ค.ฟ.ม
		๒	เพลงช้ำมอย				
- ด.ด.ฟ	ท.ด.ม.ฟ	- ฟ.ล.ท	ค.ท.ด.ฟ	- ด.ด.ฟ	ค.ด.ม.ฟ	- ฟ.ล.ท	ค.ท.ด
- ด.ด.ฟ	ท.ด.ม.ล	- ฟ.ล.ล	ฟ.ล.ท.ล	ม.ท.ม.ล	ม.ด.ท.ล	- ฟ.ล.ท	ค.ท.ด
		๓	เพลงช้ำมอ้ง		ม.ม.ม.ม		
- - -	- - -	- - -	ด.ร.ฟ.ล	- ร.ฟ.ร	- ด.ล.ด	- - -	ค.ล.ซ
- - -	ค.ล.ซ.ฟ.ร	ด.ร.ฟ.ซ	ฟ.ร-ด	- - -	- ด.ล.ค	- ค-ฟ	ค.ล.ร
- ด-ร	- ด.ล	- - -	ร.ฟ.ฟ	- - -	ฟ.ซ.ล.ด	- ร.ด	- ค-ด
- ค-ซ	- ฟ-ร	- ร.ฟ.ซ	- ฟ.ร.ด				
		๔	เพลงช้ำมอ้ง				
ด.ร.ด.ฟ	ม.ร.ด.ฟ	ค.ล.ล.ล	- - -	- - -	ค.ล.ซ.ฟ.ร	- ค-ล	- - -
- ค-ล	ร.ด.ล.ด	- ร.ฟ.ล	- - -	- - -	ค.ล.ซ.ฟ.ร	- - -	ค.ร.ด.ล
ค.ล.ล.ล	- - -	- ค-ล	- - -	- - -	ด.ร.ฟ.ซ	ค.ล.ล.ล	- ค-ฟ
		๕	เพลงช้ำมอ้ง				
- - -	ม	- ฟ.ฟ.ฟ	- ม.ฟ.ซ	- ฟ-ฟ	ค.ล.ล.ล	ค.ล.ซ.ฟ.ร	- - -
- - -	ซ	ฟ.ซ.ฟ.ด	- - -	ซ	ฟ.ซ.ม.ฟ	- - -	ร.ฟ.ร.ด.ท
- - -		ร.ท.ร.ด	ร.ท.ร.ด	ร.ด.ซ.ล	- - -	ค.ล.ซ.ล	ด.ร.ด.ล
		๖	เพลงช้ำมอ้ง				
- - -	ซ	- ค.ล.ล	- ค.ล.ล	- ค.ล.ล	- ค.ล.ล	ฟ.ซ.ฟ.ร	- ด.ล.ด
- - -	ล	ค.ล.ล.ล	ค.ล.ล.ล	- ร.ฟ.ซ	- ค.ล.ล	ค.ล.ล-ล	ฟ.ร.ด.ล
- - -	ฟ	ร.ร.ร.ร	ด.ร.ฟ.ด	- ด-ด	- ร.ฟ.ร	- ด.ล.ล	ร.ด.ล.ด
- - -	ซ	- - -	- - -	- ค.ล.ล	- ฟ-ร	- ด-ฟ	- - -

เกียรติบัตรการเข้าร่วมทางด้านดนตรีของ(พ่อครูไชยยง จันทร์มาทอง)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นายอนุชาต อินทร์สุวรรณ
 วันเดือนปีเกิด 16 มกราคม 2527
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 149 หมู่ 7 ตำบลคลองตาล อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย 64120
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ครูสอนดนตรีไทย
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย เขต ราชเทวี แขวง ทุ่งพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539 ประถมศึกษาปีที่ 6
 จากโรงเรียนบ้านนา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
 พ.ศ. 2542 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น
 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
 พ.ศ. 2545 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง
 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
 พ.ศ. 2547 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง
 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
 พ.ศ. 2549 ปริญญาตรี ศษ.บ. (ดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา)
 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2555 ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
 คณะศิลปกรรมศาสตร์
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ